

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

บทคัดย่อ

ของ

สุชาดา ชุณหมุกดา

อ

372.13028

ส759ค

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2551

สุชาดา ชุณหภักดา. (2551). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔
(วัดมหาธาตุวรวิหาร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
แบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียน
เทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) สำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ
บูรณาการ และให้ผู้บริหารหรือบุคลากรพัฒนาวิชาการใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตาม
การจัดการเรียนรู้ ซึ่งในการจัดทำคู่มือได้ศึกษาค้นคว้าหลักการจัดทำคู่มือและแนวคิดการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการจากตำรา งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ การจัดทำคู่มือได้
ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นนักวิชาการ 5 คน โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของ
เนื้อหาและตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของคู่มือ โดย
คณะกรรมการตัวแทนผู้ใช้คู่มือ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานจำนวนรวม
15 คน ซึ่งผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า คู่มือการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
ราชบุรีมีรายละเอียดครบทั้ง 8 กลุ่มสาระ และมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ผลการจัดทำคู่มือได้คู่มือที่มีรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) เนื้อหาที่เป็นข้อมูลจากแหล่ง
เรียนรู้ที่ครูผู้สอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่อง
วัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องพระเทพวิสุทธิธารภรณ์ และเรื่องโองมังกกร 2) กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
แบบบูรณาการจากเรื่องที่กล่าวแล้ว 3) ผังมโนทัศน์เรื่องที่กล่าวแล้ว การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบ
ข้ามกลุ่มสาระ และ 4) เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ
บูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม

**A HANDBOOK OF INTEGRATED LEARNING ACTIVITIES
USING RATCHABURI RESOURCES FOR PRATHOM SUKSA 1 STUDENTS
IN TEDSABAN 4 (WAT MAHATHAT WORAWIHARN) SCHOOL**

**AN ABSTRACT
BY
SUCHADA CHUNHAMOOKDA**

**Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2008**

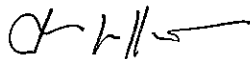
Suchada Chunhamookda.(2008). *A Handbook of integrated activities to teach Pratomsuksa1 students in Tedsaban 4, Wat Mahathadworavihan school Ratchaburi by local wisdom resources Master of Education degree in Administration. Bangkok : Srinakharinwirot University. Project Advisor. Asst. Prof. Dr. Poungrat Kesonpat.*

The objectives of this study were to develop a handbook for integrated operating educational activities in teaching Prathom 1, students thedsaban 4 school in Ratchaburi by Providing learning informations from local resources in Ratchaburi. Besides, the mentioned activities could be used as guidelines in controlling and checking learning and studying situations. In providing information handbooks, the researches had crucially. Studied prinaiples in performing handbooks and guidelines for performing integrated learning sitrations from textbooks, research findings, and educational informations. 5 educational experts were responsively conducted in checking knowledge contents validity and handbooks suitability. Resiving and improuing the handbooks were performed by two representative groups of experts, 5 educational administrators and 10 instructors.

The research results revealed integrated educational activities from knowledge resources in locally Ratchaburi province for Prathom 1, students thedsaban 4 school. The handbook details which covered 8 groups of instruction, were devided into 4 issues. The first issue was locally educational data for teachers. The mentioned details were informations about Wat Mahatadvoravihara, informations about PhraThep Visutraporn, and informations about Dragon Jars. The second issue was instructional integrated activities for teaching the data. The third issue was concepted framework in performing cross integrated activities. Final issue was instructional materials collection. Those were Knowledge phamplets, integrated instructional activities conducting, learning activities reports, workshops, texts and performance evaluation. Experts congruity conducted the handbook in mostly high level.

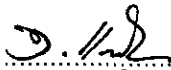
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
ของ สุชาดา ชุมหมุกดา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

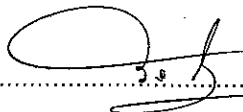
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศน แสงศักดิ์)

คณะกรรมการสอบ

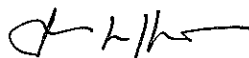
ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

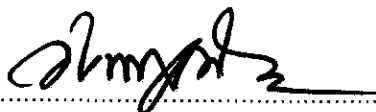
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ดัณฑ์เจริญรัตน์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ ๒๓ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกประการ ทั้งนี้เนื่องจากได้รับความเมตตากรุณาจากคณาจารย์ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำสารนิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย ผู้จัดทำค่ຸมือขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทางด้านวิชาการและให้คำแนะนำมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณณ ดัณฑ์เจริญรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ท. ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง และอาจารย์ดร. จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ คณาจารย์ได้ให้ข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์สุชิน ประพันธ์พจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี นายเสรี เสวตกรบุรี ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางกันยารัตน์ รัตนรงค์ ศึกษาธิการเขตพื้นที่ราชบุรี เขต 1 นางสาวสมฤดี ประเคนรี ศึกษาธิการเขตพื้นที่ราชบุรี เขต 1 นางประทุม เพ็ญวัฒนา ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์ เทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี นางพรณี พญาลอ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นายเดชา จิยจันทร์ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางสาวศรีสุดา ประเคนรี ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นายสนธิ มุสิกสิริ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางสาววรรณ เมฆสุวรรณ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร) นางวิภา อุดมผล ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางสุดารัตน์ โชติศิริคุณวัฒน์ ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์) นางสุมาลี เทพอวยพร ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางสาวสุพรรณิการ์ จิยะพานิชกุล ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) นายสมเดช แก้วมณี ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางเอื้อพันธ์ พลจันทร์ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม) นายพงษ์เทพ เอี่ยมสำราญ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี นางสาวปรานี ประวิงทรัพย์ ครู คศ.2 โรงเรียน

เทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี) เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทุกท่านที่ให้ความ
อนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

ประโยชน์และคุณค่าสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา
ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือและให้กำลังใจในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้
จนสำเร็จลุล่วงเป็นคู่มือฉบับสมบูรณ์

สุชาดา ชุณหมุกดา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์การจัดทำคู่มือ.....	5
ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ.....	5
ประโยชน์ของคู่มือ.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	9
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้.....	14
การบูรณาการ.....	18
ความหมายของการบูรณาการ.....	18
รูปแบบการบูรณาการ.....	19
ลักษณะของการบูรณาการ.....	20
ประเภทของการบูรณาการ.....	24
ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ.....	26
แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี.....	29
ความหมายของแหล่งเรียนรู้.....	29
ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้.....	30
ประเภทของแหล่งเรียนรู้.....	34
แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ.....	36
สถานที่สำคัญ.....	37
ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	38
คู่มือ.....	40
ความหมายของคู่มือ.....	40
ประเภทของคู่มือ.....	41
องค์ประกอบของคู่มือ.....	42
ลักษณะที่ดีของคู่มือ.....	44
การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้.....	47
งานวิจัยในประเทศ.....	47
งานวิจัยต่างประเทศ.....	53
3 ขั้นตอนและวิธีการทำคู่มือ.....	55
ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ.....	56
ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการจัดทำคู่มือ.....	56
ตอนที่ 2 วางแผนดำเนินการจัดทำคู่มือ.....	56
ตอนที่ 3 ดำเนินการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือ.....	57
ตอนที่ 4 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ.....	57
ตอนที่ 5 จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์.....	62
4. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียน	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี	
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร).....	64
คำแนะนำการใช้คู่มือ.....	69
วัตถุประสงค์ของคู่มือ.....	69
ประโยชน์ของคู่มือ.....	70
แนวการจัดการเรียนการสอน.....	70
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	70
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล.....	143
บรรณานุกรม.....	145
ภาคผนวก.....	156
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มมือ.....	157
ภาคผนวก ข การพัฒนาคู่มือ.....	161
ภาคผนวก ค นโยบายการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	166
ภาคผนวก ง โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร).....	172
ภาคผนวก จ หนังสือราชการ.....	182
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	193

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิดความสามารถรวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลตั้งแต่รากฐานชีวิตไปทุกช่วงอายุ ต่อเนื่องตลอดชีวิต คุณสมบัติดังกล่าวเป็นปัจจัยและพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ยิ่งสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารหรือเทคโนโลยีอื่นๆ และการแข่งขันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ อย่างไม่เคยมีมาในอดีต คุณภาพของประชากรยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นด้วยความตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษาที่เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร หลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้ามาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนาต่างได้ทุ่มเทกำลังทั้งในแง่ ความคิดและทรัพยากรของประเทศในการปฏิรูปหรือพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพื่อสะสมพลัง อำนาจให้ประเทศสามารถพึ่งตนเอง อยู่รอดหรือแข่งขันได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ 2540:ก) และเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการ พัฒนาอย่างเต็มที่ รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มี คุณธรรม จริยธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการ จัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถมีความสุข เพื่อจะได้ ช่วยกันสรรค์สร้างสังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับ ประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก (กรมวิชาการ. 2545:1)

การจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ทรงคุณค่า โดยการปลูกฝังแนวคิด คุณธรรมจริยธรรมและการขัดเกลา ทางสังคมเพื่อให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ธำรงวัฒนธรรมแห่งตน ให้สืบทอดต่อไปโดยไม่หยุดยั้ง (วรารักษ์ ธรรมทิพย์สกุล. 2547:1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมแต่ละท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาด้านบุคคล ครอบครัว และชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการเรียนรู้เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รูปแบบการจัดการศึกษาที่ แตกต่างกันของบุคคลแต่ละชุมชน อันจะนำผลไปสู่คนที่มีความสุขมีการปรับตัวที่ดีเป็นกำลังสำคัญ ของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รู้จักเลือกรับข่าวสารข้อมูลที่มีอยู่หลากหลาย นำมาใช้ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมเพื่อเป็นการเตรียมคนเข้าสู่สังคมโลกาภิวัตน์ เป็นภารกิจที่ สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยและตอบสนอง

ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน จึงจำเป็นจะต้องมีการปรับกระบวนการและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันซึ่งจุดหมายปลายทางของคนในยุคโลกาภิวัตน์คือ การอยู่ในสังคมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ท่ามกลางการแข่งขันภายใต้ความร่วมมือกัน และรู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

นอกจากนั้นแล้วพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม และจริยธรรมรวมทั้งวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความสำคัญกับนักเรียน และให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ คือ ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด และคำว่า “กิจกรรมการเรียนรู้” ก็คือ งานที่ให้ผู้เรียนทำแล้วเกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ครูกำหนดให้ ได้แก่ การแสดงออกทางด้านร่างกาย ซึ่งผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในระหว่างทำกิจกรรม ประสาทจะรับรู้แบบต้นตัว ทำให้รับข้อมูลได้ดี ด้านสติปัญญา ซึ่งผู้เรียนได้แสดงในการใช้สมองคิดหรือมีกระบวนการคิดในการทำกิจกรรม ด้านสังคม ผู้เรียนได้แสดงออกถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในขณะที่ทำงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะทางสังคม และทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง (Constructivism)

การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนนั้น ไม่ได้หมายความว่า ครูกำหนดกิจกรรมหรือกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำพังโดยครูไม่จำเป็นต้องสอนหรือบอกก็ได้ ซึ่งความเป็นจริงแล้วครูยังมีบทบาทสำคัญ ครูยังเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ดังนั้นครูควรมีกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูจึงต้องมีทักษะ มีความชำนาญการสอน มีการเตรียมการสอนที่ดี มีความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน มีวิธีการสอนที่สามารถจูงใจให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี สนใจการเรียนรู้ ก็จะมีผลต่อการเรียนที่ดี ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะอันเนื่องจากการฝึกฝน มีความชำนาญและความคล่องแคล่วในการทำงาน คุณลักษณะของครูดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้คุณภาพการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนและความสำเร็จในการสอนของครู

ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 จึงได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูไว้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัวและชุมชน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพเพื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมและทดสอบ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและใช้วิธีหลากหลาย

มาตรา 27 ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย และเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอน จึงต้องมีการพัฒนาตนเองและอย่างต่อเนื่อง รู้จักคิดค้นวิธีการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดหาหนทางสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนวทางในการหาความรู้จากแหล่งต่างๆ มาใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใหม่ๆ หรือสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูต้องไม่บอกหรืออธิบายให้มาก แต่จะให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้เกิดความคิดอย่างหลากหลายและคิดอย่างสร้างสรรค์ ครูจึงต้องคิดและวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นกลุ่ม และเชื่อว่าผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นองค์รวมและให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในกลุ่มวิชาและต่างกลุ่มวิชาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริงและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

ในการที่ผู้เรียนจะสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ดีนั้นต้องเกิดจากผู้เรียนมีความรัก ความศรัทธา สนใจใคร่ที่จะเรียนรู้และต้องการที่จะเรียนรู้ในสถานการณ์ที่มีความสุข สนุกสนาน การ

เรียนรู้จะเกิดอย่างชัดเจนและมีความคงทน ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มด้วยตนเอง เป็นผู้ค้นพบหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนในกระบวนการเรียนรู้นั้น ด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์กับของจริงและธรรมชาติโดยการลงมือปฏิบัติจริง

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เป็นหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจุดหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยได้กำหนดโครงสร้างสาระการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้และทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม (มานะ แสงงาม. 2550 : 2)

ในขณะเดียวกัน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กล่าวถึงแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม มีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และจะนำไปสู่การค้นหาคำรู้ด้วยตนเอง สนใจใฝ่รู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในที่สุด การจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนไม่ได้มีความสำคัญน้อยลง แต่ยังมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญและมีประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องช่วยกันคิดสร้างสรรค์ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาด้านการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสังเคราะห์เป็นสาระการเรียนรู้ที่มีหลากหลายวิธี เช่น การค้นคว้า อภิปราย ถกเถียง ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (ประดิษฐ์ เหล่าเนตร; อนุรักษ์สร เหล่าเนตร. 2549: 4-5)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ในสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning-based society) หรือในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ การทำงานที่เน้นบูรณาการเพื่อเยาวชนไทย คนไทยสามารถทำงานดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลกลมกลืนอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งร่วมมือร่วมใจ ร่วมพลังกันในการทำงานให้เป็นไปอย่างราบรื่น และมีคุณภาพนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นแบบบูรณาการ และควรเป็นจัดการ

เรียนการสอนตามหลักสูตรหรือหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ ; เพียรวิ
ยนิติสุข. 2548 : 1)

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เป็นโรงเรียนอยู่ในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เห็น
ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของ
ประเทศ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีพลังเปี่ยมล้นไปทั้งร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และยังอยู่
ในช่วงที่จะรับการถ่ายทอดประสบการณ์ได้ยาวนาน เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้
เจริญก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน จึงเป็นวัตถุประสงค์ของหนึ่งแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัส
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญาในการบริหารประเทศ เป็นภูมิคุ้มกันและอยู่ใน
สังคมแห่งการเรียนรู้ รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดราชบุรีแบ่งการปกครองเป็น 9 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ อำเภอเมืองราชบุรี มีแหล่ง
เรียนรู้ที่น่าเรียนรู้ น่าสนใจอยู่มากมาย ที่เป็นสถานที่สำคัญด้านอาชีพและบุคคลสำคัญ โรงเรียน
เทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เห็นความสำคัญที่จะจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี เพื่อให้ครูผู้สอนใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
และผู้บริหารสามารถใช้เป็นแนวทางการจัดการนิเทศและติดตามการทำงานของครูในการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการปลูกฝังให้นักเรียนได้เรียนรู้ขั้นพื้นฐาน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน
ท้องถิ่นเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวเป็นประสบการณ์ตรง อันเป็นพื้นฐานที่จะเรียนรู้ในขั้นสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

1. เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
2. เพื่อประเมินคู่มือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

ขอบเขตในการจัดทำคู่มือ

ในการดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔
(วัดมหาธาตุวรวิหาร) เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
ผู้จัดทำได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาคู่มือ

ผู้จัดทำคู่มือได้ยึดแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ เพื่อสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง และมีความสุข ซึ่งประกอบไปด้วยการบูรณาการแบบข้ามกลุ่มสาระ และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดทำคู่มือได้แก่

1. เนื้อหา ที่เป็นข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ที่ครูสอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องพระเทพวิสุทธิธารภรณ์ และเรื่องไถ่ร้างกร

2. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ ที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และสิ่งควรรู้

3. ผังมโนทัศน์การจัดกิจกรรมบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ

4. เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม ใบความรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม

ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ

1. ครูโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ใช้เป็นคู่มือจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

2. ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการนิเทศ ติดตาม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครู ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คู่มือ หมายถึง เอกสารที่ให้ความรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้เข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 เนื้อหา ที่เป็นข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ที่ครูสอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องพระเทพวิสุทธิธารภรณ์ และเรื่องไถ่ร้างกร

1.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ ที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และสิ่งควรรู้

1.3 ผังมโนทัศน์การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบข้ามกลุ่มสาระ

1.4 เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม ใบความรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม

2. การจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารภรณ์ และเรื่อง โองมังก

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

4. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หมายถึง แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี ได้แก่ เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารภรณ์ และเรื่อง โองมังก

5. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

6. ครู หมายถึง ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างความรู้ในสาระต่างๆ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

7. การประเมินคู่มือ หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความเหมาะสมของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในห้องถิ่น โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาค้นคว้าได้รวบรวมเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดทำคู่มือให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยแยกนำเสนอเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้
3. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - 3.1 ความหมายของการบูรณาการ
 - 3.2 รูปแบบการบูรณาการ
 - 3.3 ลักษณะของการบูรณาการ
 - 3.4 ประเภทของการบูรณาการ
 - 3.5 ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ
4. แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี
 - 4.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้
 - 4.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้
 - 4.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้
 - 4.3.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ
 - 4.3.2 สถานที่สำคัญ
 - 4.3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. คู่มือ
 - 5.1 ความหมาย
 - 5.2 ประเภทของคู่มือ
 - 5.3 องค์ประกอบของคู่มือ
 - 5.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ
 - 5.5 การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สารการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ 3 ปี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ซึ่งในการจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติ อันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ไปกับความเป็นสากล เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยกัน 9 ข้อ ซึ่งในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

ที่มา : หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 กระทรวงศึกษาธิการ : หน้า 8

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงชั้น

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาวิกฤติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่สร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ สร้างศักยภาพในการคิดและการทำอย่างสร้างสรรค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

เวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ต้องจัดเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง เป็นการจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการ

เรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง เป็นการจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้ได้มีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง เป็นการจัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียนสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ และจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง เป็นการจัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คือนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่านักนักวิชา 1 หน่วยกิตและมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีหลักการที่ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบาย เน้นความเป็นไทย เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีโครงสร้างยืดหยุ่นและจัดได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย มีจุดหมายที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ กำหนดโครงสร้างเป็น 4 ช่วงชั้น มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงชั้น กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 2 ลักษณะ คือ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดเวลาเรียนไว้ในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง ช่วงชั้นที่ 3 ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง และช่วงชั้นที่ 4 ปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง (กรณีศึกษา ภาวะแห่ง (2547:16-20)

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
กองการศึกษา เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

กลุ่มสาระการเรียนรู้	อัตราเวลาเรียน / ปี		
	ประถมศึกษา		
	ช่วงชั้นที่ 1		
	(ป.1 – ป.3)		
	ป.1	ป.2	ป.3
1. ภาษาไทย	280	280	280
2. คณิตศาสตร์	240	240	240
3. วิทยาศาสตร์	80	80	80
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	80	80	80
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	40	40	40
6. ศิลปะ	40	40	40
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40
8. ภาษาต่างประเทศ	80	80	80
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	120	120	120
รวม	1,000	1,000	1,000

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่วิทยาการเจริญรุดหน้า สรรพวิทยาการต่างๆ สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลและข่าวสารสาระความรู้ต่างๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยจึงต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัว ทั้งจากครูครุ ครูเครื่อง และครูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544: 21) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ฝึกวิจิตวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการจนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียน เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544: 39)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และดารณี คำวัจนัง (2545: 52-54) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ว่า การศึกษานอกสถานที่ (ทัศนศึกษา) เป็นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจและกระตือรือร้น เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา เป็นการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น การฟัง การดมกลิ่น การสัมผัสและการชิม ซึ่งในการไปศึกษานอกสถานที่นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนและผู้เรียนต้องมีการวางแผนและเตรียมการอย่างมีขั้นตอน และผู้เรียนต้องมีเป้าหมายในการศึกษา วัตถุประสงค์และสิ่งที่ตนเองต้องปฏิบัติขณะศึกษานอกสถานที่อย่างชัดเจน เพื่อจะได้เตรียมความพร้อม เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมตั้งคำถาม หรือเตรียมบันทึกเสียง ถ่ายรูป จดบันทึก เพื่อให้ได้รายละเอียดจากการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละครั้งอย่างครบถ้วน โดยสิ่งที่ครูผู้สอนควรคำนึงและควรปฏิบัติในการนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ ณ แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ หลังจากที่คุณครูและผู้ตัดสินใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการศึกษานอกสถานที่ ควรร่วมการเตรียมการดังนี้ จัดทำแผนการศึกษานอกสถานที่ และกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ กำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะไปศึกษานอกสถานที่ ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา กำหนดกิจกรรมที่จะปฏิบัติ กำหนดเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม เป็นต้น

2. ขั้นการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรดูแลให้การศึกษานอกสถานที่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยครูควรแสดงบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม หรือนำชมดังนี้ อธิบายสภาพทั่วไปของสถานที่ที่ศึกษา สังเกตสิ่งที่น่าสนใจและตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิดตาม เป็นต้น

3. ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ หลังจากการศึกษานอกสถานที่แล้ว

สุวิทย์ มูลคำ; และอรรถัย มูลคำ (2545: 107-111) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การทัศนศึกษาเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนให้ความสนใจวิธีหนึ่ง ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นวางแผน ควรดำเนินการดังนี้ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ หัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่จะศึกษาเรียนรู้ สืบหาแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ซึ่งอาจเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสำรวจ เป็นต้น
2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ควรดำเนินการดังนี้ ผู้สอนนำผู้เรียนไปเรียนที่แหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนควรดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย เป็นต้น
3. ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ อาจทำได้ดังนี้ สรุปการเรียนรู้ทันทีหรือสรุปการเรียนรู้หลังจากกลับถึงสถานศึกษา
4. ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน ประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าการไปทัศนศึกษาครั้งนี้มีผลเป็นอย่างไรบ้าง

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และดารณี คำวินิจฉัย (2545: 24-51) กล่าวว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบบูรณาการจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมอีกวิธีหนึ่ง เพราะครูและผู้เรียนได้ช่วยกันออกแบบการเรียนรู้ ร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงและได้ใช้ความสามารถหลายอย่างในการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบบูรณาการโดยโครงงาน เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนกับแหล่งเรียนรู้ได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ; และอรรถัย มูลคำ (2544: 33-36) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ (Storyline) เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอีกรูปแบบหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้กับแหล่งเรียนรู้ได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบนี้ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สนุกสนานกับการออกไปสืบค้นหาคำตอบจากโจทย์ที่ช่วยกันตั้งขึ้นในห้องเรียน ทุกคนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการสัมผัสของจริง สถานที่จริง ชีวิตจริง ผู้เรียนเกิดการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งลักษณะของการเรียนแบบสตอรีไลน์ (Storyline) มีลักษณะดังนี้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สร้างความตื่นตัวให้กับผู้เรียนตลอดเวลา โดยใช้วิธีการตั้งคำถามของครูผู้สอน ส่งเสริมให้เกิดการวาทะธรรมขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นโครงสร้างที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน เป็นต้น

พันธ์ ทองชุมนุม (2547: 54-60) กล่าวว่าจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ได้ ดังนี้

1. การทดลอง ควรเป็นกระบวนการทดลองเบื้องต้น ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ต้องใช้ห้องปฏิบัติการ และไม่ใช้อุปกรณ์ในการทดลองมาก

2. การสืบเสาะหาความรู้ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ โดยการให้ผู้เรียนไปสืบแสวงหาความรู้เอง โดยการสัมภาษณ์หรือสอบถามผู้ที่มีความรู้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

กฤษฎา ยศขจร (2546: 38-39) กล่าวถึงวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น สิ่งที่พิจารณา คือ ภูมิปัญญาที่จะสอนและเนื้อหาสาระ หลังจากนั้นกำหนดเป็นโครงการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระการจัดการเรียนการสอนและการวัดผล

2. การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ โดยการให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการของผู้ทรงภูมิรู้ ถ้าโรงเรียนมีความพร้อมอาจจัดสถานที่จำลองขึ้นในโรงเรียนโดยจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอ สิ่งสำคัญคือ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์

3. การถ่ายทอดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ในรูปของการจัดการเรียนการสอนแบ่งได้เป็น 3 วิธีใหญ่ๆ ดังนี้

3.1 ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมคือ ครูเป็นตัวแทนของผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยครูผู้สอนได้รับคำปรึกษาหารือคำแนะนำจากผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น

3.2 ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนด้วย

3.3 ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นและครูผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน โดยผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นถ่ายทอดการปฏิบัติ ครูผู้สอนวางแผนร่วมกับผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ต่อจากนั้นครูผู้สอนดำเนินการเองทั้งหมดเกี่ยวกับการเตรียมสถานที่ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์

4. การนำสิ่งที่ป็นความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหารายวิชา โดยครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ มาจัดทำเป็นบทเรียนเสริม หรือครูผู้สอนไปเรียนรู้จากผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นแล้วนำมาสอนนักเรียน

5. การให้นักเรียนไปสำรวจแหล่งเรียนรู้ โดยมาสรุปจัดทำเป็นเอกสารเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

6. การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้นักเรียนสำรวจ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วจัดทำเป็นเอกสาร ส่วนสิ่งของที่ได้รับการบริจาคมาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ นักเรียนศึกษาค้นคว้า

กรมวิชาการ (2543: 9) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ และวิธีคิด
3. นำกระบวนการหรือความคิดแนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน
4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์

5. ฝึกให้นักเรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้ และ
ประสบการณ์ที่จะนำไปในการดำรงชีวิต

6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

7. เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต

8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีแนวทาง
กิจกรรม 4 แนวทาง คือ

8.1 ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้
สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระยะเวลาจำนวนคาบตามที่กำหนดไว้
ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้นๆ

8.2 เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

8.3 นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้กับผู้เรียน

8.4 สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมต่างๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของหลักสูตร

กิ่งแก้ว อาริรักษ์; และคนอื่นๆ (2546: 120-122) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนโดย
ใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามเหมาะสม ดังนี้

1. การวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (Planning Resource – based Learning)
การวางแผนที่รอบคอบจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ประสบ
ความสำเร็จทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2. การเรียนรู้อย่างอิสระ (Independent learning) เป็นเหมือนแผนการจัดการทักษะ
การเรียนรู้ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการระบุและให้คำจำกัดความยุทธศาสตร์ที่จำเป็น เมื่อครูนำไปใช้
จะช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระ

3. การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
โดยเน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจัดผสมผสานระหว่างคนเก่ง อ่อน กระบวนการเรียนรู้เกิด
จากสมาชิกภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ร่วมกัน ยอมรับความเป็นผู้นำ ผู้
ตาม มีการพัฒนาองค์ความรู้

4. การเรียนรู้จากการทำโครงการ (Project – Based Learning) เป็นการศึกษาหา
ความรู้ให้เกิดความเข้าใจในหัวเรื่องหรือประเด็นปัญหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีการวางแผน การ
ค้นคว้า การประชุมปรึกษาหารือ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการตั้งคำถาม การแก้ปัญหา การเสนอข้อ
ค้นพบและการทดลองการแก้ปัญหา

นิคม ชมพูนทอง (2545: 155-162) กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีการจัดการเรียน
การสอนในโรงเรียนทำได้ 3 ลักษณะคือ 1) ตัวคน 2) แนวคิดของปราชญ์ชาวบ้าน 3) ผลงานของ
ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีขั้นตอน
ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักการ
จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวการดำเนินการ การวัดผลประเมินผลและติดตามผล

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเสาะหาผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นหรือปราชญ์ โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสำรวจที่จัดทำขึ้น
3. จัดทำกำหนดการสอนและเตรียมการสอน ทำการเขียนแผนการสอน โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อ 2 ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดทำแผน
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน โดยสามารถจัดกิจกรรมการสอนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
5. วัดผลและประเมินผล ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำการวัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอนและบันทึกผลการประเมินเพื่อสรุป (ทิพา เครือภู, 2549:25-30)

แนวการจัดกิจกรรมการสอบแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง และมีสุข

3. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

3.1 ความหมายการบูรณาการ

การศึกษาไทยที่เปลี่ยนไปทำให้เยาวชนไทยไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพของความ เป็นมนุษย์และเป็นไปเพื่อคนในสังคม ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง คนไทยมีศูนย์กลาง การคิดเพื่อตนเอง คิดใกล้ คิดแคบและคิดสั้น ยึดติดกับตัวเอง ปัญหาสังคมที่สะท้อนออกมาจาก จะมีลักษณะตัวใครตัวมันแล้ว ยังมีความคิดเป็นเอกเทศ หรือมีความคิดที่มองภาพแบบแยกส่วน ทำให้มีผู้นำเอาการบูรณาการมาใช้เพื่อหวังแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จากรากฐานความคิดที่อิสระช่วยให้มอง ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ยึดติดและมองทุกอย่างมีเหตุผล ซึ่งเชื่อมโยงถึงศาสตร์ทุกสาขามีความเท่าเทียม กันหมด และมีสภาพผสมผสานอยู่ในทุกคนทุกเรื่อง การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตเป็นพื้นฐานที่ สำคัญที่สุดของการดำเนินชีวิต-ครูส่วนใหญ่ยังยึดถือการท่องจำ การปฏิรูปการศึกษาจึงเน้นที่ กระบวนการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความเป็นชุมชน การอยู่ร่วมกัน ร่วมมือพัฒนา ตนเอง สังคมและประเทศชาติในที่สุด มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับการบูรณาการไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 ได้กำหนดว่า แนวการจัด การศึกษามาตรา 23 เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการตาม ความเหมาะสมแต่ละระดับการศึกษา ส่วน วัฒนาพร ระบุงกุศล (2542: 46) ได้อธิบายเกี่ยวกับ การบูรณาการว่า เป็นการนำศาสตร์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อ ประโยชน์ในการดำเนินการ การจัดการเรียนการสอน การบูรณาการ จึงเป็นการนำเอาความรู้ สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด

การเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าความรู้แต่ละรายวิชา จะเน้นที่การสร้างความรู้มากกว่าการให้เนื้อหา ความสำคัญในการบูรณาการมี 3 ประการ คือ การบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ และการบูรณาการระหว่างความรู้และการปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดของ เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2544: 4) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า เป็นการเรียนการสอนที่นำศาสตร์ของสาขาวิชาต่างๆ มาผสมผสานกันได้รับประโยชน์จากหลากหลายวิชาที่เน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าความรู้ของแต่ละวิชา และจะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การนำความรู้มารวบรวมประมวลไว้ในหน่วยเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายของหน่วยบูรณาการ ซึ่งหน่วยบูรณาการนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของการใช้ชีวิตอีกด้วย เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันต้องอาศัยหลายอย่างมาผสมกลมกลืน เพื่อทำให้เกิดความสุขไม่ได้แยกเป็นส่วนๆ การสอนแบบบูรณาการเป็นเทคนิคการสอนโดยเน้น ความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน การผสมผสานของเนื้อหาวิชาในแง่มุมต่างๆ อย่างสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดและนำความคิดรวบยอดไปสร้างหลักการ เพื่อใช้แก้ปัญหาต่างๆ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 76) ได้อธิบายเกี่ยวกับการบูรณาการว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการมีจุดเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ โดยใช้ทักษะความคิดความสามารถหลายๆ ด้านให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ และสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน จุดเด่น คือ จะมีบรรยากาศไม่เป็นทางการ เป็นธรรมชาติ ไม่รู้สึกเคร่งเครียดกับการอบของกลุ่มประสบการณ์ มีความสุขกับการเรียน ได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะหลายด้านให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการบูรณาการ ซึ่งนักวิชาการอธิบายมาแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่า การบูรณาการเป็นการที่นำเอาความรู้หลายๆ วิชาซึ่งมีความเกี่ยวข้องของเชื่อมโยงกันมาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดเป็นความรู้ และประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียน ดีกว่าวิธีการเรียนการสอนแบบแยกเป็นรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่สามารถรวมเอาความรู้ต่างๆ มาบูรณาการใช้กันได้

3.2 รูปแบบการบูรณาการ

การบูรณาการมีหลายรูปแบบแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการไว้ดังนี้

วิฒนาพร ระวังทุกข์ (2542: 47) ได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการว่าสามารถกระทำได้ 2 แบบ คือ แบบที่หนึ่ง การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำได้โดยกำหนดหัวข้อขึ้นมาแล้วนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวข้อเรื่อง บางครั้งเรียกว่าสหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Thematic Interdisciplinary Studies) หรือสหวิทยาการแบบเน้นการประยุกต์ใช้ (Application-First Approach) แบบที่สอง การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ

(Multidisciplinary) เป็นการนำเรื่องที่ต้องการจะบูรณาการไปสอดแทรกในวิชาต่างๆ บางครั้งเรียกว่าแบบเน้นเนื้อหา (Discipline-First Approach) สอดคล้องกับแนวคิดของ เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2544: 4-5) ได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการว่ามี 4 แบบ คือ แบบที่หนึ่ง คือ การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) เป็นการสอนแบบบูรณาการที่สอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ เข้าไปในวิชาที่สอน แล้ววางแผนและดำเนินการสอนคนเดียว แบบที่สองการบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนแบบวางแผนร่วมกัน สอนคนละวิชาต่างคนต่างสอน แต่หัวข้อเรื่อง ความคิดรวบยอดปัญหาเดียวกัน ระบุสิ่งที่สอนร่วมกันและตัดสินร่วมกันและนำไปสอนอย่างไรในวิชาของตน แบบที่สาม การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) เป็นการสอนคล้ายๆ แบบที่ 2 ซึ่งครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน สอนหัวข้อเรื่อง ความคิดรวบยอด และปัญหาต่างคนต่างสอน แต่จะมอบหมายให้ผู้เรียนทำโครงการร่วมกันจะช่วยเชื่อมโยงสาขาวิชาต่างๆ ที่เรียนเข้าด้วยกัน วางแผนโครงการร่วมกัน แบบที่สี่ การบูรณาการแบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction) เป็นการสอนที่ครูผู้สอนวิชาต่างๆ มารวมกันเป็นคณะ วางแผนปรึกษาหารือร่วมกันและดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน

การบูรณาการมีหลายลักษณะหลายแนวคิด แต่ละลักษณะเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เป็นอย่างดี หรือในบางครั้งครูอาจบูรณาการหลายลักษณะเข้าด้วยกัน สุดแล้วแต่แนวความคิดของครูแต่ละคน และความเหมาะสมเป็นเรื่องๆ ไป (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. 2547: 25)

3.3 ลักษณะของการบูรณาการ

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ

การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระเป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้ในลักษณะของการหลอมรวมกัน โดยตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือ หัวข้อเรื่อง (Theme) เนื้อหาสาระที่นำมาหลอมรวมกันจะมีลักษณะคล้ายกัน สัมพันธ์กัน หรือต่อเนื่องกัน แล้วเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น

แผนผังความคิด แสดง Concept mapping เชื่อมโยงมโนทัศน์ของหัวข้อความรู้

ภาพประกอบ 1 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
(สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. แผนผังความคิด. 2547: 26)

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ

การบูรณาการเชิงวิธีการเป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่างๆ เข้าในการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี ใช้สื่อการเรียนการสอนแบบสื่อประสม ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างสัมพันธ์กันให้มากที่สุด เช่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาไทย ครูสามารถบูรณาการเชิงวิธีการด้วยการใช้เทคนิคหรือวิธีการต่างๆ ได้หลายวิธี ดังนี้

1) การสนทนา ครูอาจเริ่มต้นการสอนด้วยการสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความสามารถของคนไทย ในการประดิษฐ์งานฝีมือด้านต่างๆ ที่นักเรียนเห็นในท้องถิ่นให้นักเรียนยกตัวอย่างผลงานต่างๆ ที่เป็นของคนไทย พร้อมทั้งบอกว่าเป็นผลงานทางด้านใด

2) การอภิปราย หลังจากทีครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับความสามารถและผลงานด้านต่างๆ ของคนไทยแล้ว ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความหมายของคำว่า "ภูมิปัญญาไทย" และช่วยกันอภิปรายความสำคัญของภูมิปัญญาไทย การเผยแพร่ผลงานการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

3) การใช้คำถาม การใช้คำถามเป็นวิธีการที่ครูนิยมใช้กันมากและใช้ตลอดเวลาไม่ว่าครูจะให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการใดก็ตาม จะมีวิธีการใช้คำถามแทรกอยู่เสมอ โดยครูอาจเป็นผู้ใช้คำถาม หรือนักเรียนใช้คำถามถามนักเรียนด้วยกันเองก็ได้ เป็นการสับเปลี่ยนบทบาทการพูด

4) การบรรยาย ครูอาจบรรยายเสริมความรู้ให้แก่นักเรียนบ้าง ในกรณีที่นักเรียนยังได้ความรู้ไม่ครบ หรือประเด็นที่นักเรียนยังไม่ได้กล่าวถึง เช่น ภูมิปัญญาไทยด้านอื่นๆ หรือตัวอย่างบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาไทยในด้านต่างๆ เป็นต้น

5) การค้นคว้าและการทำงานกลุ่ม ครูอาจให้นักเรียนร่วมกันค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน และผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเภทของภูมิปัญญาไทย ลักษณะของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นต่างๆ โดยให้ทำงานเป็นกลุ่ม เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วให้นักเรียนจัดการกับข้อมูลเพื่อเตรียมนำเสนอต่อไป

6) การไปศึกษานอกห้องเรียน การไปศึกษานอกห้องเรียนอาจเป็นไปได้หลายลักษณะ เช่น การไปค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุด การไปสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือการไปค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ นอกโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย เพราะบางครั้งข้อมูลที่อยู่นอกห้องเรียนมีมากกว่าในห้องเรียน และเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรง แล้วนำข้อมูลมาจัดการต่อไป

7) การนำเสนอข้อมูล เมื่อนักเรียนวางแผนและจัดการกับข้อมูลเสร็จแล้ว นักเรียนควรวางแผนการนำเสนอข้อมูล ซึ่งนักเรียนสามารถนำเสนอได้หลายวิธี เช่น การรายงานในรูปแบบต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร หรือการเล่นเกมส์ แล้วแต่ความคิดของกลุ่มนักเรียน

3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ในอดีต ครูมักเป็นผู้บอกหรือให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง นักเรียนเป็นฝ่ายรับสิ่งที่ครูหยิบยื่นให้ แล้วแต่ความสามารถของนักเรียนว่าใครจะตกตวงได้เท่าไร และจะเหลือเก็บไว้ได้เท่าไร แต่ในปัจจุบันมีแนวความคิดเปลี่ยนไป จากการเน้นที่องค์ความรู้มาเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการ และกระบวนการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ตกตะกอนติดตัวนักเรียนไว้ใช้ได้ตลอดไป เพราะสังคม

สมัยใหม่ มีสิ่งให้นักเรียนต้องเรียนรู้มากมาย มีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ครูไม่สามารถตามไปสอนได้ทุกที่ หรือนักเรียนไม่สามารถมาถามครูได้ทุกเรื่อง นักเรียนจึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนอยู่ในใจ แต่สามารถยืดหยุ่นได้ เช่น ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ครูอาจแนะนำให้นักเรียนใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด ในการให้ได้มาซึ่งความรู้ในเรื่องที่ต้องการ ดังนี้

กระบวนการแสวงหาความรู้ ครูแนะนำกระบวนการแสวงหาความรู้ให้นักเรียนได้รู้จักก่อน แล้วให้ปฏิบัติโดยการหาความรู้เกี่ยวกับประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชด้านต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่นักเรียนสามารถหาได้ ซึ่งอาจให้หาเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล และครูควรแนะนำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

กระบวนการแก้ปัญหา ในการแสวงหาความรู้นี้นักเรียนอาจพบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นานา นักเรียนควรรู้วิธีการแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาเฉพาะหน้า ครูควรแนะนำวิธีการแก้ปัญหาแก่นักเรียนให้เข้าใจ เมื่อนักเรียนพบปัญหานักเรียนจะได้ดำเนินการแก้ปัญหานั้นได้อย่างเป็นขั้นตอน

กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด ในขั้นสุดท้ายเมื่อนักเรียนได้ข้อมูลความรู้ตามที่ต้องการแล้ว นักเรียนควรรู้วิธีการจัดการกับข้อมูล เช่น การรวบรวมความรู้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า หลังจากนั้นจึงควรสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นเพื่อที่นักเรียนจะได้มองเห็นภาพรวมและมีความเข้าใจในเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราชอย่างถ่องแท้ทุกด้าน และจะเป็นตะกอนที่ติดตัวนักเรียนไปได้อีกยาวนาน

4. การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม

ในสภาพการจัดการเรียนการสอนตามความเป็นจริงส่วนใหญ่ จุดประสงค์มักเน้นไปที่ด้านพุทธิพิสัยมากกว่าด้านจิตพิสัย บุคคลใดที่จะได้รับคำชมว่าเก่งต้องเด่นในด้านความรู้ ซึ่งเป็นค่านิยมมาแต่เดิม โดยหลักการแล้วควรให้ความสำคัญแก่ความรู้และคุณธรรมเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสดีที่ครูจะจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนโดยบูรณาการความรู้ ความคิด และคุณธรรมเข้าด้วยกัน อาจเป็นการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่างๆ และใช้เทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปโดยที่นักเรียนไม่รู้ตัว จนกระทั่งเกิดการซึมซาบเป็นธรรมชาติ เช่น การสอนเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ครูไม่ควรมุ่งสอนที่จะให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่นเท่านั้น เพราะจะทำให้เด็กคิดแต่สิ่งที่ตนพึงจะได้รับ หรือพึงมีตามกฎหมาย แต่นักเรียนจะขาดคุณลักษณะในด้านคุณธรรม ดังนั้น ครูจึงควรสอนสอดแทรกคุณธรรมด้านต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกัน ความเมตตากรุณา หรือการตรงต่อเวลา ตามความเหมาะสมเพื่อนักเรียนจะได้เป็น “ผู้มีความรู้คู่คุณธรรม”

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะเมื่อเวลาผ่านไป อาจลืมความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้นั้นได้ แต่ถ้าความรู้นั้นเชื่อมโยงไปกับการปฏิบัติจะทำให้ความรู้นั้นติดตัวไปได้ยาวนานไม่ลืมง่าย เช่น การเรียนรู้เรื่องพวงมาลัยและวิธีการร้อยพวงมาลัยแบบต่างๆ โอกาสในการใช้พวงมาลัย วัสดุอุปกรณ์ในการร้อยพวงมาลัย ซึ่งหากเป็นการสอนแค่ความรู้ขณะเรียน นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจได้ แต่จะไม่คงทน เพราะอาจลืมในเวลาต่อมา แต่ถ้าครูสอนให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการร้อยพวงมาลัยแต่ละแบบประกอบไปด้วย จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้น ไม่ลืมง่าย และขณะฝึกปฏิบัติ นักเรียนอาจพบปัญหาต่างๆ นักเรียนก็จะสามารถคิดและใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาได้ด้วย

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของนักเรียน

ในการจัดการเรียนการสอน “ความรู้” เป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนปรารถนาให้เกิดขึ้นภายในตัวนักเรียน แต่ความรู้นั้น ไม่ควรเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความแปลกแยกกับชีวิตจริง เพราะจำทำให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่า ไม่มีความหมาย และไม่เกิดประโยชน์ใดๆ แก่ตัวนักเรียน ดังนั้นสิ่งที่ครูสอนหรือให้นักเรียนเรียนรู้โรงเรียนหรือสถานศึกษา ควรเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียน และเป็นสิ่งที่จะช่วยเหลือนักเรียนในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณลักษณะของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้สิ่งอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การสอนเรื่องอาหาร การป้องกันโรคติดต่อ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เมื่อเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว ครูควรเชื่อมโยงให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตของเรา

จากลักษณะของการบูรณาการต่างๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอาจมีหลายลักษณะที่ครูได้ใช้อยู่แล้ว แต่ยังไม่ชัดเจนหรือยังเน้นได้ไม่มากเท่าที่ควร ฉะนั้นเมื่อทราบลักษณะของการบูรณาการเป็นแนวทางแล้ว ซึ่งสามารถจับจุดเด่นของแต่ละลักษณะขึ้นมาใช้ แล้วเน้นให้ตรงเป้าหมาย ซึ่งจะได้ทำการสอนแบบบูรณาการได้อย่างเต็มภาคภูมิ

3.4 ประเภทของการบูรณาการ

แนวทางในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีดังนี้

1. การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ทักษะ และความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การสอนแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันมีใช้กันมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษา รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรู้หนังสือหรือการอ่านออกเขียนได้ การบูรณาการดังกล่าว เป็นกระบวนการพัฒนาความคิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่าง

การฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะมีผลทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือโลกรอบตัวได้ เช่น มีความรู้ในเรื่องของหลักภาษาและการใช้ภาษา ตลอดจนการใช้ได้ถูกต้องชัดเจนขึ้น เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว จะได้ผลมากเมื่อถึงขั้นที่ผู้เรียนสร้างตำราขึ้นด้วยตนเอง อ่านและประยุกต์สู่การเขียนด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่า เมื่อเทียบกับการจัดการเรียนการสอนที่แยกเป็นส่วนๆ ขาดการสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น ครูและนักเรียนอาจช่วยกันพิจารณากำหนดหัวข้อเรื่อง (Theme) ที่จะเรียน ช่วยกันพิจารณาเลือกหนังสืออ่าน ซึ่งการเลือกหนังสืออ่านเป็นกิจกรรมที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยทำให้เกิดแนวคิดในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเรียกว่าการบูรณาการแบบสหวิทยาการเป็นการรวมศาสตร์ต่างๆ ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ครอบคลุม โดยใช้ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์หรือองค์ความรู้ต่างๆ มากกว่า 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไป เพื่อการแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจ แนวคิด ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ ในการปฏิบัติกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้เรียนจะนำความรู้และประสบการณ์พื้นฐานเดิมของตนมาใช้ร่วมกันในการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงความรู้ใหม่ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องนั้นๆ และรู้ถึงสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด ความรู้เดิมต่างๆ ไปสู่ความรู้หรือแนวคิดใหม่ จุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาจมีหลักเช่นเดียวกับการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดหัวข้อเรื่อง ช่วยกันสร้างเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนตารางสอนเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หรือในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามที่ปฏิบัติได้จริง ครูที่สอนในชั้นเดียวกันนั้นอาจร่วมกันพิจารณากำหนดหัวข้อเรื่องและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้หลายๆ อย่าง การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะช่วยในการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่างๆ ได้มากกว่าการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เป็นวิธีบูรณาการที่สมบูรณ์มากที่สุด และในการสร้างเครือข่ายความคิดรวบยอดภายใต้หัวเรื่องที่กำหนดนี้ ควรวางแผนการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ไปพร้อมๆ กันด้วย

ตัวอย่าง การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้	หัวข้อ / ประเด็นที่เรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชุมชนรอบโรงเรียน สถานที่สำคัญในชุมชน แผนที่ของชุมชน
ภาษาไทย	การอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่สำคัญในชุมชน การเขียนคำประโยค ข้อความ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น การตอบคำถาม
วิทยาศาสตร์	สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว
คณิตศาสตร์	การคาดคะเนระยะทาง การวัดความยาว การเลือกใช้เครื่องวัด และหน่วยการวัดความยาวที่เหมาะสม
ภาษาอังกฤษ	การอ่านและการเขียนคำศัพท์และประโยคที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
ศิลปะ	การวาดภาพสิ่งที่ประทับใจในชุมชน
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
สุขศึกษาและพลศึกษา	การป้องกันอุบัติเหตุจากการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสหวิทยาการ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในลักษณะหลอมรวมกัน กิจกรรมการเรียนการสอนจะมีความหลากหลาย จะช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่างๆ และจากพฤติกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวของนักเรียน ครูจะได้รู้ถึงวิธีการคิดของนักเรียน อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกถึงวิธีการคิด และการแสวงหาความรู้ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น การนำทักษะทางภาษามาใช้ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ การอ่าน และการเขียนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล แก้ปัญหาหรือใช้ในการสรุปการทดลอง ฯลฯ (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. 2547 : 25-33)

3.5 ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ

การสอนแบบบูรณาการของครูผู้สอนแต่ละคนจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับรายวิชาและสภาพความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2544: 6-7) ได้อธิบายเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการว่าจะดำเนินการสอนได้อย่างไรมีประสิทธิภาพ ต้องยึดหลักสำคัญที่ว่า แกนกลางของประสบการณ์อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียน และประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่หนึ่ง เป็นหน่วยเนื้อหาวิชา (Subject Matter Unit) เป็นการเน้นเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องที่นำมาบูรณาการกับวิชาอื่น หน่วยที่สอง เป็นหน่วยความสนใจ (Center of Interest) เป็นหน่วยพื้นฐานที่เป็นความสนใจของผู้เรียน หน่วยที่สาม เป็นหน่วยสร้างเสริมประสบการณ์ (Integrative Experience Unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์ มีจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้ และความสามารถไปสู่การปรับพฤติกรรม การปรับตัวของผู้เรียน โดยนำประสบการณ์เดิมมาผสมผสานกับประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ใหม่ ลักษณะสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ คือ การเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน ประมวลความรู้หลากหลาย และประสบการณ์ที่แตกต่างมาร้อยเรียง เพื่อสร้างประเด็นหลักและหัวข้อเรื่อง แล้วนำความรู้จากหน่วยต่างๆ มาสัมพันธ์กับหัวข้อนั้นๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง คือ ลักษณะสำคัญโดยรวม ดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการระหว่างโรงเรียนกับบ้าน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนในโรงเรียนกับชีวิตประจำวันที่บ้าน เมื่อเรียนครบถ้วนแล้วผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้น แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่เรียนอย่างแท้จริง

2. การบูรณาการระหว่างความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่กระตุ้นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจมากที่สุด แนะนำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้เพื่อสนองความสนใจเหล่านั้น ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

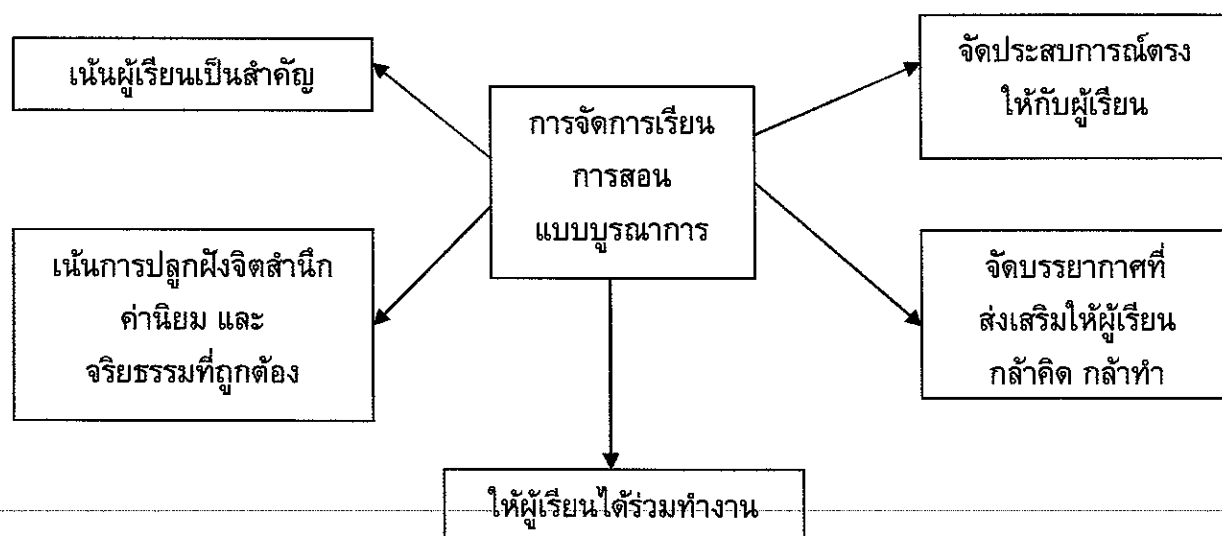
3. การบูรณาการระหว่างความรู้กับการกระทำ ในการแสวงหาความรู้เพื่อเรียนรู้นั้น จะต้องเริ่มที่การปฏิบัติคือ รู้แล้วต้องลงมือทำ การเรียนรู้แต่ทฤษฎีอย่างเดียวไม่เพียงพอ เพราะเมื่อปฏิบัติแล้วอาจมีข้อขัดข้อง มีปัญหาที่ต้องแก้ไข ดังนั้นการบูรณาการข้อนี้เน้นที่ทักษะนิสัย

4. การบูรณาการระหว่างพัฒนาการความรู้ กับพัฒนาการจิตใจ การแสวงหาความรู้หรือเรียนรู้แล้วลงมือปฏิบัติ มีทักษะนิสัยแล้วต้องมีจิตนิสัยหรือคุณลักษณะแฝงอยู่ด้วย คือ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความสนใจและสุนทรียภาพ ครูผู้สอนต้องมีความอ่อนโยนและเอื้ออาทร ความหวังดี แลห่วงใยผู้เรียนจริงๆ จึงพัฒนาการด้านจิตใจได้ผล

5. การบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พร้อมๆ กัน เพื่อหล่อหลอมให้เกิดความหลากหลายในชีวิต ซึ่งการบูรณาการวิชาต่างๆ ดังกล่าว ต้องเหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

ส่วนแนวคิดของ วัฒนาพร ระบับทุกซ์ (2542: 47) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะการสอนแบบบูรณาการว่า หลักสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคือ ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกในค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ และให้ผู้เรียนได้มี

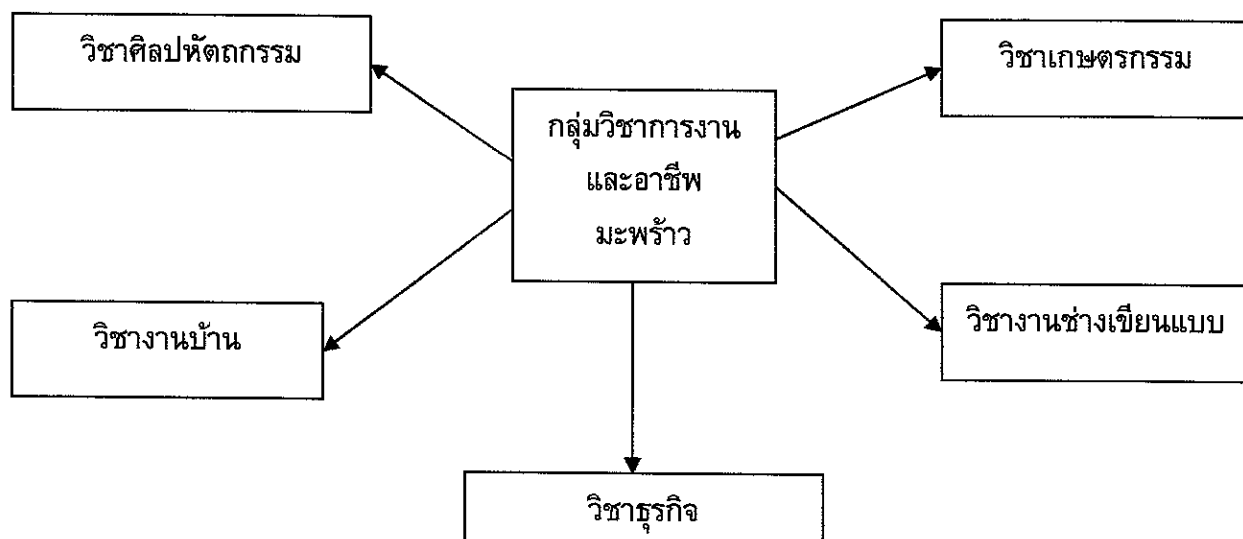
ส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้แนวคิดแบบบูรณาการซึ่งเป็นที่สนใจในปัจจุบัน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline Method เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่นำแนวคิดของการบูรณาการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนเชื่อมโยงออกไปสู่ชีวิตจริง การค้นหาความรู้ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสามารถยืดหยุ่นเวลาและ กิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียน และสนุกสนานทำให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ผลงานที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างขึ้นในกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาไปพร้อมๆ กัน การเรียนการสอนแบบนี้ จะใช้การผูกเรื่อง แต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเรียงลำดับเหตุการณ์หรือกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง เริ่มจากการใช้คำถามหลัก เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มีการบูรณาการระหว่างวิชา โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกด้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 2 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
(วัฒนาพร ระบุทุกข. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. 2542: 47)

ทางด้านแนวคิดของ ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2545: 200) ได้อธิบายลักษณะการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสองท่านซึ่งกล่าวมาแล้วว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นการกำหนดเรื่องขึ้นมา แล้วนำวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น การสอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพจากมะพร้าว จะต้องบูรณาการวิชาต่างๆ เข้า

ด้วยกัน คือ วิชาเกษตร สอนการเตรียมดิน การเตรียมพันธุ์พืช การปลูกพืช การดูแลและการบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การใช้ประโยชน์ การจำหน่าย วิชาศิลปหัตถกรรม สอนออกแบบและเขียนแบบ วิชางานบ้าน สอนการดูแลรักษาเครื่องใช้ในบ้าน วิชางานช่างงานเขียนแบบ สอนงานไม้ งานตกแต่งชิ้นงาน และวิชาธุรกิจสอน การจัดทำบัญชี การคิดราคา ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 3 การสอนกลุ่มวิชาการและอาชีพจากมะพร้าว
(ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. 2545: 200)

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งนักวิชาการอธิบายมาแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่า ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องทราบว่าผู้เรียนต้องการเรียนรู้อะไร โดยการให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อที่จะเรียน หรือครูผู้สอนให้คำแนะนำในการกำหนดหัวข้อเรื่องที่เรียนก็ได้ จากนั้นครูผู้สอนนำหัวข้อเรื่องที่ได้อาจารย์วางแผนบูรณาการร่วมกับผู้เรียนในรายวิชาที่สอน หรือนำเรื่องราวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้ (วิโรจน์ สุวรรณรัตน์. 2546: 52-57)

4. แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

4.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

ตำริ บุญชู (2548: 27) ที่กล่าวว่าแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง สร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่อง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสุดท้ายก็เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งคล้ายกับ สามารถ รอดสำราญ (2546: 6) ที่กล่าวว่าแหล่ง

เรียนรู้หมายถึง ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก: 43) ที่ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งเนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนาเศรษฐ์ (2544: 26-27) ก็ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า คือ ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่ง ที่ หรือศูนย์ความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้อาจจะอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้

จากความหมายของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ บุคคลที่มีภูมิรู้ สถานที่ต่าง ๆ แหล่งวิทยาการ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพสังคมเศรษฐกิจ การเมืองวัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ

4.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ไว้ในมาตรา 25 ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 1) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ชีวิตประจำวันและเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนอกจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียน มีลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนแล้ว จำเป็นมีการจัดแหล่งเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วย โรงเรียนทุกแห่งทุกระดับถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษา และดำเนินการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นหลักการร่วมกันในการจัดการศึกษา ดังนั้นจำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนให้เรียนแก้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 16)

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นี้ ประเวศ วะสี (2543: 3) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับและถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา เอกะวิภาต (2543: 12) ได้ให้ความเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ เป็นสื่อที่สนองความ

ต้องการของผู้เรียน ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความรู้อย่างสะดวก รวดเร็วและถูกต้องเหมาะสมในลักษณะของแหล่งรวมวิทยาการ

แหล่งเรียนรู้มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2544: 7-8)

1. แหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process of Learning) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้วและการเรียนของคนอื่นๆ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
 2. เป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงานและแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน
 3. เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง
 4. เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม
 5. เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง
 6. สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง
- ประหยัดและสะดวก

7. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน
8. มีสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

จำรี บุญชู (2548: 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กึ่งแก้ว อาริรักษ์ และคนอื่นๆ. (2548: 118) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย

2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล

3. กระตุ้นให้มุ่งเน้นลงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้นักเรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

4. เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะในการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. เสริมสร้างการพัฒนาทักษะการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยการวิจัยอิสระและการควบคุมข้อมูล

6. เปลี่ยนเจตคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูลโดยบูรณาการ ทักษะการใช้ห้องสมุด เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

8. เพิ่มสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการ ในด้านเนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 ข: 3) ได้กล่าวถึงเรื่องความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการต้องสนับสนุนส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ตลอดจนจัดให้มีการกำกับติดตาม เร่งรัด และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นระยะตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการกล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ในเอกสารสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กล่าวไว้ว่า วิธีการที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้หรือเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏการณ์บ้าน ผู้นำชุมชน สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ข: 32)

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในยุคโลกไร้พรมแดนนั้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ทั้งนี้เพราะแหล่งการเรียนรู้ได้เปิดกว้าง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิตทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย แหล่งการเรียนรู้สำหรับคณิตศาสตร์ เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สมาคม ชุมชน ชมรม มุขคณิตศาสตร์ ห้องกิจกรรมคณิตศาสตร์ หรือห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งบุคคลทั้งหลายที่มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ข: 29)

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กล่าวไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรรู้จักแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสามารถแนะนำผู้เรียนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าฝึกฝนทักษะทางภาษาเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางภาษาของ เช่น ครูผู้สอน เพื่อร่วมชั้นเรียน พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง ห้องสมุดโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Access Learning Center) รายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาษาอังกฤษสถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยว สถานทูต การเดินทางไปศึกษาภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ค: 26-27)

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กล่าวไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด ทรัพยากรบุคคล (ผู้ปกครอง และคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาและภูมิปัญญาทางภาษา) สื่อการเรียนการสอน ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ค: 23-24)

5. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ศิลปะสามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานของกลุ่มศิลปะได้สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ข: 18)

6. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวไว้ว่า สื่อการเรียนรู้ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมืออุปกรณ์การเรียนอาจมีตั้งแต่ของง่ายๆ จำพวก กระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสารเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนั้น การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ง: 50-51)

7. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544จ: 20-27)

8. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน หรือจากหนังสือเรียนเท่านั้น แต่จะรวมถึงแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยในท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ครู อาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ฉ: 45-46)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งวิทยาการ ในการเติมความรู้ให้เต็ม ให้ประสบการณ์โดยตรงให้กับผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน ในลักษณะที่สังคมทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีส่วนร่วมร่วมมือร่วมใจในการจัดการศึกษา (All For Education) เพื่อนำเอาแหล่งเรียนรู้มามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงรุกที่จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากที่สุด แหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง และเน้นที่การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง และเน้นที่การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เน้นให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการศึกษาในโรงเรียนตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดโดยคณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องให้ความสำคัญและจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นในหลักสูตร มาตรฐานคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานคุณภาพภายนอกในมาตรฐานด้านผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ต่อไป (ทิวา เครือภู. 2549: 12-17)

4.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 3-4) ได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ

1. จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ทราย ชายทะเล ฯลฯ

1.2 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ฯลฯ

1.3 บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ

2. จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

2.1 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เดิมจะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลัก คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียนห้องสมุด ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน ฯลฯ

2.2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชน ใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียนไปเรียนรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีพื้นบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข: 43) ได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชาการ ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเตอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นต้น

สุวิทย์ มูลคำ (2545: 19) ได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ประกอบด้วยบุคคลทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาวิชาชีพ บางท่านอาจเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาชีพ บางท่านเป็นนักปราชญ์ชาวบ้าน บางท่านเป็นอดีตข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บางท่านเป็นผู้นำศาสนาในท้องถิ่น บางท่านเป็นบุคลากรในสถานศึกษาเอง เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วทั้งในและนอก สถานศึกษาเป็นสถานที่สำหรับการค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติอยู่แล้วหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544ก: 25) จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 4 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ชุมชนซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ภิษสสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา ฯลฯ

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม ห้องสมุด ถนน สะพาน เขื่อน ฝายทดน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน ฯลฯ

3. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลองบึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ฯลฯ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำ ฯลฯ

จากการแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ทะเล เป็นต้น 2) สถานที่สำคัญ เช่น โบราณสถาน ตลาด วัด พิพิธภัณฑ์ 3) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และภูมิปัญญาไทย เป็นต้น (ทิวา เครือภู. 2549: 19)

จากที่กล่าวมา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและการศึกษาในชุมชนให้ยั่งยืน มีเอกลักษณ์ของตนเอง มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในถิ่นกำเนิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำเอาแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรีแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ สถานที่สำคัญ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้ศึกษาจึงนำมาเป็นกรอบในการจัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ

ได้มีผู้ให้ความหมาย ของแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ ไว้ดังนี้

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์; และวิศน์ ศิลาตระกูล (2533: 8) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำต่างๆ ต้นไม้ ใบไม้ ป่าไม้ สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า สัตว์ใช้งาน อุทยานแห่งชาติ ภูเขา หิน ดิน หวาย กรวด แร่ ฯลฯ

กรมสามัญศึกษา (2544: 3) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเรา เกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครสร้างขึ้น ได้แก่ ธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ ฯลฯ

สมน อมรวิวัฒน์ (2544ก: 15) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ป่า สวน ไร่นา ลมฟ้าอากาศ ดิน หิน แร่ ต้นไม้ ใบหญ้า ฯลฯ

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และดารณี คำวังนัง (2545: 116-117) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง ต้นไม้ แม่น้ำลำคลอง สัตว์ต่างๆ เป็นสื่อธรรมชาติที่เกิดขึ้นเอง โดยครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อธรรมชาติเหล่านี้

สามารถ รอดสำราญ (2546: 25) สรุปไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำต่างๆ สัตว์ต่างๆ อุทยานแห่งชาติ ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 3) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง แหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน หวาย ชายทะเล ฯลฯ

ตำริ บุญชู (2548: 29) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยมีใครมาสร้างขึ้น ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า พลังงานธรรมชาติ แร่ธาตุ ฯลฯ

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติรอบตัวเรา สามารถนำมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนได้

4.3.2 สถานที่สำคัญ

ได้มีผู้ให้ความหมาย ของสถานที่สำคัญ ผู้ศึกษาได้รวบรวมไว้ มีดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2540: 31) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง แหล่งรวบรวมสรรพปัญญา เพื่อใช้เป็นที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถค้นคว้าในรูปแบบที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ศึกษา

กาญจนา เอกะวิภาต (2541: 15) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ โรงงานในชุมชน ฯลฯ

สุนน อมรวิวัฒน์ (2544ข: 15) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สถานที่ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน หอสมุด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ฯลฯ

สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ (2545: 107) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สถานที่หรือสถาบันที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัดในชุมชน อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์เยาวชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข: 12-14) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สถานที่ตามโครงการพระราชดำริ สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางศิลปะประเพณี สถานที่ราชการสำคัญของชาติ ฯลฯ

อรรรรณ ชนะพลโก (2546: 37-40) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น สวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ สวนสัตว์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ ฯลฯ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 4) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ หอสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ฯลฯ

ตำริ บุญชู (2548: 28) ได้ให้ความหมายของสถานที่สำคัญไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญ หมายถึง สถานที่รัฐหรือประชาชนจัดตั้งขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้หลากหลายในจังหวัดราชบุรีมีสถานที่สำคัญ ซึ่งผู้ศึกษานำมาจัดทำเป็นคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ดังกล่าว

4.3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาไทย ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมไว้เพื่อศึกษา ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัตนะ บัวสนธิ์ (2535: 35-38) มีความเห็นว่า ภูมิปัญญา (wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) เป็นพื้นเพรากฐานทางความรู้ของชาวบ้านเพื่อใช้เรียกแทนกระบวนทัศน์ (paradigm) ที่มีต่อตนเอง (ชีวทัศน์) และสิ่งแวดล้อม (โลกทัศน์) ที่ชาวบ้านได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประเวศ วะสี (2536: 21-22) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิต สังคม และในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน และสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมโดยมีลักษณะสำคัญ คือ

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์
2. มีบูรณาการสูง
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่ขนานธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2539: 8) อธิบายว่า เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง ลึกซึ้ง เกี่ยวกับคตินิยม ความรู้ความสันทัด การรู้เท่าทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว และการเลือกเฟ้น ความคิด วิธีการ มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล เป็นเรื่องของการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 34) ได้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างทันสมัย

กรมวิชาการ (2542: 5) ได้กล่าวถึงความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า เป็นความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่น ที่ใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอด และกลั่นกรองมาเป็นระยะเวลายาวนาน

2. ภูมิปัญญาชาวบ้าน

สามารถ จันทรสุรีย์ (2534: 48) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง และนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา การดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์; และวิศนี ศิลาตระกูล (2536: 16-17) อธิบายว่าภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นหมายถึง ความรู้ประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หรือเป็นความรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ซึ่งได้เรียนรู้จากการทำงาน จากธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความรู้ค่าเสริมสร้างความสามารถ ทำให้คนมีชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์ และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต

วิจิต นันทสุวรรณ (2538: 6-11) กล่าวว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง แก่นของชีวิต ในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความทั้งในแง่ปัจเจกบุคคล และในแง่ของสังคมหมู่บ้าน

อังกูล สมคะเนย์ (2543: 10-11) ให้ความหมายไว้ว่า คือ มวลความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ให้เป็นสุขโดยได้รับการถ่ายทอด สัมผัสกันมาโดยผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

3. ภูมิปัญญาไทย

สันติสุข กฤดากร,ม.ล. (2541: 16) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทย คือ พื้นเพรากฐานความรู้ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของชาวบ้านในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งชาวบ้านในสังคมรับรู้ เชื่อถือ และเข้าใจร่วมกัน เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน และเกิดจากประสบการณ์ด้วยตนเอง ประสานกับความรู้ใหม่ๆ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำมาแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับสังคมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องสอดคล้องกับสภาพของแต่ละสังคม

หทัยนันต์ อันดี (2544: 47) กล่าวว่าภูมิปัญญาไทยคือ องค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต เป็นประสบการณ์ในการดำรงชีวิตของผู้คนที่ได้ผ่านการคิดค้น ปรับปรุง และพัฒนา จนได้แนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั่วไป ซึ่งได้นำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ชวน เพชรแก้ว ๒๕๔๔: 14) กล่าวถึงภูมิปัญญาไทยไว้ว่า คือ รากฐานการดำรงชีวิตของคนไทย เป็นที่รวมของสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนใช้แก้ไขปัญหาและจรรโลงชีวิต

อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544: 48) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาไทยคือ ประสบการณ์หรือมวลความรู้ของชาวบ้าน ที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดกันมาตามวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม และได้นำความรู้นั้นมาแก้ไขปัญหาหรือปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

ข้อ สันรณพิพัฒน์ (2546: 43) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไทยไว้ว่า คือ องค์ความรู้ของชาวบ้านหรือทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ชาวบ้านทำขึ้นจากสติปัญญา ความสามารถ และความรู้ของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือการดำรงชีวิตได้เหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาไทย ซึ่งจัดอยู่ในแหล่งเรียนรู้ประเภทหนึ่ง เป็นความรู้ของบุคคลที่เกิดจากทักษะ ประสบการณ์ การถ่ายทอด การแก้ไขปัญหา การทดลอง จากการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรีมีหลากหลาย ได้แก่ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้ศึกษานำมาจัดทำเป็นคู่มือในการใช้แหล่งเรียนรู้ดังกล่าว

5. คู่มือ

5.1 ความหมายของคู่มือ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้เกิดผลในทางปฏิบัตินั้น จะต้องมียุ่่มือสำหรับเขียนแผนการสอนเพราะคู่มือจะเป็นแนวทางช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูสามารถเขียนแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้ถูกต้อง บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือไว้ดังนี้

นักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือไว้ดังนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2539:127) ได้อธิบายความหมายของคู่มือว่า เป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ให้แนวทางปฏิบัติให้กับผู้กระทำการสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้

จิตรา บุญนาค และคนอื่นๆ (2522:26) อธิบายถึงความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่ผู้จัดทำเรียบเรียงเนื้อหาสาระ โดยอาจนำมาเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายขึ้นหรืออาจมาในรูปแบบของการตั้งคำถามประเด็นต่างๆ และผู้เขียนให้แนวคำตอบไว้

ปิฎฐะ บุญนาค (2523:27-40) อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือว่าเป็นตำราหรือบทความชนิดหนึ่งที่เป็นสื่อแนะนำให้ผู้ที่ต้องการอ่านแล้วนำไปปฏิบัติได้ โดยมีคู่มือแนะนำวิธีการใช้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535:4) ได้ให้ความหมายของคู่มือ หมายถึง เอกสารหรือหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูใช้จัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์

พริ้มเพรา คงณะ (2537:9) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสืออ้างอิง ซึ่งเป็นแนวทางวิธีการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะที่มีรายละเอียด เพื่อให้ช่วยดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ชอร์ส (Shores. 1960:50) ให้ความหมายของคู่มือครูว่า คู่มือเป็นเครื่องมือที่ครูและนักเรียนใช้สื่อความหมายกันและกัน เป็นแหล่งรวบรวมเนื้อหาและกิจกรรมและวัสดุประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องจากแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับความหมายของคู่มือ

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster. 1983:1097-1098) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือการสอนว่า คือหนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักวิชาและใช้เป็นหลักการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

จากความหมายของคู่มือที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คู่มือและปฏิบัติตามเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันที่สุด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

5.2 ประเภทของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคู่มือของทางราชการหรือคู่มือของบริษัท ห้างร้านเอกชน ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้จัดแบ่งประเภทของคู่มือไว้ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2536:77) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทของคู่มือว่า คู่มือแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง คู่มือการสอน เป็นคู่มือที่ให้ความรู้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียน เช่น คู่มือการจัดประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมและสร้างนิสัยในโรงเรียน คู่มือการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง ประเภทที่สอง ได้แก่ คู่มือหนังสือเรียนเป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียนที่เราต้องอธิบายให้ใช้หนังสือเรียนให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียน จึงมีลักษณะเป็นกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของคู่มือ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539:127) อธิบายเกี่ยวกับประเภทของคู่มือโดยทั่วๆ ไปว่า คู่มือมี 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่งคือ คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการและกิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่างๆ ปกติใช้ควบกับตำราเรียน ประเภทที่สองคือ คู่มือเรียน เป็นหนังสือซึ่งผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราเรียนปกติประกอบด้วยสาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหา คำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนตอบและการทดสอบ และประเภทที่สามคือ คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดแก่ผู้อ่านโดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้เข้าใจและสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

อำนาจ เกาตรสกุล (2541:8-10) ได้อธิบายถึงประเภทของคู่มือว่าคู่มือมี 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง คู่มือหลักสูตร เป็นเอกสารที่มีรายละเอียดและข้อเสนอแนะแก่ผู้ใช้หลักสูตรให้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ตรงตามเจตนารมณ์นั้นๆ ประเภทที่สองคือ คู่มือฝึกงานที่เป็นเอกสารที่เสนอแนวทางการปฏิบัติการฝึกงานของผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาหรือสถานประกอบการ รวมทั้งให้ผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ

การฝึกงานได้มีแนวทางการฝึกปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประเภทที่สามคือ คู่มือนักเรียน เป็นเอกสารแนะนำการปฏิบัติตนของนักเรียนที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาแห่งนั้น โดยเสนอแนะข้อมูลของสถานศึกษา อาคาร ที่ตั้ง กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติ สิทธิประโยชน์สิ่งที่เป็นบริการ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับ (อำนาจ เภาตระกูล อ้างถึงปริศนา จันทศักดิ์:38)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับประเภทของคู่มือที่นักวิชาการได้อธิบายมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่าคู่มือแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับรายวิชาใดวิชาหนึ่งหรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น
2. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของคู่มือดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าคู่มือการจัดกิจกรรมเป็นคู่มือที่เหมาะสมในการจัดทำ เนื่องจากเป็นคู่มือที่ให้ความรู้ ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมุ่งให้ผู้รู้คู่มือเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และตรงเป้าหมายในการจัดกิจกรรม

5.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้น มีส่วนประกอบที่สำคัญๆ ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือไว้ ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535:89) กล่าวว่าองค์ประกอบของคู่มือโดยทั่วไปคือ

1. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จะจำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์
2. เนื้อหาสาระ และกระบวนการ หรือขั้นตอนในการดำเนินการ
3. ความรู้เสริม หรือแบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยให้ผู้อ่านใช้ในการฝึกฝน
4. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไข
5. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่างๆ

นิพนธ์ เสือก้อน (2537:23) ได้กล่าวว่า การจัดทำคู่มือ คือ การจัดทำแผนที่เป็นกระบวนการมีส่วนประกอบ คือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร การวัดผลการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ และการจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539:154-156) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือว่า ต้องประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมและวิธีการ การเขียนคู่มือต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ ผู้ศึกษาคู่มือต้องสามารถให้คำแนะนำและวิธีป้องกันเกี่ยวกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ที่สามารถแก้ไขได้ถึงปัญหาที่อาจจะเกิดกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือได้ คู่มือที่ดีควรให้แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ เอกวุฒิ ไกรมาก (2541:54) อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือว่า ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ เนื้อหาที่จะสอน การเตรียมการสอน กระบวนการวิธีการ และกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ความรู้เสริมปัญญา คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ปัญหา แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิง แนวคิดของเริงชัย จงพิพัฒนสุข(2542:6-7) อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือว่าต้องประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้คู่มือ วิธีการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลและข้อเสนอแนะ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541:54) อธิบายองค์ประกอบของคู่มือ ว่าควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ คือ

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือจะต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของคู่มือ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ วิธีการใช้คู่มือ รวมถึงคำแนะนำการใช้คู่มือ
2. เนื้อหาที่จะสอนมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบ และอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน
3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วย การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น การเตรียมเอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบฝึกปฏิบัติ ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ มีการติดต่อประสานงานที่จำเป็น
4. กระบวนการ วิธีการ คู่มือครูต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับคำแนะนำขั้นตอน และวิธีการดำเนินการสอนที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผล คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัดและสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสอน ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักจะมาจากประสบการณ์ของผู้เรียน
5. การวัดผลประเมินผลซึ่งประกอบด้วย เครื่องมือวัด วิธีวัดผล เกณฑ์การประเมินผล
6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดีต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และสามารถคาดคะเนว่า ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด จัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครู
7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรนำเอาประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาช่วยผู้ใช้หรือผู้อ่านสามารถทำในสิ่งนั้นได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรคปัญหา สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ใช้หรือผู้อ่านคู่มือ

8. แหล่งข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิงที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการศึกษาค้นคว้า

มนตรี ชมชื่น (2548:61) ได้สรุปแนวคิดองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่า คู่มือที่ดีนั้นต้องมี แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ใช้ในการค้นคว้าเรื่องต่างๆ อย่างลึกซึ้งและง่ายต่อความเข้าใจ โดยประกอบไปด้วย คำชี้แจงในการใช้คู่มือ เนื้อหาของเรื่องที่จะ ค้นคว้าในทุกด้าน วิธีการนำไปใช้ และการแนะนำแหล่งความรู้อ้างอิงต่างๆ

ดักลาส (Douglass, 1965:162) อธิบายว่าคู่มือควรประกอบด้วย เนื้อหาและวัสดุ อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับรายวิชา การนำหลักการและข้อเท็จจริงของเนื้อหาวิชาไปใช้และการ แนะนำแหล่งความรู้อื่นๆ

จากการศึกษาองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือที่ดีนั้นพอสรุปได้ว่า คู่มือควรมี องค์ประกอบที่สำคัญคือ ควรมีคำชี้แจงการใช้คู่มือ มีเนื้อหาสาระและคำอธิบายวิธีการหรือแนว ทางการปฏิบัติการ การเตรียมการเกี่ยวกับวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย ควรมีคำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา การป้องกันที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่าน หรือผู้นำ คู่มือไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ตลอดจนควรมีคำแนะนำแหล่งความรู้อ้างอิงที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา ค้นคว้า

5.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ

ปริศนา จันทาคัต (2547:39) คู่มือจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำไปใช้ เมื่อนำคู่มือไปใช้แล้ว สามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้องและเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการ ถือว่าเป็นคู่มือที่ดี มีนักวิชาการ ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ดังนี้

ปรีชา ข้างขวัญยืน และคณะ (2539:159-160) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของคู่มือที่ดี นี้ว่าจะต้องมีความชัดเจนในรายละเอียด ครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การเขียน คู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น ควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนี้เป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้ กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ทำอะไร คู่มือนี้ช่วยผู้ใช้อย่างไร ได้ประโยชน์อะไรบ้าง ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ เพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีส่วน ที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว-เตรียมวัสดุอุปกรณ์ มีส่วนแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการ ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้คู่มือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน หรือการปฏิบัติตามขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใช้คู่มือในการเขียนตอบ รวมถึง คำถามและแนวในการตอบ ใช้เทคนิคต่างๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือใช้ได้โดยสะดวก เช่น การจัดทำ รูปเล่ม ขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การใช้คำ การใช้ภาพ การเน้นข้อความบาง ตอน และการใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ค้นคว้าต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ เอกวุฒิ ไกรมาก (2541:57) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของคู่มือว่าสามารถเข้าใจลักษณะ เนื้อหา ขอบข่ายหรือสิ่งที่จะสอนได้อย่างชัดเจน มองเห็นโครงสร้างของการสอนทั้งหมด ช่วยให้ ดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่างๆ ได้

บุญเกื้อ คอรวาเวช (2531:77) ได้อธิบายเกี่ยวกับคู่มือที่ดีว่าจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ การใช้ภาษาชัดเจน เข้าใจง่าย ใคร่ครวญถึงปัญหาและสถานการณ์อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้ใช้คู่มือใช้ได้เป็นอย่างดี ควรออกแบบคู่มือให้สวยงาม น่าหยิบอ่าน มีรูปภาพหรือการ์ตูนประกอบเพื่อให้น่าสนใจ หากเป็นเล่มควรทำปกให้สวยงามและทนทานต่อการใช้ หน้าปกเขียนให้เห็นเด่นชัด สอดคล้องกับของ ไฮคส์ (Hicks.1998:Abstract) วิจัยเรื่องคู่มือนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติการของบุคลากร (ทรัพยากรมนุษย์) พบว่าคู่มือนี้ช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการปฏิบัติงานของบริษัท และนโยบายของบริษัท เพื่อลดปัญหาการเข้าใจผิด การที่ลูกจ้างจะพึงร้องบริษัท ส่วนแนวคิดของ คีร์บุน จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542:17-18) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของคู่มือที่ดีว่า แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านแรก คือ ด้านเนื้อหา รายละเอียดในคู่มือควรตรงกับเนื้อหาที่ศึกษาและไม่ยากเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจหยิบอ่าน การนำเสนอเนื้อหาควรเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่จะศึกษา ข้อมูลที่มีในคู่มือที่ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้ เนื้อหาเหมาะสมที่จะใช้อ้างอิง ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่องเพื่อทำความเข้าใจง่าย และควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ด้านที่สอง คือ รูปแบบตัวอักษรที่ใช้ควรมีขนาดตัวโตและรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้ ควรมีรูปภาพตัวอย่างประกอบ ลักษณะรูปเล่มน่าสนใจ ใช้ภาษาไทยให้เข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้ ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปหายากเป็นเรื่องๆ ให้ชัดเจน ด้านที่สาม คือ ด้านการนำไปใช้ ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้ให้ชัดเจน มีแผนภูมิ มีตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปประกอบ ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ มีข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ได้สะดวก

จากแนวคิดและผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของคู่มือ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายไว้แล้ว ผู้ศึกษาคิดว่าลักษณะที่ดีของคู่มือจะต้องเรียงลำดับขั้นตอนการใช้ที่ง่ายและชัดเจน มีการใช้ภาษาที่ชัดเจน อ่านง่าย มีภาพประกอบ นำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับจากง่ายไปหายาก (ศิลาชัย ศรีธัญญา. 2549:38)

5.5 การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ

จากการศึกษาผลงานเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือ พบว่ามีผู้ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือไว้เป็นจำนวนหลายท่าน ซึ่งจะได้ยกมาพอเป็นตัวอย่างดังนี้

สายัณห์ ตรีอุดม (2545: 1-135) ได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานครูจ้างสอนวิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา ครูจ้างสอนของวิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว ได้ใช้แนวทางในการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามบทบาทที่ตนรับผิดชอบ มอบหมายงานอย่างถูกต้องมีระเบียบ และมีประสิทธิภาพ เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วยงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านสิทธิประโยชน์ของครูจ้างสอน 2) ด้านการจัดทำแผนการสอน 3) ด้านงานอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีขั้นตอนการจัดทำคู่มือ ดังนี้ 1) จัดทำโครงร่างคู่มือ 2) นำโครงร่างคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาของคู่มือ เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไข 3) นำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 15 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้ ผลการตรวจสอบคู่มือมีความ

เหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาสาระของแต่ละตอน ตัวอย่างการปฏิบัติงานชัดเจน ประยุกต์ใช้งานได้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้

ใจทิพย์ สังขวุฒิ (2546: 1-215) ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานพัสดุของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่พัสดุหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง งานพัสดุในสถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ประหยัด และถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วยงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดหาพัสดุ เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง 2) ด้านการควบคุมพัสดุ เช่น การเบิกจ่ายพัสดุ 3) การจำหน่ายพัสดุ เช่น การทำลาย โดยมีขั้นตอนการจัดทำคู่มือดังนี้ 1) จัดทำโครงร่างคู่มือ 2) นำโครงร่างคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาเพื่อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข 3) นำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติมีผลการตรวจสอบคู่มืออ่านแล้วเข้าใจง่าย ผู้รับผิดชอบมีความเข้าใจตรงกัน และสามารถนำไปปฏิบัติได้

กฤษฎา ยศขจรรัฐ (2546: 1-127) ได้จัดทำคู่มือการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ ศึกษาภูมิหลังของภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดราชบุรีในด้านสภาพภูมิศาสตร์ สภาพทรัพยากรธรรมชาติ สภาพสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาปรับปรุงคู่มือ สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 16 คน ครูผู้สอน 8 คน ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น 5 คน และสัมภาษณ์นักเรียน 40 คน ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนองค์กรส่วนท้องถิ่น เกิดบรรยากาศฟื้นฟู ผู้ทรงภูมิรู้เข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรและร่วมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีความสุข เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างดูแลแหล่งวัฒนธรรมกับคุณภาพชีวิตให้พัฒนายั่งยืน

ดารณี กาญจนะ คุ่มสิน (2547: 1-165) ได้จัดทำคู่มือการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนได้รับความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ 1) การหาจุดเริ่มต้นโดยการค้นหาปัญหาที่พบในการเรียนการสอน 2) การทำสถานการณ์ให้กระจ่างโดยการค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) การพัฒนากลยุทธ์ปฏิบัติการ และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา 4) การเผยแพร่ผลงานการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี โดยมีขั้นตอนการจัดทำดังนี้ 1) ศึกษาแนวทางการจัดทำคู่มือด้วยตนเองและจากผู้เชี่ยวชาญ 2) กำหนดโครงร่างคู่มือ 3) จัดทำคู่มือ 4) นำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 ท่าน ตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้ปฏิบัติจริง ผลการตรวจสอบในการนำคู่มือไปใช้ทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาตัวผู้เรียน ครูผู้สอน นวัตกรรมที่ได้เป็นเครื่องมือช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้ครูผู้สอนเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น รู้จักกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตัวผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนและ

บรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษามากขึ้น ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในระหว่างนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ทัศนีย์ ทิพย์คงคา (2547: 1-133) ได้จัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียน ครูอาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ทราบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชุมชนและท้องถิ่นของโรงเรียน เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วย 3 ด้านคือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 2) ผลิตภัณฑ์ในจังหวัดปทุมธานี 3) สถานที่สำคัญในจังหวัดปทุมธานี โดยมีขั้นตอนการจัดทำคู่มือดังนี้ 1) จัดทำโครงร่างคู่มือ 2) นำโครงร่างคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาเพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไข 3) นำคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 16 ท่าน ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ผลการตรวจสอบสามารถนำไปปฏิบัติได้มากโดยเฉลี่ย 4.29

จากการศึกษาผลการจัดทำคู่มือ ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการจัดทำคู่มือให้ดีและมีคุณภาพ ผู้ศึกษาต้องนำคู่มือที่จัดทำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถไปให้คณะผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำคู่มือตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงของเนื้อหาสำหรับคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ผู้ศึกษาได้จัดทำเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยการนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม ผู้ศึกษาได้นำคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 ประกอบด้วยนักวิชาการจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของคู่มือ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 ประกอบด้วยครูผู้สอนจำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือก่อนนำไปใช้ปฏิบัติจริง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มีดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

รัตนะ บัวสนธิ์ (2535: 112-121) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง พบว่า 1) ภายในชุมชนที่ศึกษามีสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การอนุรักษ์และสร้างป่าของชุมชน ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ (การใช้สมุนไพร) ที่เป็นกระบวนการคิดและการกระทำโดยเจ้าอาวาสในชุมชน โรงเรียนกับชุมชนไม่เคยมีการวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการ

สอน 2) หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและจาก การสนทนากลุ่มสมาชิก ผู้ร่วมสนทนาสามารถช่วยกันกำหนดเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และวิธีการวัดผลประเมินผล 3) นโยบายการควบคุมวิชาการจากหน่วยงานบังคับบัญชาและจากส่วนกลาง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ หลักสูตรไม่ประสบผลสำเร็จ 4) ความไม่เชี่ยวชาญและไม่ใส่ใจงานวิชาการอย่างเพียงพอของ ผู้บริหารโรงเรียน มีแนวโน้มทำให้การใช้หลักสูตรไม่ประสบผลสำเร็จ 5) ความเอาใจใส่ทางวิชาการ ของครูที่แตกต่างกันทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จแตกต่างกัน

อังกูล สมคะเนย์ (2535: 120-128) ได้ศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ศึกษาในเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการในโรงเรียน เห็นด้วยในการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในลักษณะการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรม เสริม โดยมีวิธีการเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ หรือช่างเทคนิคชาวบ้านมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตร ซึ่งศึกษาในเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ สนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านนโยบายและการนิเทศติดตามผล ตลอดจนไม่มี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนาหลักสูตร

กรมวิชาการ (2539: 95-106) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่า การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ศึกษาในเทศก์ ครูผู้สอนและผู้บริหารการศึกษายังมีน้อย การสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำความรู้และ ประสบการณ์ของชาวบ้านของชาวบ้านในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหาร สถานศึกษานั้นมี 2 รูปแบบ คือ การนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาจัดการ เรียนการสอน และเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ครู ส่วนแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นได้เสนอแนะว่าจะต้องคำนึงถึง ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ควรเป็นองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรม จริยธรรม สอดแทรกอยู่ด้วย กระบวนการเรียนการสอนจะต้องเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลและความรู้ท้องถิ่น เน้น การศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจวิธีคิด และแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้คิดอย่าง อิสระ คิดหลายด้านหลายมุม และสรุปเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ดำรงชีวิต ในส่วนของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูอาจเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยนำความรู้และประสบการณ์ของ ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้นำกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลแทนครู ส่วนสถานที่เรียนอาจเป็น โรงเรียน หรือให้นักเรียนไปที่บ้านของปราชญ์ท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 102-109) ได้ทำรายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ การพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ข้อมูลในการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน รวมทั้งสิ้น 900 คน จำนวน 21 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้องการ

จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เช่น การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร การส่งนักเรียนไปฝึกงาน การสำรวจความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และการค้นคว้าจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2) การนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 3) การจัดเวลาให้นักเรียนออกไปสำรวจ และการรวบรวมความรู้ในชุมชนด้วยการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง นับว่าเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรืออุทยานการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มาก 5) ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งในแง่ของแรงงาน ความคิด ภูมิปัญญาและวัสดุสิ่งของ

ธิตารัตน์ พิมพ์ศรี (2543: 117-124) ได้ทำการศึกษาความต้องการและสภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการในการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อทราบแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยศึกษากับหัวหน้าสถานศึกษาจากการศึกษาพบว่า มีความต้องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการสอนมาก สภาพปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลางทั้งทางด้านบุคลากร อุปกรณ์ งบประมาณ และการจัดการ

อภิรติ บำรุงสุข (2544: 102-110) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาบูรณาการในการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการเรียนการสอนด้านการพัฒนาเจตคติ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน และความรักความผูกพันกับท้องถิ่น ระดับการบูรณาการอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อเทียบกับการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยรองลงมา สำหรับด้านการฝึกทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

สามารถ รอดสำราญ (2546: 136-142) ได้ทำการศึกษาศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่ม โดยนำกลุ่มแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศมาใช้เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ศิลปะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี แนวความคิดหลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นวิทยากร การประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ตามลำดับ สำหรับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาสำคัญสูงสุดคือ ปัญหาด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ และด้านบุคลากร ตามลำดับ

ทิวา เครือภู. (2549: 190-193) ได้จัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการนิเทศครูผู้สอน และครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ 4 แหล่ง ได้แก่ ดอนหอยหลอด ป่าชายเลน แม่น้ำแม่กลอง สถานที่สำคัญ การทำสวนส้มโอขาวใหญ่ไร่สารพิษ การทำนาเกลือ และการแกะสลักกะโหลกช่อ และใช้กิจกรรมการเรียนการสอน 7 วิธี ได้แก่ กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมทดลอง กิจกรรม Storyline กิจกรรมแรลลี่ กิจกรรมโรงงาน กิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนในสถานศึกษา ในแต่ละกลุ่มได้เห็นกิจกรรมผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี มีสุข ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ผลของการตรวจสอบของคู่มือพบว่า คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเอกสารประกอบครบทุกด้าน จากการตรวจสอบของคณะผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือในการนำไปปฏิบัติจริง ทำให้คู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงครามเป็นคู่มือที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด

กฤษฎา ยศขจรฐ. (2546: 122-127) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญา เพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยมีกระบวนการสังสม กลั่นกรองและสืบทอดกันมายาวนาน ประกอบกันจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่หลากหลาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี เห็นได้ชัดเจนจากการประกอบอาชีพ ในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรในท้องถิ่นในการทำเครื่องใช้สอยต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น ได้แก่ โฉ่งมังกร เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี หนึ่งใหญ่วัดขนอนได้ประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และผ้าจากไทรยวน ศิลปะผ้าทอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดราชบุรี และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน โดยการศึกษา สังเกต จากผู้เกี่ยวข้อง 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) รวบรวมความรู้ในท้องถิ่น โดยการสอบถามสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น 2) การเสาะหาผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นใช้การสอบถามจากผู้รู้ในชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน และ 3) การติดต่อประสานงานกับผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น แล้วนำมาจัดกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน โดยการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น นำนักเรียนไปศึกษา ฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการ การเชิญผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอน การนำสิ่งที่เป็นความรู้มาสอดแทรกในเนื้อหารายวิชาแล้วนำมาจัดทำเป็นบทเรียนเสริม การให้

นักเรียนไปสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นและการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนและโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น สะท้อนสำนึกของสังคมในด้านคุณค่า ผู้คนได้หวนกลับมาศึกษากันอย่างจริงจัง ลึกซึ้งและกว้างขวาง อันเป็นการสร้างดูแลแห่งวัฒนธรรมกับคุณภาพชีวิตให้พัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

1. ภูมิหลังของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นองค์ความรู้ที่คิดขึ้นจากสติปัญญาเพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมีกระบวนการสังสม กลั่นกรอง และสืบทอดกันมายาวนาน ประกอบกับจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่หลากหลาย สภาพทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะถิ่นตามภูมิประเทศ สภาพดินในเขตที่ราบมีความเหมาะสมกับการเกษตรกรรม ทำให้ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเพาะปลูกพืชไร่พืชสวน สภาพดินในเขตพื้นที่ราบลุ่มตอนกลาง มีคุณสมบัติเหมาะกับการทำเครื่องปั้นดินเผา การประกอบอาชีพรองลงมาก็คืออุตสาหกรรมโอ่งมังกร ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม สภาพสังคมเป็นลักษณะเครือญาติ มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านทอผ้าจาก มีการปรึกษาหารือในกลุ่มการประกอบอาชีพ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี เห็นได้ชัดเจนจากการประกอบอาชีพ สะท้อนให้เห็นการใช้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรในท้องถิ่น ผสมกับความสวยงามในการทำเครื่องใช้สอยต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น ได้แก่ โอ่งมังกร เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี หนึ่งใหญ่วัดขนอนได้ประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และผ้าจากไท-ยวน ศิลปะผ้าทอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดราชบุรี

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนของจังหวัดราชบุรี ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนและองค์กรท้องถิ่น เกิดบรรยากาศฟื้นฟู ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรและร่วมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น สะท้อนสำนึกของสังคมในด้านคุณค่า ผู้คนได้หวนกลับมาศึกษากันอย่างจริงจัง ลึกซึ้งและกว้างขวาง อันเป็นการสร้างดูแลแห่งวัฒนธรรมกับคุณภาพชีวิตให้พัฒนาที่ยั่งยืน

สมจิตร์ ทับทิม. (2548: 1-128) ได้จัดทำคู่มือการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน วิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยกำหนดโครงสร้างคู่มือ ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ คำชี้แจงการใช้ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษากิจกรรมการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ซึ่งมีรายละเอียดเพียงพอในการทำความเข้าใจ รูปแบบโครงสร้าง ทำให้คู่มือมีความสมบูรณ์ที่จะนำไปใช้ได้เสนอแนวทางการรับผิดชอบโดยตรงโดยใช้รูปแบบการสอนส่งเสริมความรับผิดชอบ 7 รูปแบบ ได้แก่ การใช้สถานการณ์จำลอง, การทำค่านิยมให้กระจ่าง, การปรับพฤติกรรม, การสร้างเสริมลักษณะนิสัย, การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ, การสอนแบบนาฏการ, การแสดงบทบาทสมมติ และนำมาใช้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้คู่มือมีคุณค่า ครูผู้สอนสามารถจัดทำกิจกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนสามารถศึกษากิจกรรมในคู่มือและปรับกิจกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม

วันทนี รัตน์บุรี. (2550: 139-141) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะโรงเรียนอนุบาลบ้านวังทอง ตามแนวคิดหลักของ ซีไอเอสเอสที (CISST) โดยผ่านการนำคู่มือให้ครูผู้ปฏิบัติได้ทดลองนำไปใช้ จากเกณฑ์การประเมินผลงาน ผู้เรียนมีการพัฒนาการใน 5 องค์ประกอบ ด้านศิลปะ ได้แก่ 1) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านจินตนาการ 3) ด้านการรับรู้และประสาทสัมผัสทางการมองเห็น 4) ด้านการจัดระบบภาพ และ 5) ด้านการปรับเปลี่ยนรูปทรง อยู่ในระดับดีมาก จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่าคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะ โรงเรียนอนุบาลบ้านวังทอง ตามแนวคิดหลักของ ซีไอเอสเอสที (CISST) มีความสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาสาระของแนวคิดกิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ สื่อ อุปกรณ์ เกณฑ์การพิจารณาผลงาน และประโยชน์ในการจัดกิจกรรมศิลปะในเด็กปฐมวัย มีความสอดคล้องเหมาะสมที่จะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้จริง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย พัฒนาการของครูและผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

พิมพ์ไฉ ถือธรรม. (2550: 1-190) ได้ศึกษาจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สารถการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับครูอาจารย์ และผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ชุมชนของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการนิเทศการสอน โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่นอำเภอองค์รักษ์ จังหวัดนครนายก 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ และภูมิปัญญาด้านเทคโนโลยี 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ โฟร์แมทซิสเต็ม การเรียนรู้จากการทำโครงการ เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความรู้และสามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเกต การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นความรู้ที่ยั่งยืน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียน เก่ง ดี มีสุข

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โรบินสัน (Robinson. 1992: 746) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา และการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ที่มลรัฐนิวฟอर्टแลนด์ ประเทศแคนาดา โดยใช้ประชาชน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำในชุมชน ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า ในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ปรากฏท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ที่อยู่ในชุมชนใกล้สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการระดมความคิดและร่วมกันวางแผนในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในแต่ละชุมชน (ทิวา เครือภู. 2549:41)

ร็อก (Rock. 1996: 3403-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบคณะกรรมการโรงเรียนและชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการโรงเรียน ตัดสินใจในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตรที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามความต้องการของชุมชนและผู้เรียน อีกทั้งส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น ด้านการประกอบอาชีพของชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนและตกลงใจที่จะกำหนดวิธีการที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน (ทิวา เครือภู. 2549: 41)

เฟอร์กูสัน (Ferguson. 1997: 32) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาของเด็กในชนบทของมลรัฐเนบราสกา ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับกลวิธีในการใช้ในการพัฒนาภูมิปัญญา ที่อยู่ในรูปของการผสมผสาน ระหว่างวิธีระดมพลังสมองระดับชุมชนกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการพบกับผู้ประกอบการระดับท้องถิ่น พบกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เพื่อที่จะให้เด็กเกิดแนวคิดใหม่ๆ แปลกๆ และมีความก้าวไกลด้านภูมิปัญญาจากการที่ทดลองอยู่ประมาณ 5 สัปดาห์ แล้วทำการประเมินผลพบว่า เด็กสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้นำมาผสมผสานเข้ากับความคิดของตนเองได้ดีกว่าการไปศึกษาอยู่แต่ภายในโรงเรียน (ทิวา เครือภู. 2549: 42)

หลุยส์ (Louise. 1998: 4551-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มลรัฐอินเดียนา โดยใช้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษาในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือในการให้การศึกษาแก่สถานศึกษาได้มากที่สุดคือ ภูมิปัญญาในชุมชน ปรากฏในชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะตรงกับความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีและแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนให้ยั่งยืนด้วย (ทิวา เครือภู. 2549: 42)

โลเปซ (Lopez. 1998: 1877-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี พบว่า ชุมชนให้บุตรหลานได้เรียนหลากหลาย วัฒนธรรมทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน โดยทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมให้การเรียนรู้แก่บุตรหลานของ

ตนเอง เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งมีความต้องการให้ บุตรหลานที่จบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ (ทิวา เครือภู. 2549: 42)

ลอเวย์ (Lawey. 1998: 17) ได้ทำการวิจัยในเรื่องการพัฒนาสังคมในท้องถิ่น ในมลรัฐ นิวยอร์ก โดยทดลองใช้กับโรงเรียนในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยการดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาการต่างๆ เข้ามาช่วยในการ จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จะเกิดมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนา ระหว่างชุมชน กับโรงเรียน ได้ภายใน 3 วัน โดยใช้แนวทาง 3 ประการดังนี้ 1) การใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นเครื่องมือ ในการศึกษาค้นคว้า 2) การให้องค์กรในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การให้ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ทิวา เครือภู. 2549: 42)

โจนาธาน (Jonathan. 1998: 3104-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ใน องค์การ กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า การให้ ความรู้ในการจัดการองค์การของชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการบุคลากรให้มีความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการ เรียนรู้โดยตรงของคนในชุมชน (ทิวา เครือภู. 2549: 42-43)

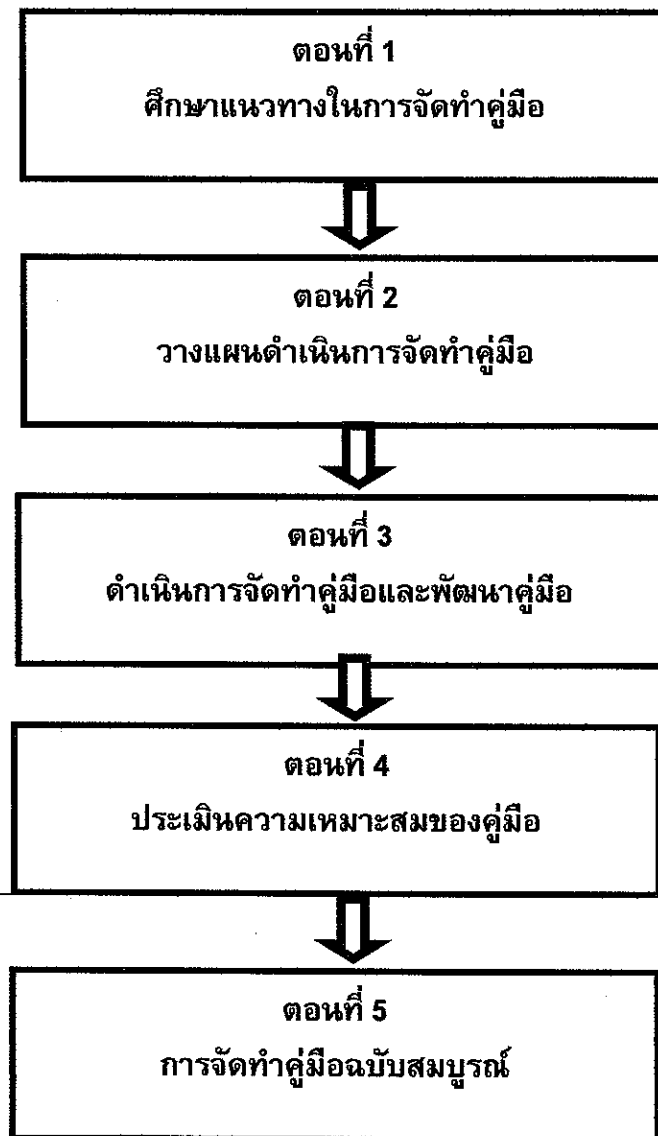
วิทเทอร์ (Wither. 2000: 2179) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI พบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความ สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิดในการใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนของผู้เรียน กับสิ่งแวดล้อม ให้โอกาสผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนโดยหลักสูตรได้รับการพัฒนาทุก ระดับชั้น ซึ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยอาศัยความ ร่วมมือระหว่าง ครู ชุมชน ผู้เรียน และผู้เรียน และผู้นำชุมชน โดยจัดเนื้อหามีกิจกรรมการเรียนการ สอนตามมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (ทิวา เครือภู. 2549: 43)

จากการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย แหล่ง เรียนรู้ตามธรรมชาติ สถานที่สำคัญและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวิธีการศึกษาทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ที่หลากหลายจากการบูรณาการของครู ได้สัมผัสของจริง มีความสุข สนุกสนานกับการเรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ตรง นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และ เป็นความรู้พื้นฐานในการนำไปประกอบอาชีพได้ต่อไป อีกทั้งเป็นการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมกับ สังคมไทยยุคปัจจุบัน ให้ผู้เรียนรักและหวงแหนแหล่งเรียนรู้อันเป็นมรดกของชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำเอามาจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นต่อไป

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการทำคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีวิธีการจัดทำและประเมินคุณภาพดังนี้

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ

ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือ

1. ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายของสถานศึกษา
2. ศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
3. ศึกษาหลักการเขียนคู่มือและหลักการเขียนโครงร่างจากตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการและเอกสารทางวิชาการ เพื่อให้งานเขียนคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 วางแผนดำเนินการจัดทำคู่มือ

1. เขียนโครงร่างคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้
 1. ปก
 2. คำนำ
 3. สารบัญ
 4. คำแนะนำการใช้คู่มือ
 5. โครงสร้างหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) จังหวัดราชบุรี
2. ดำเนินการจัดทำโครงร่างคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) จังหวัดราชบุรี โดยจัดทำโครงร่างและรูปแบบนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์อาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำคู่มือตามโครงร่างที่กำหนดไว้
3. นำโครงร่างคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ให้อาจารย์ที่ปรึกษาการทําสารนิพนธ์ตรวจแก้ไข แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบ ตลอดจนความเหมาะสมในด้านเอกสารและภาษาที่ใช้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจพิจารณาโครงร่างคู่มือ

ตอนที่ 3 ดำเนินการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือ

ดำเนินการเขียนคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ตามโครงร่างคู่มือที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ทำการตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนต่อไป ซึ่งประกอบด้วย

1. เนื้อหา ที่เป็นข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ที่ครูผู้สอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องพระเทพวิสุทธิทวารณ์ และเรื่องโองมังก

2. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ ที่ตั้ง ประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญและสิ่งที่ควรรู้

3. ผังมโนทัศน์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการแบบข้ามกลุ่มสาระ

4. เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม ใบความรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม

5. เครื่องมือประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ตอนที่ 4 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

นำคู่มือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือซึ่งผู้ศึกษาได้ทำหนังสือราชการเชิญผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 ท่าน ดังนี้

นักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน

นักวิชาการทั้ง 5 ท่านตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ รวมทั้งการให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเสนอพิจารณาร่างคู่มือ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. อาจารย์สุชิน ประพันธ์พจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
จังหวัดราชบุรี

3. นายเสรี เสวตรบุรี ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองราชบุรี

4. นางกัญรัตน์ รัตนรงค์ ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการสำนักงานเขตพื้นที่
ราชบุรี เขต 1

5. นางสาวสมฤดี ประเคนรี ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการสำนักงานเขตพื้นที่
ราชบุรี เขต 1

นำโครงร่างคู่มือเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดที่ 2 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน

1. นางประทุม เพ็ญวัฒนา ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาล
วัดไทรอารีรักษ์ เทศบาลเมืองโพธาราม
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. นางพรรณิ พญาลอ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
3. นายเตชา จิยจันทร์ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
4. นางสาวศรีสุดา ประเคนรี ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
5. นายสนิท มุสิกสิริ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 ท่าน

นำโครงร่างคู่มือที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วมาจัดทำเป็นคู่มือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 จำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้ มีรายชื่อดังนี้

1. นางสาวรรณา เมฆสุวรรณ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
2. นางวิภา อุดมผล ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
3. นางสาวรัตน์ โชติศิริคุณวัฒน์ ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
4. นางสุมาลี เทพอวยพร ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
5. น.ส.สุพรรณิการ์ จิยะพานิชกุล ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

6. นายสมเดช แก้วมณี ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
7. นางเอื้อพันธ์ พลจันทร์ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
8. นายพงษ์เทพ เอี่ยมสำราญ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
9. น.ส.ปราณี ประวิงทรัพย์ ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
10. นางปัทมา สัมฤทธิ์เดชขจร ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

1. นำแบบตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นแล้ว
โดยนำมาเรียงลำดับคะแนนตามความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ให้ 5 คะแนน เมื่อมีความเหมาะสมเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด

ให้ 4 คะแนน เมื่อมีความเหมาะสมเป็นไปได้ ระดับมาก

ให้ 3 คะแนน เมื่อมีความเหมาะสมเป็นไปได้ ระดับปานกลาง

ให้ 2 คะแนน เมื่อมีความเหมาะสมเป็นไปได้ ระดับน้อย

ให้ 1 คะแนน เมื่อมีความเหมาะสมเป็นไปได้ ระดับน้อยที่สุด

2. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นรายข้อโดยแปล
ความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง / สามารถนำไปปฏิบัติมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วย / สามารถนำไปปฏิบัติได้มาก

2.50-3.49 หมายถึง ไม่แน่ใจ / สามารถนำไปปฏิบัติได้ปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วย / สามารถนำไปปฏิบัติได้น้อย

1.00-1.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง / สามารถนำไปปฏิบัติได้น้อยที่สุด

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ จากผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1-3 ปรากฏดัง
ตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตาราง 1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้
เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

ลำดับที่	ความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้	$\bar{X}$	ระดับความคิดเห็น
1	เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม	4.80	เหมาะสมมาก
2	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา	4.55	เหมาะสมมาก
3	แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.75	เหมาะสมมาก
4	การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้	4.80	เหมาะสมมาก
5	ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติบริเวณแหล่งเรียนรู้ได้	4.95	เหมาะสมมาก
6	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม	4.70	เหมาะสมมาก
7	ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.80	เหมาะสมมาก
8	ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้ตามที่ระบุในคู่มือจริง	4.90	เหมาะสมมาก
รวมเฉลี่ย		4.76	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติยังแหล่งเรียนรู้ได้จริง ($\bar{X} = 4.95$) ครูผู้สอนนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ได้จริง ($\bar{X} = 4.90$) เนื้อหาการจัดกิจกรรมเหมาะสม ($\bar{X} = 4.80$) ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางไปใช้ในสถานศึกษาได้จริง ($\bar{X} = 4.80$) แบบบันทึกกิจกรรมมีความเหมาะสมจริง ($\bar{X} = 4.75$) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ($\bar{X} = 4.70$) การประเมินการจัดการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.80$) และแนวการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.55$)

ตาราง 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้
เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารภรณ์

ลำดับที่	ความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้	$\bar{X}$	ระดับความคิดเห็น
1	เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม	4.80	เหมาะสมมาก
2	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา	4.85	เหมาะสมมาก
3	แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	4.60	เหมาะสมมาก
4	การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุในแผนการสอน	4.75	เหมาะสมมาก
5	ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติบริเวณแหล่งเรียนรู้ได้	4.85	เหมาะสมมาก
6	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม	4.70	เหมาะสมมาก
7	ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.75	เหมาะสมมาก
8	ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้ตามที่ระบุในคู่มือจริง	4.95	เหมาะสมมาก
รวมเฉลี่ย		4.78	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารภรณ์ โดยมีความคิดอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ได้จริง ($\bar{X} = 4.95$) แนวการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.85$) ครูผู้สอนนำกิจกรรมไปปฏิบัติยังแหล่งเรียนรู้ได้ ($\bar{X} = 4.85$) เนื้อหาที่จัดให้เหมาะสม ($\bar{X} = 4.80$) ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.75$) การประเมินการเรียนรู้ได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.60$) ความเหมาะสมของระยะเวลา ($\bar{X} = 4.70$)

ตาราง 3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ เรื่อง ไร่เมืองมั่งกร

ลำดับที่	ความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้	$\bar{X}$	ระดับความคิดเห็น
1	เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม	4.80	เหมาะสมมาก
2	แนวการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา	4.80	เหมาะสมมาก
3	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.75	เหมาะสมมาก
4	สถานศึกษาสามารถติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่ระบุในคู่มือได้	4.85	เหมาะสมมาก
5	สถานศึกษาสามารถนำแนวการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.85	เหมาะสมมาก
6	สถานศึกษาสามารถนำเนื้อหาสาระที่ระบุไว้ในคู่มือไปจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	4.90	เหมาะสมมาก
รวมเฉลี่ย		4.82	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ เรื่อง ไร่เมืองมั่งกร โดยมีความคิดอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ สถานศึกษาสามารถนำเนื้อหาสาระที่ระบุไว้ในคู่มือไปจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้จริง ($\bar{X} = 4.90$) สถานศึกษาสามารถนำแนวการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในสถานศึกษาได้ ($\bar{X} = 4.85$) เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนเหมาะสม ($\bar{X} = 4.80$) แนวการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.80$) สถานศึกษาสามารถติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ระบุในคู่มือได้จริง ($\bar{X} = 4.85$) ความเหมาะสมของระยะเวลา ($\bar{X} = 4.75$)

ตอนที่ 5 การจัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

ดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ฉบับสมบูรณ์ เพื่อให้ครูผู้สอนหรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้มีเอกสารของคู่มือตามแบบฉบับสมบูรณ์ ที่มีเนื้อหาสาระใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. เนื้อหา ที่เป็นข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ที่ครูผู้สอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องพระเทพวิสุทธิญาณ และเรื่อง ไร่เมืองมั่งกร

2. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ ที่ตั้ง ประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญและสิ่งควรรู้
3. ผังมโนทัศน์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
4. เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม ใบความรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม
5. เครื่องมือประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

บทที่ 4

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้น และก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สังคมปัจจุบันกำลังเผชิญผลกระทบที่มากมายของยุคสารสนเทศ ข้อมูลต่างๆ ที่ขยายวงกว้างและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้บุคคลและสังคมปรับตัวตามไม่ทัน การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนที่เน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียวตามหลักสูตรในโรงเรียน ไม่สามารถจะเป็นที่ยอมรับได้หรือเป็นไปได้อีกต่อไป ประชากรต้องกลายเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โรงเรียนต้องส่งเสริมเตรียมการให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดหาโอกาสให้นักเรียนทุกคน ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างอิสระ ผนวกเข้ากับการเรียนรู้องค์ความรู้พื้นฐาน โดยการให้นักเรียนได้สัมผัสข้อมูลต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายที่อยู่รอบตัว (กิ่งแก้ว อาริรักษ์; และคนอื่นๆ. 2548: 114 อ้างถึง ทิวา เครือภู. (2549).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 7 และมาตรา 25 ได้ให้ความสำคัญต่อแหล่งเรียนรู้ในการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 13)

มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทยและเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้จักคิดค้นวิธีการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดหาหนทางสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนวทางในการหาความรู้จากแหล่งต่างๆ หรือสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูไม่ต้องบอกหรืออธิบายให้มาก แต่จะให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ให้เกิดความคิดอย่างหลากหลาย และคิดอย่างสร้างสรรค์ ครูจึงต้องคิดและวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม และเชื่อว่าผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นองค์รวมและให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งในกลุ่มวิชาและต่างกลุ่มวิชาต่างๆ โดยให้เรียนรู้จากสภาพจริงและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (ประติษฐ์ เหล่าเนตร์; ณัฐภัสสร เหล่าเนตร์. 2549: 5)

ในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องได้รับการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และมีความสุขในการเรียนรู้ การจัดการศึกษาได้มุ่งเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา (สิริพันธ์ เจษฎาวิโรจน์: 8) ทุกคนจะต้องมีความตระหนักเพื่อที่จะสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มุ่งมั่นที่จะทำให้เยาวชนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เรียนรู้วิธีเรียน รู้จักแสวงหาความรู้ โดยรู้จักแหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างมีความสุข รู้จักพัฒนาศักยภาพของตนได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (ประดิษฐ์ เหล่าเนตร์; ณัฐภัสสร เหล่าเนตร์. 2549: 7)

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน เป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างหรือสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการผ่านประสบการณ์สัมผัสทั้งห้า ทำให้ความรู้หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย และประทับอยู่ในความทรงจำของผู้เรียนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 แหล่งเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความแตกต่างกัน ทั้งในด้านของศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน และความแตกต่างกันของบริบทในชุมชนและโรงเรียน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และดารณี คำวัจนัง. 2545: 26)

แหล่งเรียนรู้ ครูผู้สอนและโรงเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและในโรงเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เกิดความสนใจและเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด อีกทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาทางปัญญาและทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม รักถิ่นฐาน สามารถสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษได้พัฒนาตนเองตามความถนัด ความสนใจ ได้ฝึกจากประสบการณ์จริง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่นำไปสู่วิชาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547: 10)

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ตามสมควรแก่วัย แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า เป็นเป้าหมายสำคัญของสถานศึกษาทุกแห่งที่จะนำมาใช้ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันจัดการศึกษาโดยส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในการนำแหล่งเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

ของ

สุชาดา ชุณหมุกดา

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำแนะนำการใช้คู่มือ	1
วัตถุประสงค์ของคู่มือ	1
ประโยชน์ของคู่มือ	2
แนวการจัดการเรียนการสอน	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	2
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	4
1. เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร	5
2. เรื่องพระเทพวิสุทธิธารณ์	23
3. เรื่องโองมังกกร	41

คำนำ

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เล่มนี้ ผู้จัดทำมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการนิเทศครูผู้สอน ตลอดจนให้ครูในสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 25 ที่ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

คู่มือเล่มนี้ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ 3 แหล่งด้วยกัน คือ วัดมหาธาตุวรวิหาร พระเทพวิสุทธิชาภรณ์ และโอ่งมังกร และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยแต่ละแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ และเอกสารประกอบ

ผู้จัดทำคู่มือเล่มนี้หวังว่า คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เล่มนี้คงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสถานศึกษา

**คำแนะนำการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)**

เพื่อให้การใช้คู่มือเล่มนี้ มีคุณภาพเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เกิด
ประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ควรปฏิบัติดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ศึกษาข้อมูลในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔
(วัดมหาธาตุวรวิหาร) เพื่อนำไปใช้ในการนิเทศ ติดตามการพัฒนา ส่งเสริม ปรับปรุง การจัดการ
เรียนการสอนของครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา

1.2 จัดอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่ง
เรียนรู้ในท้องถิ่น ให้แก่ครูผู้สอน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน

2. ครูผู้สอน

2.1 ศึกษาเนื้อหา ข้อมูลในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดย
ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เพื่อให้มีความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

2.2 วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน
ท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

2.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

2.4 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔
(วัดมหาธาตุวรวิหาร)

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางพัฒนา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

ประโยชน์ของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีประโยชน์ดังนี้คือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางพัฒนา นิเทศ ติดตาม ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา
2. ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

แนวการจัดการเรียนการสอน

แนวการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลายลักษณะ เช่น การไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ครูเป็นผู้สอนเอง เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในขั้นตอนนี้ขอเสนอด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ฝึกการสังเกต ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีมเป็นหมู่คณะ ฝึกความรับผิดชอบและอดทน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบปะคนหลากหลายอาชีพ และยังเป็นส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คู่มือ หมายถึง เอกสารที่ให้ความรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้เข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 เนื้อหา ที่เป็นข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ที่ครูสอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่อง วัฒนธรรมอาหาร เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารมณ และเรื่อง โองม้งกร

1.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ ที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และสิ่งควรรู้

1.3 ผังมโนทัศน์การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบข้ามกลุ่มสาระ

1.4 เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม ใบความรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. การจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง วัฒนธรรมอาหาร เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารมณ และเรื่อง โองม้งกร

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัฒนธรรมอาหาร)

4. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หมายถึง แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี ได้แก่ เรื่อง วัฒนธรรมอาหาร เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารมณ และเรื่อง โองม้งกร

5. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัฒนธรรมอาหาร)

6. ครู หมายถึง ผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างความรู้ในสาระต่างๆ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

7. การประเมินคู่มือ หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความเหมาะสมของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรื่องแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรีได้กำหนดการจัดหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

การจัดหน่วยการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี

หน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย

เวลา 10 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	วัดมหาธาตุวรวิหาร	2
2	พระเทพวิสุทธิธารณ์	2
3	โอ่งมังกร	6

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรีที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ ดังนี้

1. เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร
2. เรื่องพระเทพวิสุทธิธารณ์
3. เรื่องโองมังกร

1. แนวการจัดการเรียนรู้เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จะต้องพิจารณาว่าแหล่งเรียนรู้นั้นเหมาะสมหรือไม่ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1 การพิจารณาความเหมาะสม

1. ตรงตามความสนใจของนักเรียน
2. เหมาะสมกับวัยและระดับการเรียนรู้ของนักเรียน
3. มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหลักสูตร
4. มีการดำเนินการกิจกรรมที่เรียงลำดับอย่างเหมาะสม
5. ประโยชน์ของความรู้ ประสบการณ์ที่จะได้รับคุ้มค่ากับเวลา

2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ ควรมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 สำหรับครูหรือผู้รับผิดชอบ ปฏิบัติดังนี้

- 1.1.1 ศึกษาหาข้อมูลที่จะจัดกิจกรรม
- 1.1.2 ปฐกษหาหรือผู้บังคับบัญชาเพื่อขอความเห็นชอบในการจัดกิจกรรม
- 1.1.3 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
- 1.1.4 จัดทำเอกสารแนะนำแหล่งเรียนรู้ ใบความรู้ กิจกรรมตามที่กำหนด

1.2 สำหรับครู หรือผู้รับผิดชอบและนักเรียน ปฏิบัติดังนี้

- 1.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม
- 1.2.2 อภิปรายสิ่งที่น่าสนใจ และจัดทำคำถามต่างๆ
- 1.2.3 แบ่งกลุ่มให้กับนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรม
- 1.2.4 อบรมระเบียบวินัย ความประพฤติ มารยาท และความปลอดภัย
- 1.2.5 กำหนดการแต่งกายที่เหมาะสมในการร่วมทำกิจกรรม

2. ขั้นปฏิบัติระหว่างการทำกิจกรรม

2.1 รักษาเวลาที่กำหนดไว้

2.2 ส่งเสริมให้นักเรียนตอบคำถามในใบงานให้ครบถ้วน

2.3 ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจและแสวงหาความรู้อย่างมีความสุข

2.4 ให้ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง เพื่อความอบอุ่นในการทำกิจกรรมร่วมกัน

3. ขั้นสรุปภายหลังการทำกิจกรรม

3.1 สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ครูหรือผู้รับผิดชอบและนักเรียน ควร ประเมินผลร่วมกัน

3.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม

3.3 ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้นในครั้งนี้อาจนำไปควรแก้ปัญหาด้วยวิธีใด

3.4 การเสนอแนะแก่ชั้นอื่นๆ หรือกลุ่มอื่นๆ

นอกจากการประเมินผล การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ด้วยการ อภิปรายร่วมกันแล้ว ครูหรือผู้รับผิดชอบอาจร่วมกับนักเรียนทำกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไปได้อีก ดังนี้

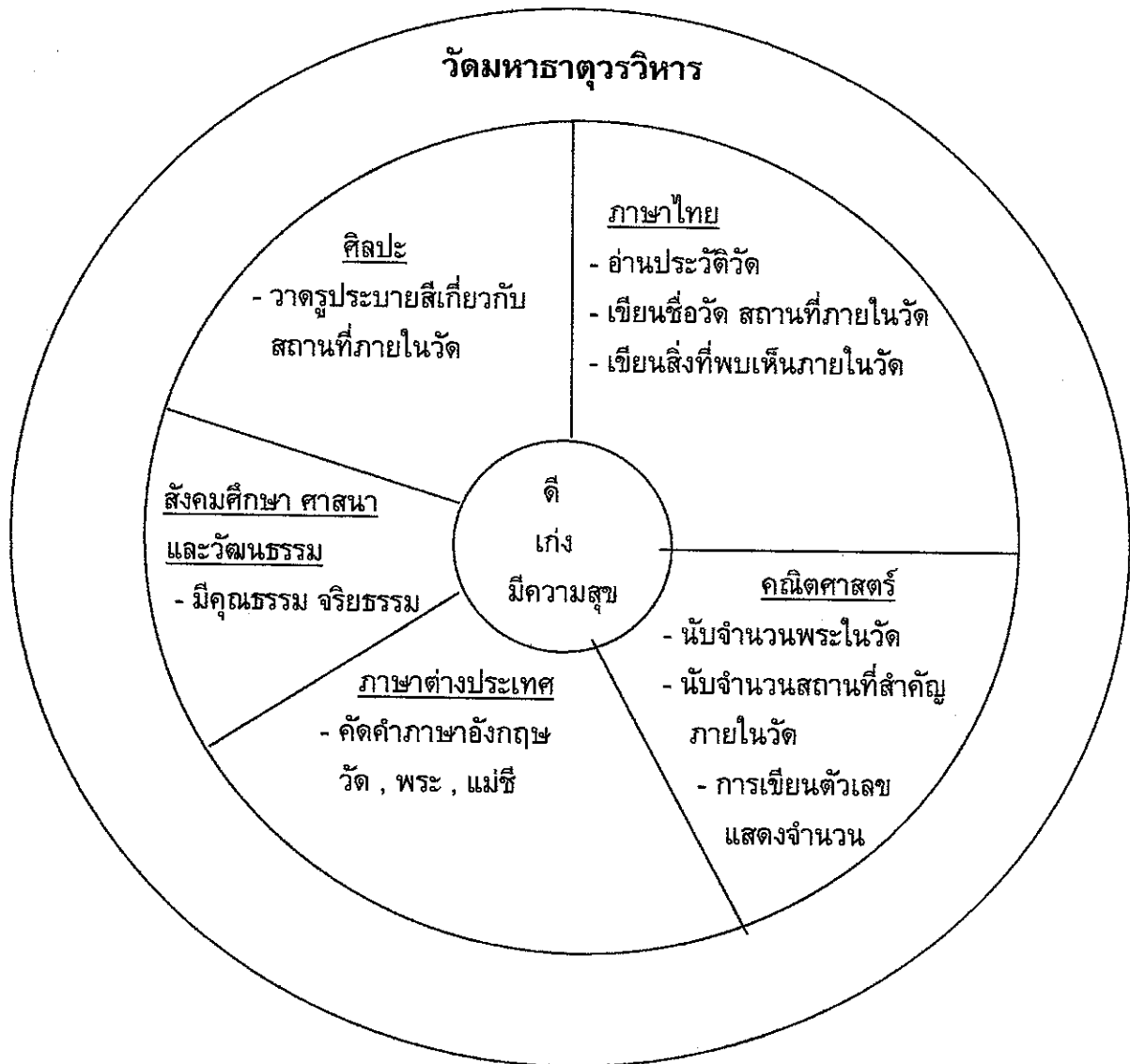
1. จัดนิทรรศการแสดงความรู้และวัสดุต่างๆ ที่รวบรวมมาจากการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนแบบบูรณาการ

2. ให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบเรื่องต่างๆ รายงานด้วยการเขียนหรือรายงานด้วยวาจา

เอกสารประกอบ

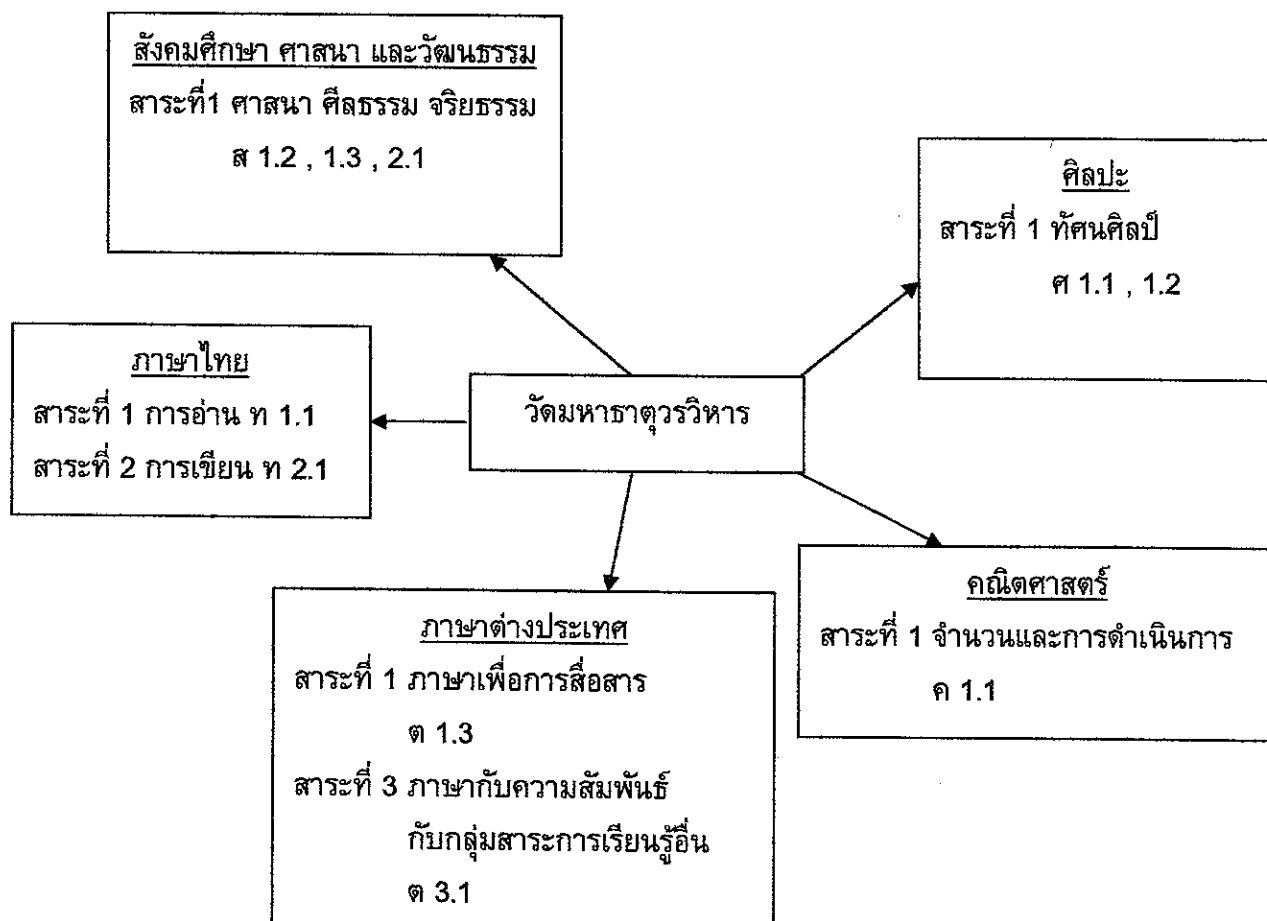
1. เอกสารหมายเลข 1.1 ใบความรู้ เรื่อง วัฒนธรรมวัดสุทธจินดา
2. เอกสารหมายเลข 1.2 แบบบันทึกที่ 1 กิจกรรมสิ่งที่พบเห็นในวัด
3. เอกสารหมายเลข 1.3 แบบบันทึกที่ 2 กิจกรรมสัมภาษณ์ผู้รู้
4. เอกสารหมายเลข 1.4 แบบบันทึกที่ 3 กิจกรรมวาดรูประบายสีสิ่งที่พบเห็นภายในวัด
5. เอกสารหมายเลข 1.5 แบบบันทึกที่ 4 กิจกรรมคัดคำศัพท์ภาษาต่างประเทศ
6. เอกสารหมายเลข 1.4 แบบสอบถามการประเมิน/การสังเกตพฤติกรรม
7. เอกสารหมายเลข 1.5 แบบทดสอบก่อน-หลัง เรียน

1. การจัดกิจกรรม แบบบูรณาการ เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

2. แผนที่ความคิดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการเรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาหรือให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยครูหรือนักเรียนหรือร่วมกันกำหนดหัวข้อเรื่อง (Theme) ด้วยการเขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping)

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง วัฒนธรรมอาหาร**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม</u> สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำ ความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธา ในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตน นับถือ ส 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลัก ธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธ ศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่า นิยมที่ดีงาม และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อ การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการ เป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและ สังคมโลกอย่างสันติสุข	- มีคุณธรรม จริยธรรม 1. มีค่านิยมที่ดีงาม และ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา 2. ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธี 3. การประพฤติตนเป็นคนดี และอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ได้อย่างมีความสุข	1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับพระ พุทธศาสนาที่เป็นรากฐานสำคัญ ของวัฒนธรรมไทย 2. เสนอแนวทางการนำความรู้ ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้ 3. สรุปการปฏิบัติกิจกรรมที่ดี งามในวันสำคัญได้

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง วัฒนธรรมอาหาร**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
ศิลปะ สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์ ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิด สร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อกิจกรรมอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น	- วาดรูป ระบายสีเกี่ยวกับสถานที่ภายในวัด - วาดรูปพระปรางค์ - วาดรูปพระมณฑป - วาดรูปโบสถ์ - วาดรูปกำแพงศิลาแลง - วาดรูปประเพณีก่อพระเจดีย์ทราย การทำบุญวันพระ ฯลฯ - คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย	1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างงานทัศนศิลป์ตามจินตนาการจากที่พบเห็นได้ 2. รู้และเข้าใจความเป็นมาของศิลปะในท้องถิ่น

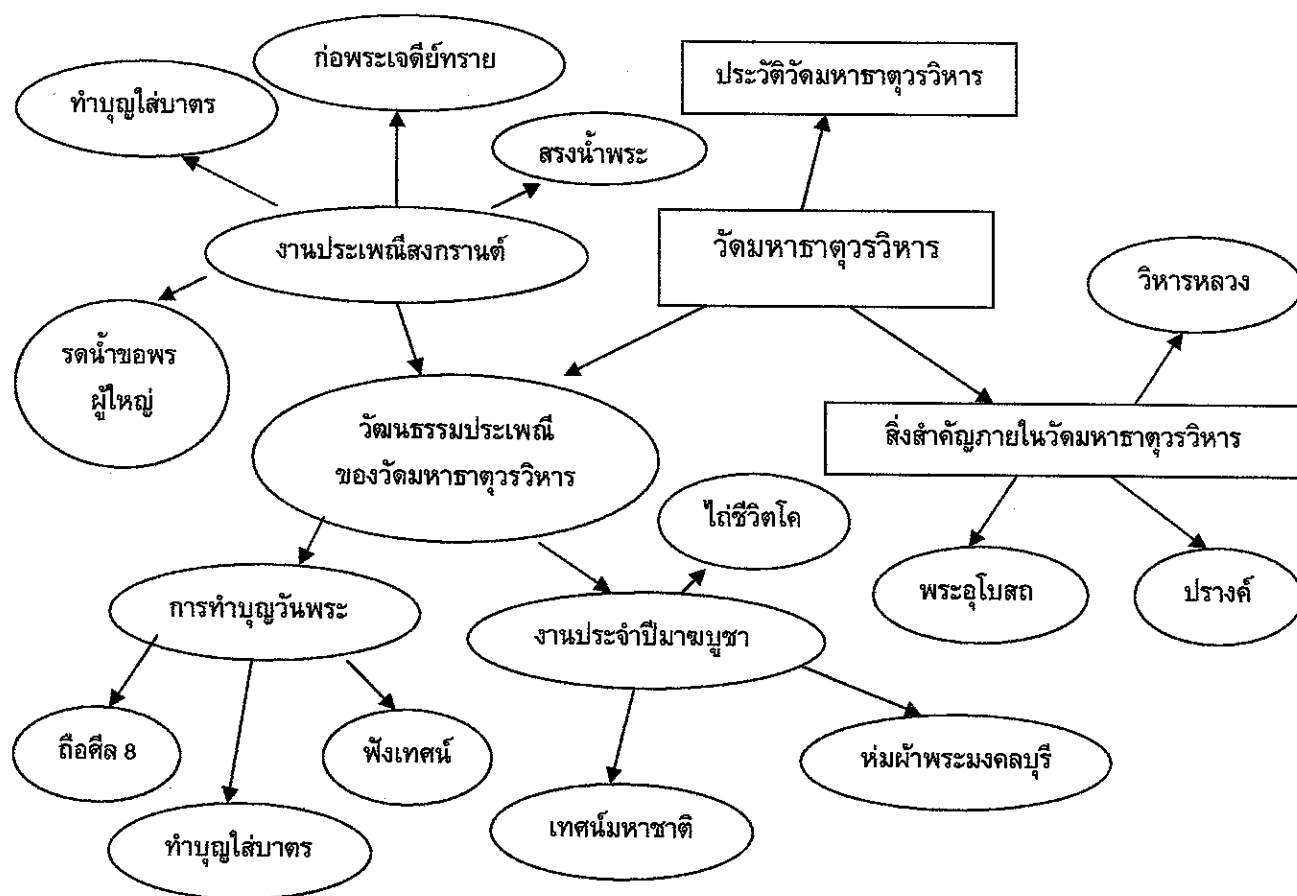
มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
คณิตศาสตร์ สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง	- การนับจำนวนพระ , สถานที่สำคัญ	- สามารถเรียงลำดับจำนวนนับไม่เกิน 100 เพิ่มขึ้นทีละหนึ่งจากน้อยไปหามากได้

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ภาษาต่างประเทศ</u> สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร ต 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ต 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน	- การนับ 1 - 10 - คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อต่างๆ	สามารถนับจำนวน 1 – 10 เป็นภาษาอังกฤษจากที่พบเห็นในวัดได้ สามารถออกเสียงคำศัพท์ที่กำหนด และเขียนเป็นภาษาอังกฤษได้

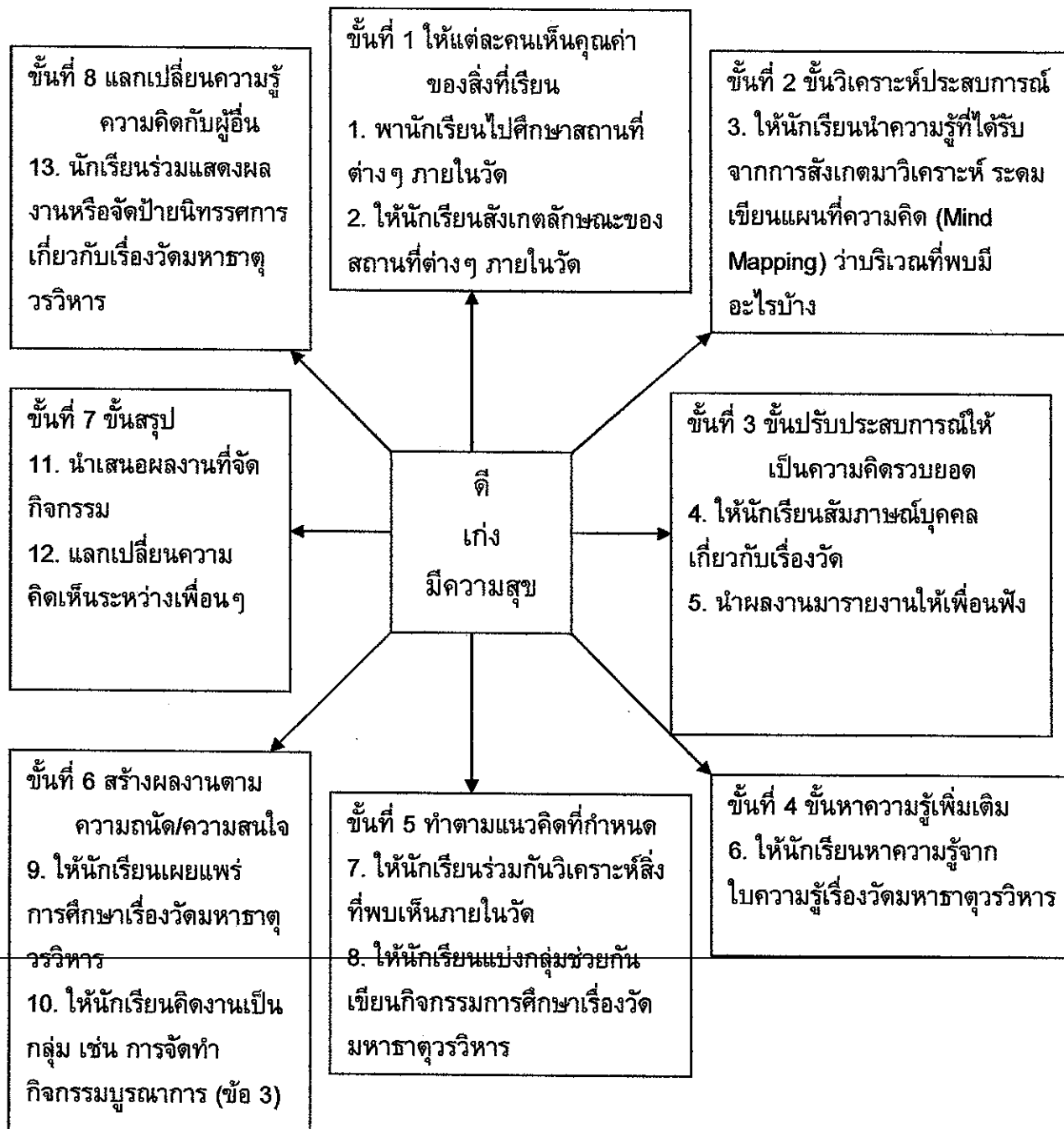
มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ภาษาไทย</u> สาระที่ 1 : การอ่าน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และนิสัยรักการอ่าน สาระที่ 2 : การเขียน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ	- อ่านประวัติ วัดมหาธาตุวรวิหาร - เขียนชื่อวัด - เขียนชื่อสถานที่และสิ่งทีพบเห็นภายในวัด	1. อ่านประวัติวัดได้ถูกต้องตามหลักการอ่าน 2. เขียนชื่อวัดมหาธาตุวรวิหารได้ถูกต้อง 3. เขียนคำที่เกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นได้ถูกต้อง

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

4. การจัดกิจกรรมตามขั้นตอน เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

การจัดกิจกรรมตามขั้นตอนเพื่อสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีความสุข

5. สาระสำคัญของการเรียนรู้

การเรียนรู้เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร ประวัติของวัด สิ่งสำคัญภายในวัด และวัฒนธรรม ประเพณีของวัด

6. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี ให้มีความสนใจใฝ่รู้และรู้จักอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งสำคัญภายในวัด สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมเพื่อคนรุ่นหลังสืบไป
2. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้นักเรียนมีความสุข โดยมีความรักและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม มีความเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

7. รายละเอียดกิจกรรมตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ให้แต่ละคนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

1. พานักเรียนไปศึกษาสถานที่ต่างๆ ภายในบริเวณวัด
2. ให้นักเรียนสังเกตลักษณะของสถานที่ต่างๆ ภายในวัด

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ประสบการณ์

3. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับจากการสังเกตมาวิเคราะห์ระดมเขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ว่าบริเวณที่พบมีลักษณะอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลเกี่ยวกับเรื่องวัด
5. นำผลมารายงานให้เพื่อนๆ ฟัง

ขั้นตอนที่ 4 หาความรู้เพิ่มเติม

6. ให้นักเรียนหาความรู้จากใบความรู้เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร

ขั้นตอนที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด

7. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สิ่งที่พบเห็นภายในวัด
8. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันเขียนกิจกรรมจากการศึกษาเรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร

ขั้นตอนที่ 6 สร้างผลงานตามความถนัด/ความสนใจ

9. ให้นักเรียนเผยแพร่การศึกษาเรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร
10. ให้นักเรียนคิดงานเป็นกลุ่ม เช่น การจัดทำ กิจกรรมบูรณาการ (ข้อ 3)

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุป

11. นำเสนอผลงานที่จัดทำกิจกรรม
12. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อน ๆ

ขั้นตอนที่ 8 แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับผู้อื่น

13. นักเรียนร่วมแสดงผลงานหรือจัดป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องวัดมหาธาตุฯ

8. สื่อ

1. ใบความรู้
2. แบบบันทึกที่ 1 (สิ่งสำคัญในวัด)
3. แบบบันทึกที่ 2 (กิจกรรมสัมภาษณ์ผู้รู้)
4. ใบงานที่ 1 (กิจกรรมบูรณาการ)

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ ผลงานที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การตอบคำถาม/การรายงานผล การแสดงความคิดเห็น 2. การปฏิบัติงาน 3. ผลการปฏิบัติงาน 4. การปฏิบัติงานในโรงเรียน	สังเกต ตรวจผลงาน	แบบสังเกตพฤติกรรม

สรุปผล

เอกสารประกอบ

หมายเลข 1.1

ใบความรู้ เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

วัดมหาธาตุวรวิหาร

วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เดิมเป็นวัดราษฎร์ทรงสถาปนาขึ้นเป็นอารามหลวงเมื่อปี พ.ศ.2500 ในสมัยพระธรรมเสนานี (สุข) เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัด ปัจจุบันตั้งอยู่ ณ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ที่ดินที่ตั้งวัดมีทั้งสิ้น 57 ไร่ 59 วา

ตามประวัติกล่าวกันมาว่า เป็นวัดโบราณ แต่ไม่ทราบว่าเป็นผู้สร้าง แม้สร้างในสมัยรัชกาลใด ก็ไม่สามารถจะทราบได้เช่นเดียวกัน แต่มีบางท่านเห็นว่า คงจะสร้างก่อน พ.ศ.1983 ปีสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ทั้งนี้ก็โดยอาศัยโบราณวัตถุ และโบราณสถานในบริเวณวัดมาเป็นเครื่องประกอบการพิจารณาสันนิษฐานซึ่งไม่มีวิธีใดดีกว่านี้ เนื่องจากเราขาดเอกสารหลักฐานที่เป็นอักษรมาเป็นเครื่องชี้ขาด วัดมหาธาตุได้เป็นวัดร้างไม่มีพระอยู่อาศัยมาเป็นเวลาช้านาน เดิมชาวบ้านเรียกชื่อว่า “วัดหน้าพระธาตุ”

ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปลายรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณ พ.ศ.2388 ได้มีพระรูปหนึ่งชื่อ “พระบุญมา” เป็นชาวบ้านบางน้อย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ได้รุดตักจาริกผ่านมาที่ทุ่งตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เห็นองค์พระพุทธรูปปาง ซึ่งสูงตระหง่าน จึงเกิดความสนใจเข้าไปปักกลดอยู่ในบริเวณองค์พระพุทธรูปปางค์วัดมหาธาตุนั้น ขณะนั้นปรากฏว่าวัดมหาธาตุมีเสนาสนะทรุดโทรมมาก โดยเฉพาะอุโบสถมีแต่ผนังที่ก่ออิฐถือปูน ส่วนหลังคาบุบพังทรุดโทรมไปหมด พระบุญมา หรือหลวงพ่อบุญมา ได้พิจารณาเห็นว่า วัดมหาธาตุมีต้นไม้มรณและอยู่ห่างจากหมู่บ้านพอสมควร เหมาะสมสำหรับเป็นที่บำเพ็ญสมณธรรม จึงได้ตกลงใจอยู่ ณ วัดนี้ และในขณะเดียวกันก็ได้ขอความช่วยเหลือชาวบ้านใกล้เคียงมาช่วยกันถากถาง ซ่อมแซมเสนาสนะต่างๆ ที่มีอยู่ในบริเวณนั้นให้มั่นคงแข็งแรงและสร้างเสนาสนะอื่นๆ เพิ่มเติมพอได้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุได้ วัดมหาธาตุจากสภาพวัดร้างจึงกลับกลายเป็นวัดมีพระสงฆ์อยู่ตั้งแต่สมัยนั้นเป็นต้นมาจนถึงบัดนี้เป็นนานหลายร้อยปี

สถานที่สำคัญภายในวัดมหาธาตุวรวิหาร ประกอบด้วย

1. วิหารหลวง

สร้าง ณ ตำแหน่งที่เป็นวิหารทวารวดี และปรangk์เขมรเดิมความยาว 9 ห้อง มีมุขเด็จ (มุขเด็จ) มีบันไดขึ้น 2 ข้างของมุขเด็จ ความยาว 9 ห้อง วิหาร 9 ห้อง ก็เรียก เป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปปูนปั้นสมัยอยุธยายุคต้น เรียก พระมงคลบุรี พระศรีนัคร์ ศิลปะอยุธยายุคต้นก็เรียก อยู่ ทองยุคหลังก็เรียก อยู่ทองหน้าหนุ่มก็เรียก หันหลังให้กัน นอกจากเป็นที่สักการะประจำเมืองแล้ว ยัง ขออาราธนา ให้ช่วยระวังหน้าระวังหลัง ตามความเชื่อของคนในสมัยนั้น

2. พระอุโบสถ

สร้างมาแต่สมัยอยุธยา ต่อมาหลังคาได้พังลง เนื่องมาจากวัดมหาธาตุ ได้เคยร้างไป ช่วงหนึ่ง ตอนย้ายเมือง ต่อมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หลวงพ่อบุญมา ปฐม เจ้าอาวาสยุคหลังสุด พร้อมด้วยทนายทนายิกา ได้บูรณะขึ้นใหม่ ดังนั้น พระอุโบสถหลังนี้ ฐานเป็น ศิลปะอยุธยา (อ่อนเป็นรูปสำเภา) หลังคาเป็นรัตนโกสินทร์ยุคต้น

3. ปรangk์

ปรangk์ปัจจุบัน ประกอบด้วยปรangk์ประธานและปรangk์บริวารศิลปะอยุธยายุคต้น มี ลายปูนปั้นประดับ สร้างถอยหลังออกไป จากปรangk์เขมรเดิม เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ต่าง จากปรangk์เขมร เขมรยุคต้นประดิษฐานเทวรูป หรือ ศิวลึงค์ เขมรยุคปลายประดิษฐานพระพุทธรูป การบรรจุพระบรมสารีริกธาตุยุคโบราณ นิยมฝัง ฉะนั้นพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ ณ ปรangk์ ปัจจุบัน จึงบรรจุอยู่ที่ฐานปรangk์ส่วนบน แล้วประดิษฐานพระพุทธรูปไว้บนปากหลุมที่บรรจุ

วัฒนธรรมประเพณีของวัดมหาธาตุวรวิหาร

1. การทำบุญวันพระ ทุกวันพระ 8 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ จะมีการทำบุญใส่บาตรในตอนเช้า มีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า และตอนเย็น และมีเทศน์ 1 กัณฑ์ จะมีญาติโยมมารับอุโบสถศีล ถือศีล 8 และนอนค้างคืนที่วัดเป็นประจำตลอดทั้งปี

2. งานประจำปีเทศกาลมาฆบูชา ทางวัดได้จัดเป็นงานประจำปีมาทุกปี เป็นเวลากว่า 60 ปี ในงานจะมีการปิดทองพระมหาธาตุ เทศน์มหาชาติแบบโบราณครบ 13 กัณฑ์ และมีการเทศน์ คาถาทันในวันเริ่มงาน คือ รวมคาถาของกัณฑ์เทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์มาเทศน์ก่อน นอกจากนี้ยังมีพิธี แห่ผ้าห่มพระมงคลบุรี (เหมือนอังสะ) และการทำบุญไถ่ชีวิตโค เพื่อให้ญาติโยมได้มาร่วมทำบุญ

3. งานประเพณีสงกรานต์ งานสงกรานต์ของวัดมหาธาตุวรวิหาร จะมีการทำบุญ 3 วัน คือ วันที่ 13-14 และ 15 เมษายน ของทุกปี ในวันที่ 13 เมษายน จะมีการทำบุญใส่บาตรในตอนเช้า และ จะแยกย้ายไปรดน้ำขอพรญาติผู้ใหญ่ วันที่ 14 เมษายน มีการทำบุญตอนเช้า ภาคบ่ายมีการก่อพระ เจดีย์ทราย วันที่ 15 เมษายน มีการทำบุญตอนเช้า ภาคบ่ายมีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เช่น วิ่ง กระสอบ ปิดตาตีปิ๊บ และสรงน้ำพระในตอนเย็น

เอกสารประกอบ

หมายเลข 1.2

แบบบันทึกการเรียนรู้วัดมหาธาตุวรวิหาร

แบบบันทึกที่ 1

กิจกรรม สิ่งที่พบเห็นในบริเวณวัด

กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

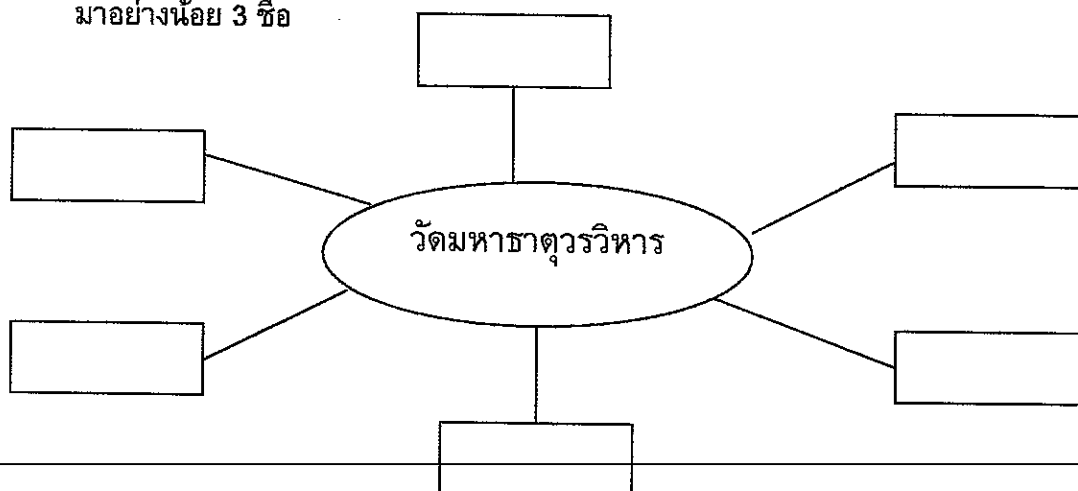
ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้ศึกษา 1. 2.

3. 4.

5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนที่ความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นในบริเวณวัดมหาธาตุวรวิหาร
อย่างน้อย 3 ชื่อ

ผู้บันทึก.....

(.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 1.3

แบบบันทึกการเรียนรู้วัดมหาธาตุวรวิหาร

แบบบันทึกที่ 2

กิจกรรม การสัมภาษณ์ผู้รู้

.....
กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้สัมภาษณ์ 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนไปสอบถามผู้รู้เกี่ยวกับวัดมหาธาตุวรวิหาร แล้วบันทึกลงในที่ว่างข้างล่าง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

รายละเอียดการสัมภาษณ์

.....

ผู้บันทึก.....
 (.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 1.4

แบบบันทึกการเรียนรู้วัดมหาธาตุวรวิหาร
แบบบันทึกที่ 3
กิจกรรม วาดรูประบายสีสิ่งที่พบเห็นภายในวัด

ชื่อ ชั้น
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนวาดภาพสิ่งที่นักเรียนพบเห็นภายในวัด เช่น กำแพงศิลาแลง พระปรางค์ ฯลฯ
 พร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม อย่างน้อย 2 อย่าง

เอกสารประกอบ

หมายเลข 1.5

แบบบันทึกการเรียนรู้ เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

แบบบันทึกที่ 4

กิจกรรม คัดคำศัพท์ภาษาต่างประเทศ

ชื่อ ชั้น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนคัดคำภาษาอังกฤษดังต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สะอาด และสวยงาม

1. WAT

2. MONK

3. NON

วัด = WAT

พระ = MONK

แม่ชี = NON

แบบบันทึกการประเมิน/การสังเกตพฤติกรรม

เรื่อง วัดมหาธาตุวรวิหาร

โรงเรียน..... ชั้น.....

เลขที่	ศักยภาพ	ดี			เก่ง		มีความสุข			สรุป	
	ชื่อ-สกุล รายการประเมิน	นักเรียนเป็นคนที่สนใจใฝ่รู้	รู้จักอนุรักษ์สิ่งสำคัญในวัด	เห็นคุณค่าของโบราณสถาน / โบราณวัตถุ	นำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้	รู้จักสังเกตและดูแลรักษา	มีความรักในท้องถิ่น	เข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	ภูมิใจในผลงานของตนเอง / ผู้อื่น	ผ่าน	ไม่ผ่าน
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											

.....ผู้บันทึกการประเมิน
(.....)

2. แนวการจัดการเรียนการสอน เรื่อง พระเทพวิสุทธาภรณ์

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องพระเทพวิสุทธาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลายลักษณะ เช่น ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง การสอบถาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ในที่นี้ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ประชุมครูวิชาการหรือผู้รับผิดชอบเพื่อวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรม
2. ประชุมชี้แจงให้นักเรียนทราบ
3. ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้
 - 3.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนปฏิบัติกิจกรรม
 - 3.2 ประชุมชี้แจงให้นักเรียนทราบ
 - 3.3 กำหนดวิธีการเรียนรู้ เช่น การศึกษาด้วยตนเอง การสัมภาษณ์ การสังเกต

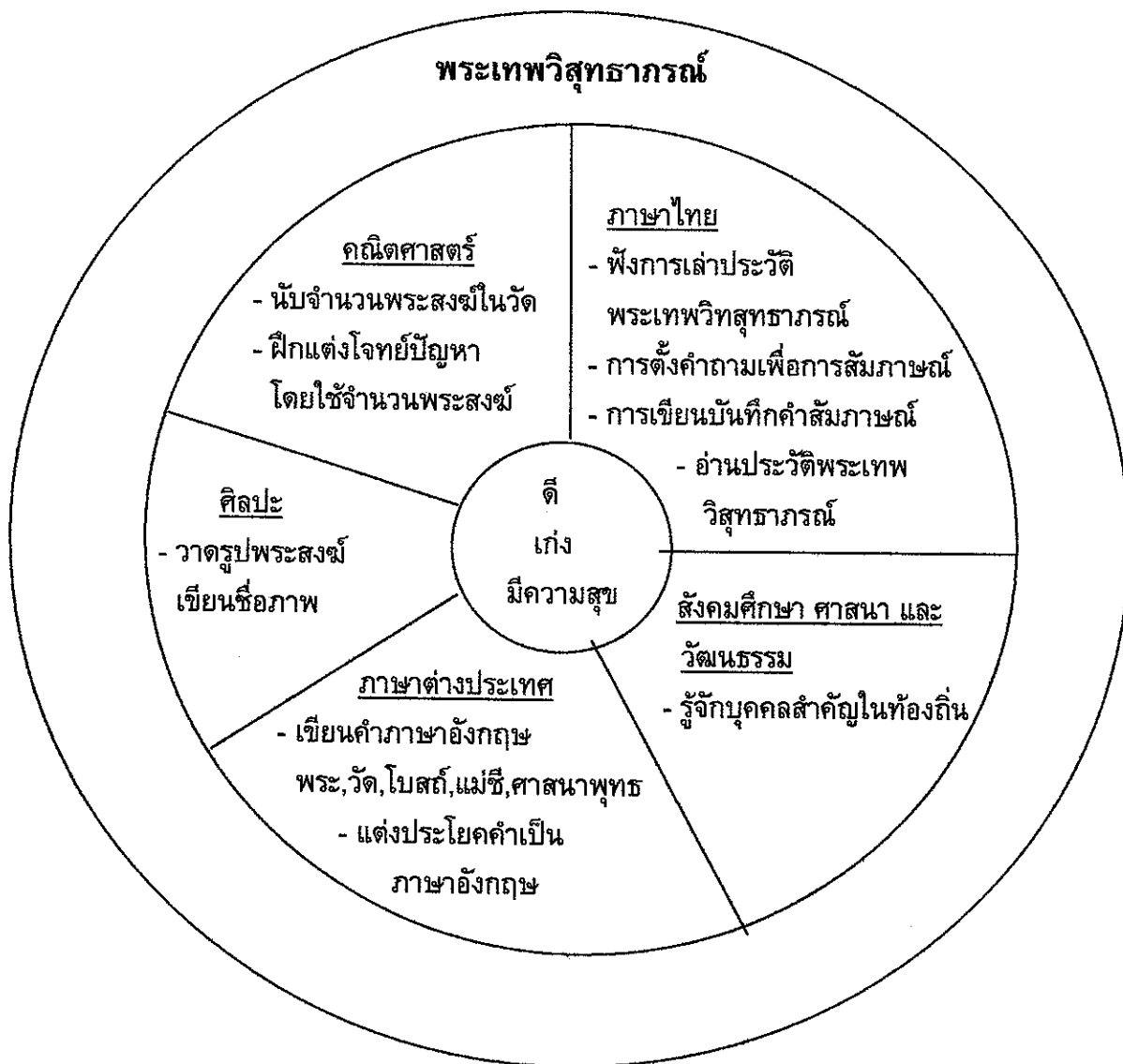
การสอบถาม

- 3.4 วางแผนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดงานที่ต้องทำ กำหนดคนรับผิดชอบ กำหนดเวลา

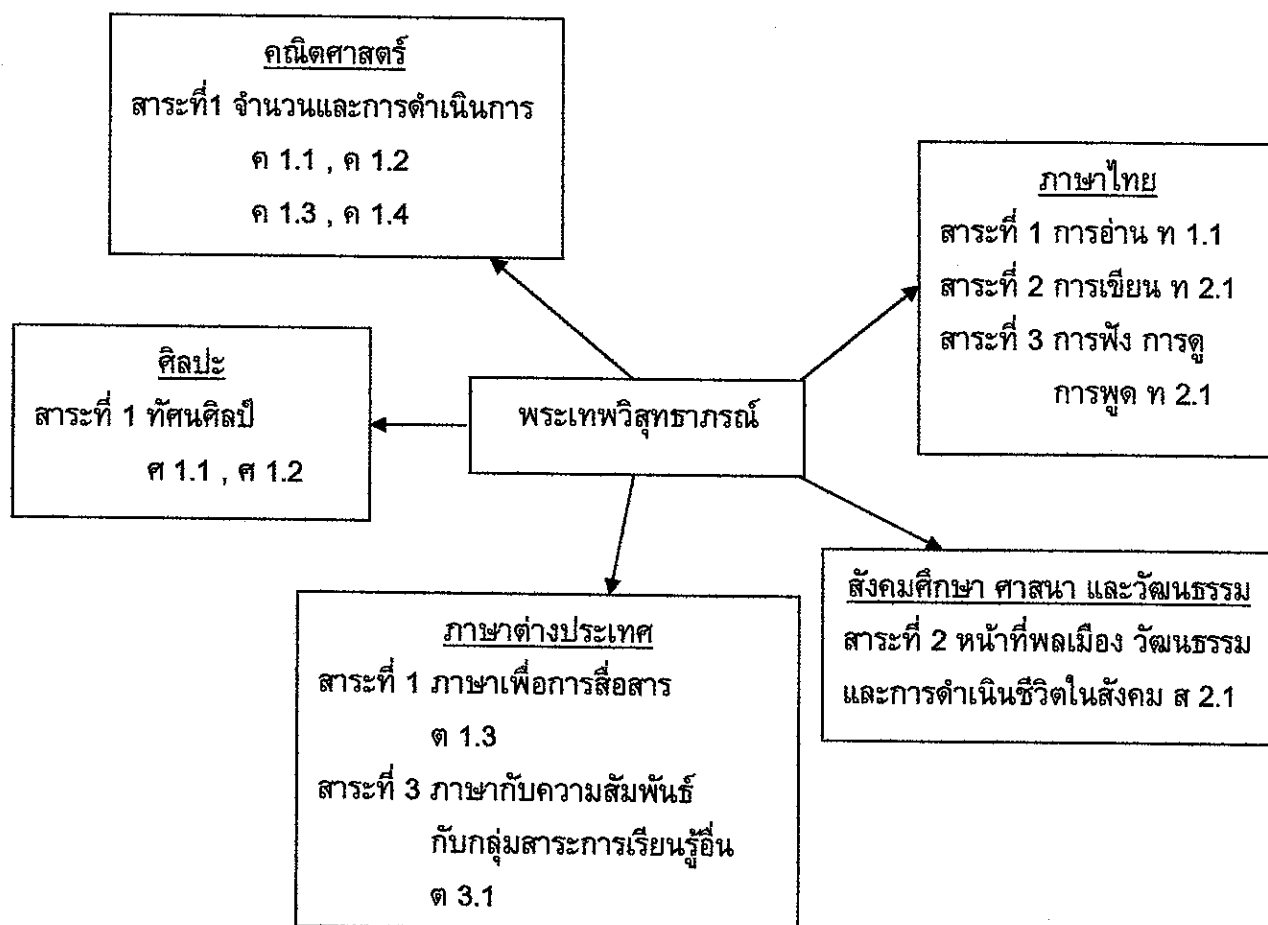
เอกสารประกอบ

1. เอกสารประกอบหมายเลข 2.1 ใบความรู้ เรื่อง พระเทพวิสุทธาภรณ์
2. เอกสารประกอบหมายเลข 2.2 แบบบันทึกกิจกรรมที่ 1 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
3. เอกสารประกอบหมายเลข 2.3 แบบบันทึกกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมแผนที่ความคิด
4. เอกสารประกอบหมายเลข 2.4 แบบบันทึกกิจกรรมที่ 3 ความดีของหลวงพ่
5. เอกสารประกอบหมายเลข 2.5 แบบบันทึกกิจกรรมที่ 4 บูรณาการการเขียนคำเป็นภาษาอังกฤษ
6. เอกสารประกอบหมายเลข 2.6 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
7. เอกสารประกอบหมายเลข 2.7 แบบสอบถามการประเมิน/การสังเกตพฤติกรรม

1. การจัดกิจกรรม แบบบูรณาการ เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารณ์

2. แผนที่ความคิดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารณ์

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารณ์**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ภาษาไทย</u> สาระที่ 1 : การอ่าน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน สาระที่ 2 : การเขียน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียน สื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และ เขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียน รายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมี ประสิทธิภาพ สาระที่ 3 : การฟัง การดู การพูด ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมี วิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์	พระเทพวิสุทธิธารณ์ - อ่านประวัติ - ตั้งคำถาม - เขียนบันทึกคำสัมภาษณ์ - ฟังการเล่าประวัติ	1. อ่านสะกดคำได้ถูกต้องตาม หลักการสะกดคำตามมาตรา 2. อ่านเข้าใจความหมายของคำ อ่านและเข้าใจข้อความที่อ่าน 3. เขียนแสดงความคิด ความรู้สึก ความต้องการเป็น ประโยคได้ 4. เขียนอย่างมีมารยาทการ เขียนเพื่อการสื่อสารด้วยลายมือ สวยงาม สะอาด ตัวอักษรชัดเจน 5. สนทนากับผู้อื่น แสดงความ คิดเห็นในชีวิตประจำวันได้อย่าง สุภาพ 6. เล่าเรื่องหรือถ่ายทอด ประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง พระเทพวิสุทธิธาราภรณ์**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม</u> สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง คีลธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการ เป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลก อย่างสันติสุข	- รู้จักบุคคลสำคัญในท้องถิ่น (พระเทพวิสุทธิธาราภรณ์)	1. สนทนากับพระสงฆ์ได้ 2. แสดงความเคารพพระสงฆ์ได้ ถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ศิลปะ</u> สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์ ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตาม จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างาน ทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่น ชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของงาน ทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญา ท้องถิ่น	วาดรูปพระสงฆ์ , พระพุทธรูป เขียนชื่อภาพ	1. ถ่ายทอดความคิดทาง จินตนาการด้วยความประทับใจ 2. รู้ลักษณะ รูปร่าง รูปทรง สี พื้นผิว ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารภรณ์**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
คณิตศาสตร์ สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ ค 1.2 เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่างๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้ ค 1.3 ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้ ค 1.4 เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้	- การนับจำนวนสิ่งของที่พบเห็นในวัด - นับพระพุทธรูป - นับต้นไม้บริเวณหน้าพระปรางค์	1. มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการบวก ลบ จำนวนนับและศูนย์ 2. เข้าใจเกี่ยวกับการประมาณค่าและนำไปใช้แก้ปัญหาใน 3. เข้าใจเกี่ยวกับการนับที่ละ 1,2,3,4,5,10,25,100 และนำไปประยุกต์ใช้ได้

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง พระเทพวิสุทธิสารภรณ์**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ภาษาต่างประเทศ</u> สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร ด 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้ อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ด 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน	การเขียนคำภาษาอังกฤษ - พระ - วัด - โบสถ์ - แม่ชี - ศาสนาพุทธ แต่งประโยคภาษาอังกฤษจากคำที่กำหนดให้	1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองหรือสิ่งใกล้ตัวด้วยภาพหรือคำ 2. ถ่ายทอดความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเรียนรู้สาระอื่นเป็นภาษาต่างประเทศ

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ

4. การวางแผนการจัดกิจกรรมตามขั้นตอน เรื่อง พระเทพวิสุทธิธาตุ

5. สาระสำคัญของการเรียนรู้

การเรียนรู้เรื่องพระเทพวิสุทธิธารณ์ ประวัติและการบรรพชา และอุปสมบท ผลงานที่
น่ายกย่อง

6. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีสนใจใฝ่เรียนรู้เรื่องบุคคลสำคัญที่ควรรู้จักและเป็นแบบอย่างได้
2. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยรู้วิธีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ
อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข โดยมีความรัก เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น

7. รายละเอียดกิจกรรมตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ให้แต่ละคนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

1. นำนักเรียนไปศึกษาความรู้จากพระเทพวิสุทธิธารณ์ที่วัด
2. ให้นักเรียนฟังการเล่าประวัติของท่านพระเทพวิสุทธิธารณ์

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ประสบการณ์

3. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ระดมความคิดร่วมกันเขียนแผนที่ความคิด
(Mind Mapping) ว่าความรู้ที่ได้รับมีอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 3 ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. ให้นักเรียนช่วยกันสอบถามพระเทพวิสุทธิธารณ์เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติใน
ฐานะเจ้าอาวาสและเจ้าคณะจังหวัด

5. นำผลงานมารายงานให้เพื่อนฟัง

ขั้นตอนที่ 4 หาความรู้เพิ่มเติม

6. ให้นักเรียนหาความรู้จากใบความรู้เรื่องพระเทพวิสุทธิธารณ์

ขั้นตอนที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด

7. ให้นักเรียนช่วยวิเคราะห์การปฏิบัติงานของพระเทพวิสุทธิธารณ์
8. แบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันเขียนแนวสรุปเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของพระเทพ
วิสุทธิธารณ์

ขั้นตอนที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัด ความสนใจ

9. ให้นักเรียนเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับโดยการเรียงความ “ความดีของหลวงพ่อ”
10. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเขียนผลงานของท่านตามที่นักเรียนได้รับความรู้

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุป

11. นำเสนอผลงานโดยการเขียนเรียงความ
12. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนๆ ในชั้น

ขั้นตอนที่ 8 แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับผู้อื่น

13. นักเรียนร่วมกันจัดป้ายนิทรรศการประวัติและผลงานของท่านหน้าชั้นเรียน โดยประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมาชมงาน

9. แบบประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ ผลงานที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การตอบคำถาม/การรายงานผล การแสดงความคิดเห็น 2. การปฏิบัติงาน 3. ผลการปฏิบัติงาน 4. การปฏิบัติงานในโรงเรียน	สังเกต ตรวจผลงาน	แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกกิจกรรม

10. สรุปผล

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารประกอบ

หมายเลข 2.1

ใบความรู้
พระเทพวิสุทธิญาณ
(บุคคลสำคัญ)

พระเทพวิสุทธิญาณ เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร และเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี ปัจจุบัน นามเดิม ไพบูลย์ นามสกุล คล้อยวงศ์ นามฉายา ชินวิโส เกิดเมื่อวันอังคาร เดือน 7 แรม 1 ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2484 ณ บ้านกล้วย ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เป็นบุตรนายเปี้ยว นางเชื้อม คล้อยวงศ์

เมื่อเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดบ้านกล้วย อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เมื่อ พ.ศ.2492 แล้ว ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดสี่เจริญธรรม ตำบลโคกหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เมื่อวันเสาร์ เดือน 7 ขึ้น 3 ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2497 พระอินทเมฆาจารย์ (เปาะ อินทสโร) วัดช่องลม อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เป็นพระอุปัชฌาย์ เพื่อเรียนพระปริยัติธรรม

ครั้นถึงปีชวด พ.ศ.2506 วันพุธ เดือน 5 แรม 13 ค่ำ ตรงกับวันที่ 2 พฤษภาคม อุปสมบท เป็นพระภิกษุ ณ วัดมหาธาตุวรวิหาร โดยมีพระธรรมคุณาภรณ์ (ฟื้น ชุตินฺธโร เปรียญธรรม 9 ประโยค) ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาสมณศักดิ์ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ “สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์” เมื่อพ.ศ.2518 (ปัจจุบันเป็นเจ้าคณะใหญ่หนกลาง) วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระศรีวิสุทธิคุณ (พลอย ญาณสวโร) เปรียญธรรม 9 ประโยค ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาสมณศักดิ์ขึ้นเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ “พระวิสุทธิวงศาจารย์” เมื่อ พ.ศ.2535 ปัจจุบันเป็นเจ้าคณะภาค 15) วัดเทพธิดาราม กรุงเทพมหานคร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ กับพระราชเวที (ช่วง วรบุญโญ เปรียญธรรม 9 ประโยค) ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาสมณศักดิ์ขึ้นเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ “พระธรรมปัญญาบดิน” เมื่อ พ.ศ.2530 (ปัจจุบันเป็นเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ) วัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร (จังหวัดธนบุรีเดิม) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

อุปสมบทแล้ว จำพรรษาและศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ในสำนักวัดมหาธาตุวรวิหาร ตลอดมา และสอบได้นักธรรม และบาลีได้ในสนามหลวง พอสรุปได้ดังนี้

พ.ศ.2500 สอบได้ประโยคนักธรรมชั้นเอก จากสำนักศาสนศึกษาวัดมหาธาตุ
วรวิหาร จังหวัดราชบุรี สำนักเรียนคณะจังหวัดราชบุรี

พ.ศ.2515 สอบได้เปรียญธรรม 7 ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดราชบุรี
ครั้งเมื่อเจริญด้วยอายุพรรษาวิทยฐานะแล้ว ได้ดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานของคณะสงฆ์
ตามลำดับดังนี้

พ.ศ.2508 เป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี

พ.ศ.2516 เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร พระอารามหลวง

พ.ศ.2517 เป็นเลขานุการรองเจ้าคณะภาค 15

พ.ศ.2520 เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี

พ.ศ.2537 เป็นรองเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร

เมื่อพระเทพวิสุทธิโมลี (ช้อย) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหารถึงมรณภาพ เมื่อวันที่
9 มกราคม พ.ศ.2538 วัดมหาธาตุวรวิหาร วางเจ้าอาวาสปกครอง พระเทพวิสุทธิธารณ ก็ได้รับ
แต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และเป็นพระอุปัชฌาย์

ครั้งถึงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2538 ทรงพระกรุณาโปรดแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัด
มหาธาตุวรวิหาร พระอารามหลวง สืบต่อมา

พ.ศ.2540 ได้รับปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต ด้านการทํานุบำรุงและส่งเสริม
การศึกษาจากสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

พ.ศ.2551 ได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการจัดการพุทธศาสนา
จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัจจุบัน 2551 พระเทพวิสุทธิธารณ เจริญอายุได้ 65 ปี

พระเทพวิสุทธิธารณเป็นผู้ที่มีความรักและห่วงแหนสิ่งของเก่าที่มีคุณค่าที่อยู่ภายในวัด
มหาธาตุวรวิหาร โดยการนำมาเก็บรวบรวมไว้เพื่อที่จะจัดทำพิพิธภัณฑ์ สิ่งใดที่ชำรุดจะพยายาม
ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพสามารถใช้การได้ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการศึกษา จะ
เห็นได้จากการให้ทุนกับนักเรียนที่ยากจนเป็นประจำทุกปี และให้การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ที่เข้ามาขอ
ความช่วยเหลืออยู่เป็นประจำ

เอกสารประกอบ

หมายเลข 2.2

แบบบันทึกการเรียนรู้บุคคลสำคัญ

แบบบันทึกที่ 1

กิจกรรม การบันทึกคำสัมภาษณ์

.....
กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้ศึกษา 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกคำตอบจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ดังรายการต่อไปนี้

ชื่อผู้สัมภาษณ์ 1. 2.
 3. 4.
 5.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ 1.

สถานที่

รายละเอียดการสัมภาษณ์

.....

ผู้บันทึก.....

(.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 2.3

แบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้บุคคลสำคัญ

แบบบันทึกที่ 2

กิจกรรม แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

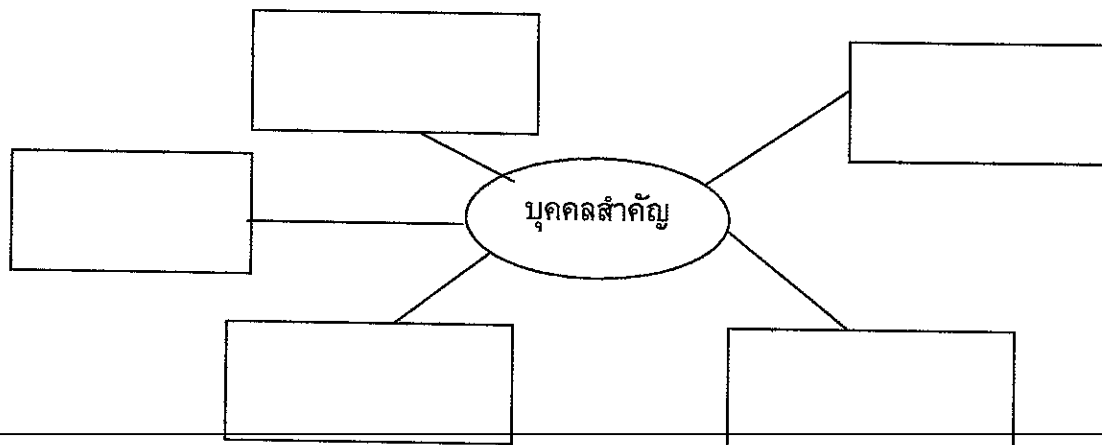
ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้ศึกษา 1. 2.

3. 4.

5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับบุคคลสำคัญตามความคิด
 ของนักเรียน

ผู้บันทึก.....
 (.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 2.4

แบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้บุคคลสำคัญ

แบบบันทึกที่ 3

กิจกรรม “ความดีของหลวงพ่อ”

.....
กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

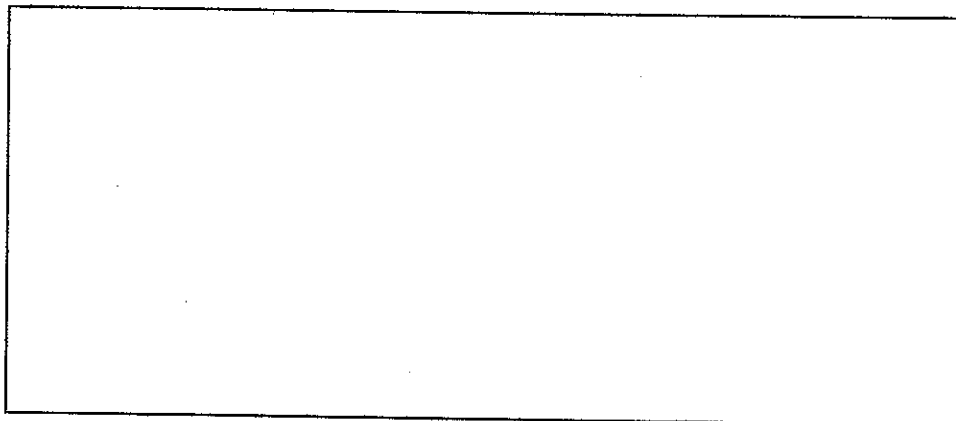
ผู้ศึกษา 1. 2.

3. 4.

5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง “ความดีของหลวงพ่อ” ความยาว 5 บรรทัด พร้อม

วาดรูปประกอบและระบายสีให้สวยงาม

วาดรูประบายสี

เรื่อง “ความดีของหลวงพ่อ”

.....

.....

.....

ผู้บันทึก.....

(.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 2.4

แบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้บุคคลสำคัญ

แบบบันทึกที่ 4

กิจกรรม บูรณาการการเขียนคำเป็นภาษาอังกฤษ

กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ศึกษา 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนคำภาษาไทยที่กำหนดเป็นภาษาอังกฤษ

1. พระ แปลเป็นภาษาอังกฤษ คือ.....
2. วัด แปลเป็นภาษาอังกฤษ คือ.....
3. โบสถ์ แปลเป็นภาษาอังกฤษ คือ.....
4. ศาสนาพุทธ แปลเป็นภาษาอังกฤษ คือ.....
5. แม่ชี แปลเป็นภาษาอังกฤษ คือ.....

ผู้บันทึก.....

(.....)

แบบบันทึกการประเมิน/การสังเกตพฤติกรรม

เรื่อง พระเทพวิสุทธิธารณ์ (บุคคลสำคัญ)

ชั้น..... โรงเรียน.....

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ศักยภาพ	ใจ			เก่ง		มีความสุข			สรุป	
			รายการประเมิน	นักเรียนเป็นคนดี สนใจใฝ่เรียนรู้	รู้จักการเรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี	เห็นคุณค่าของบุคคลผู้ทำ ประโยชน์	นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ ประโยชน์	รู้จักสังเกตลักษณะของบุคคล	มีความรักในสิ่งที่ควรนำมา เป็นแบบอย่าง	เข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม	ภูมิใจในผลงานของตนเอง / ผู้อื่น	ผ่าน
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												

.....ผู้บันทึกการประเมิน
(.....)

3. แนวการจัดการเรียนการสอน เรื่อง โองมังกร

แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเรื่องโองมังกร สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธี เช่น การไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ครูเป็นผู้สอนเอง เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ในที่นี้ขอเสนอการสอนด้วยวิธีการนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง นำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ นักเรียนสามารถฝึกสังเกต พิจารณาและการรับรู้ทางประสาทหลายทาง ทำให้ความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เป็นการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ฝึกความรับผิดชอบ และอดทน เปิดโอกาสได้พบปะบุคคลที่หลากหลายอาชีพ ทั้งยังเป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ในการไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ ต้องพิจารณาว่าแหล่งเรียนรู้นั้นเหมาะสมหรือไม่ ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การพิจารณาความเหมาะสมของสถานที่ที่จะไป

1. ตรงตามความสนใจของนักเรียน
2. ความเหมาะสมกับวัยและระดับการเรียนรู้ของนักเรียน
3. มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหลักสูตร
4. มีการจัดกิจกรรมที่เรียงลำดับอย่างเหมาะสม
5. ประโยชน์ของความรู้ที่จะได้รับคุ้มค่างบเวลา ค่าใช้จ่าย

2. การไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ ควรมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 สำหรับครูหรือผู้รับผิดชอบ ควรปฏิบัติดังนี้

- 1.1.1 ศึกษาข้อมูลล่วงหน้าเกี่ยวกับสถานที่ที่จะนำนักเรียนไปทัศนศึกษา
- 1.1.2 ปฐกษหาหรือผู้บังคับบัญชา เพื่อขอความเห็นชอบในการไปศึกษายัง

แหล่งเรียนรู้

1.1.3 ประสานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายล่วงหน้า

1.1.4 จัดเตรียมเรื่องยานพาหนะไป-กลับ ซึ่งแจ้งนักเรียนเรื่องการโดยสารอย่าง

ปลอดภัย

1.1.5 จัดทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน

1.1.6 กำหนดสถานที่แะพักรับประทานอาหาร

1.1.7 จัดทำเอกสารแนะนำแหล่งเรียนรู้ กำหนดการ และแบบรายงานไป

ทัศนศึกษาตามหัวข้อต่างๆ ที่กำหนด

1.2 สำหรับครูหรือผู้รับผิดชอบ และนักเรียนปฏิบัติดังนี้

1.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้

1.2.2 อภิปรายสิ่งที่น่าสนใจ และเตรียมรวบรวมคำถามส่งล่วงหน้าไปยัง

เจ้าของสถานที่

1.2.3 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น ถ่ายภาพ บันทึกข้อมูล กล่าวขอบคุณ

ถามคำถาม

1.2.4 อบรมระเบียบวินัย ความประพฤติ มารยาท มาตรการรักษาความ

ปลอดภัย

1.2.5 กำหนดการแต่งกายที่เหมาะสมสำหรับการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้

2. ขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างการศึกษาแหล่งเรียนรู้

2.1 รักษาเวลาที่กำหนดไว้

2.2 ส่งเสริมให้นักเรียนตอบคำถามในแบบสอบถามให้ครบถ้วน

2.3 ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจและแสวงหาความรู้อย่างมีความสุข

2.4 ให้ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง เพื่อความอบอุ่นใจในการเดินทางร่วมกัน

3. ขั้นตอนกิจกรรมภายหลังจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้

3.1 สิ่งที่ได้เห็นและฟังจากการตอบคำถามบรรลุเป้าหมายครบถ้วนหรือไม่ ครูหรือผู้รับผิดชอบและนักเรียนควรประเมินร่วมกัน

3.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้

3.3 ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้นในครั้งนี้อย่างไรต่อไปควรแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการใด

3.4 วิทยากรให้ความรู้ได้ครบถ้วนหรือไม่

3.5 การเสนอแนะแก่ชั้นอื่นๆ หรือกลุ่มอื่นๆ

นอกจากการประเมินผลการศึกษามาจากแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวด้วยการอภิปรายร่วมกันแล้ว ครูหรือผู้รับผิดชอบอาจร่วมกับนักเรียนทำกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องได้อีกดังนี้

1. จัดนิทรรศการแสดงความรู้และวัสดุต่างๆ ที่รวมมาจากแหล่งเรียนรู้

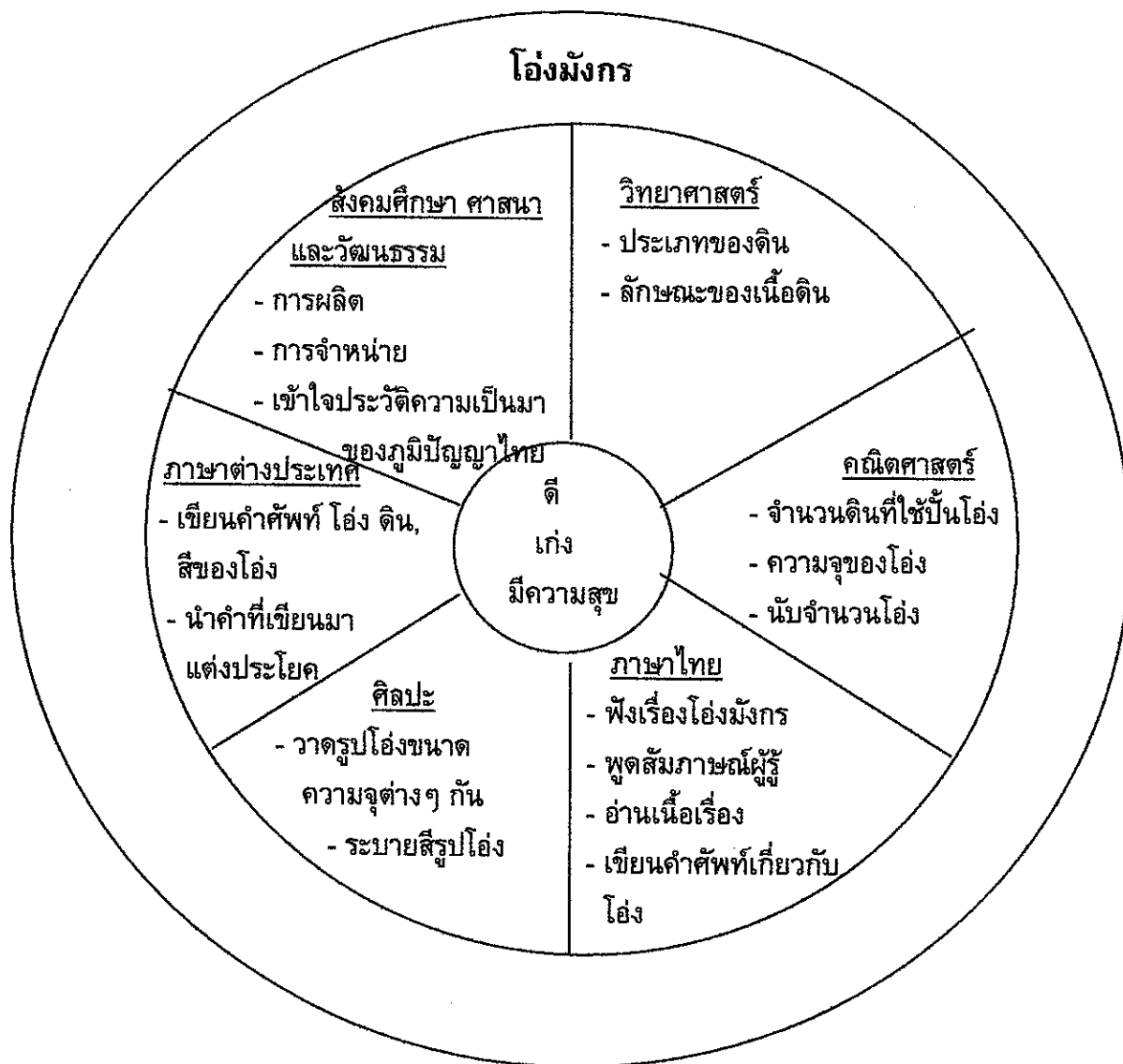
2. ให้แต่ละกลุ่มที่ร่วมรับผิดชอบเรื่องต่างๆ รายงานด้วยการเขียนหรือรายงานด้วย

วาจา

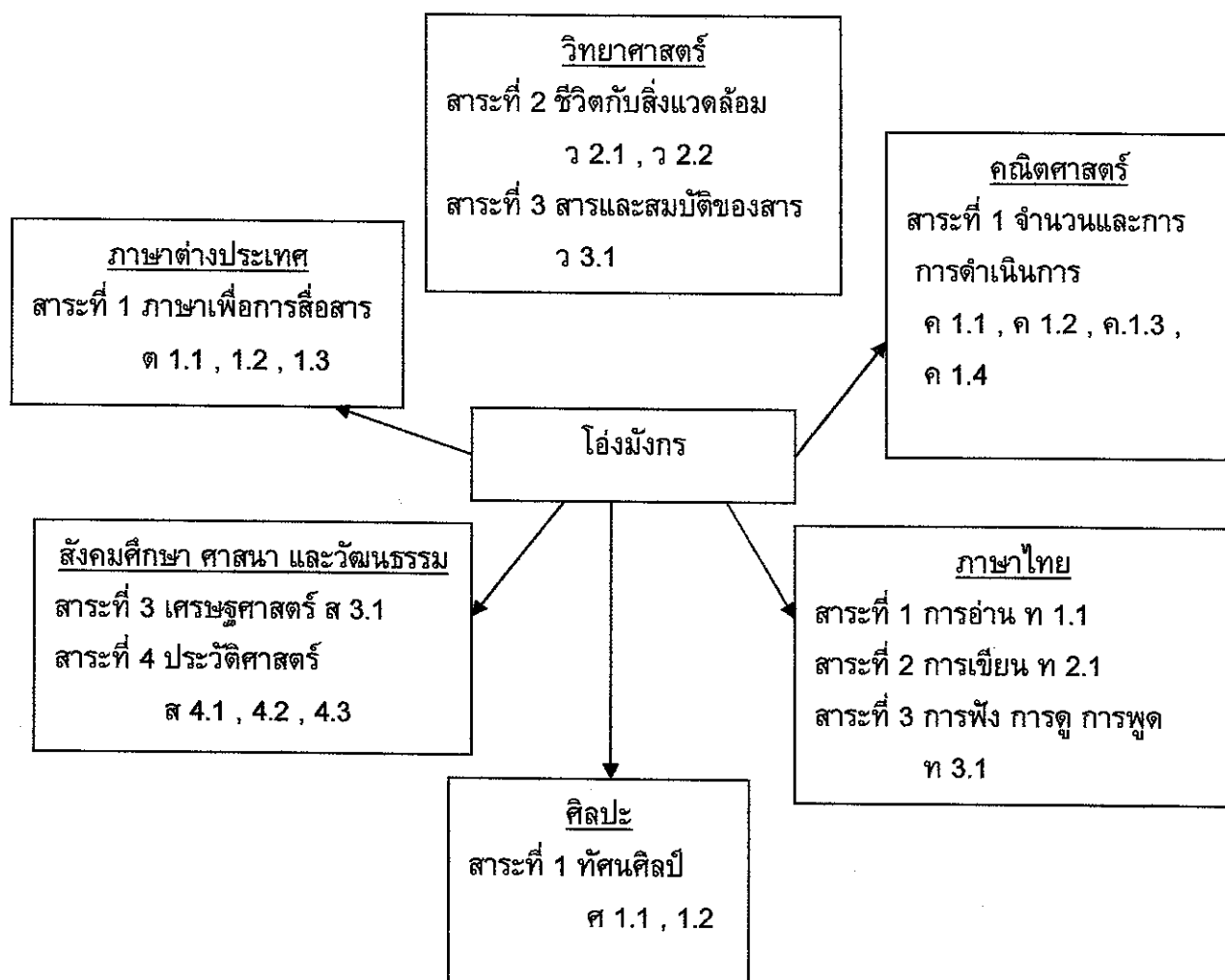
เอกสารประกอบ

1. เอกสารหมายเลข 3.1 ใบความรู้ เรื่อง โองม้งกร
2. เอกสารหมายเลข 3.2 โครงการทัศนศึกษาโรงโอง
3. เอกสารหมายเลข 3.3 หนังสือขออนุญาตนำนักเรียนไปทัศนศึกษา
4. เอกสารหมายเลข 3.4 แบบบันทึกที่ 1 ศึกษาการปั้นโอง
5. เอกสารหมายเลข 3.5 แบบบันทึกที่ 2 บันทึกการสัมภาษณ์
6. เอกสารหมายเลข 3.6 แบบบันทึกที่ 3 เสาโองโองของหนู
7. เอกสารหมายเลข 3.7 แบบบันทึกที่ 4 การเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ
8. เอกสารหมายเลข 3.8 แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน
9. เอกสารหมายเลข 3.9 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
10. เอกสารหมายเลข 3.10แบบสอบถามการประเมิน/การสังเกตพฤติกรรม

1. การจัดกิจกรรม แบบบูรณาการ เรื่อง โองม้งกร

2. แผนที่ความคิดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ เรื่อง โองม้งกร

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง โองมังกร**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ภาษาไทย</u> สาระที่ 1 : การอ่าน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ ความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและ สร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมี นิสัยรักการอ่าน สาระที่ 2 : การเขียน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียน สื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และ เขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียน รายงาน ข้อมูลสารสนเทศ และ รายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมี ประสิทธิภาพ สาระที่ 3 : การฟัง การดู การพูด ท 3.1 สามารถเลือกฟัง และดูอย่างมี วิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้สึกร ในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์	โองมังกร 1. ฟังการเล่าเรื่องการทำโอง 2. อ่านเนื้อเรื่องจากใบ ความรู้ 3. บันทึกคำสัมภาษณ์ 4. เขียนคำศัพท์เกี่ยวกับโอง	1. อ่านสะกดคำได้ถูกต้องตาม หลักการอ่าน 2. อ่านแล้วเข้าใจความหมาย ของคำที่อ่านและเข้าใจข้อความ ที่อ่าน 3. เขียนบันทึกคำสัมภาษณ์ได้ 4. มีมารยาทในการเขียนเพื่อ การสื่อสารด้วยลายมือที่สวยงาม ตัวอักษรชัดเจน

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง โองมังกร**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
คณิตศาสตร์ สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ค 1.2 เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่างๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้ ค 1.3 ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้ ค 1.4 เข้าใจในระบบ จำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้	1. จำนวนก่อนดินที่ใช้ปั้นโอง 2. ความจุของโองแต่ละใบ 3. การนับจำนวนโองที่ปั้นแล้ว	1. สามารถนับจำนวนที่กำหนดให้ไม่เกิน 100 ได้ 2. เมื่อกำหนดจำนวนนับให้สามารถนับเพิ่มทีละ 1,2 ได้ และนำไปประยุกต์ใช้ 3. เมื่อกำหนดโจทย์การบวกที่มีผลลัพธ์ไม่เกิน 100 สามารถหาคำตอบได้ พร้อมตระหนักถึงความสมเหตุสมผล

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง โองมั่งการ**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม</u> สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์ ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น	1. การผลิต - ขั้นตอนการผลิต - การจำหน่าย 2. เข้าใจประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาไทย	1. รู้และเข้าใจรายรับรายจ่ายของตนเอง 2. รู้และเข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์ 3. รู้ประวัติความเป็นมา 4. บอกสิ่งที่ตนเองและครอบครัวมีความภูมิใจ 5. สนใจและสนุกสนานในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทย
ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย และสร้างสรรค์		

**รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง โองมังกร**

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ศิลปะ</u> สาระที่ 1 : ทศนศิลป์ ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. วาดรูปโองมขนาดความจุต่างกัน 2. ระบายสีรูปโอง	1. ถ่ายทอดความคิดทางจินตนาการด้วยความประทับใจ 2. รู้ลักษณะ รูปร่าง รูปทรง สี พื้นผิว ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว

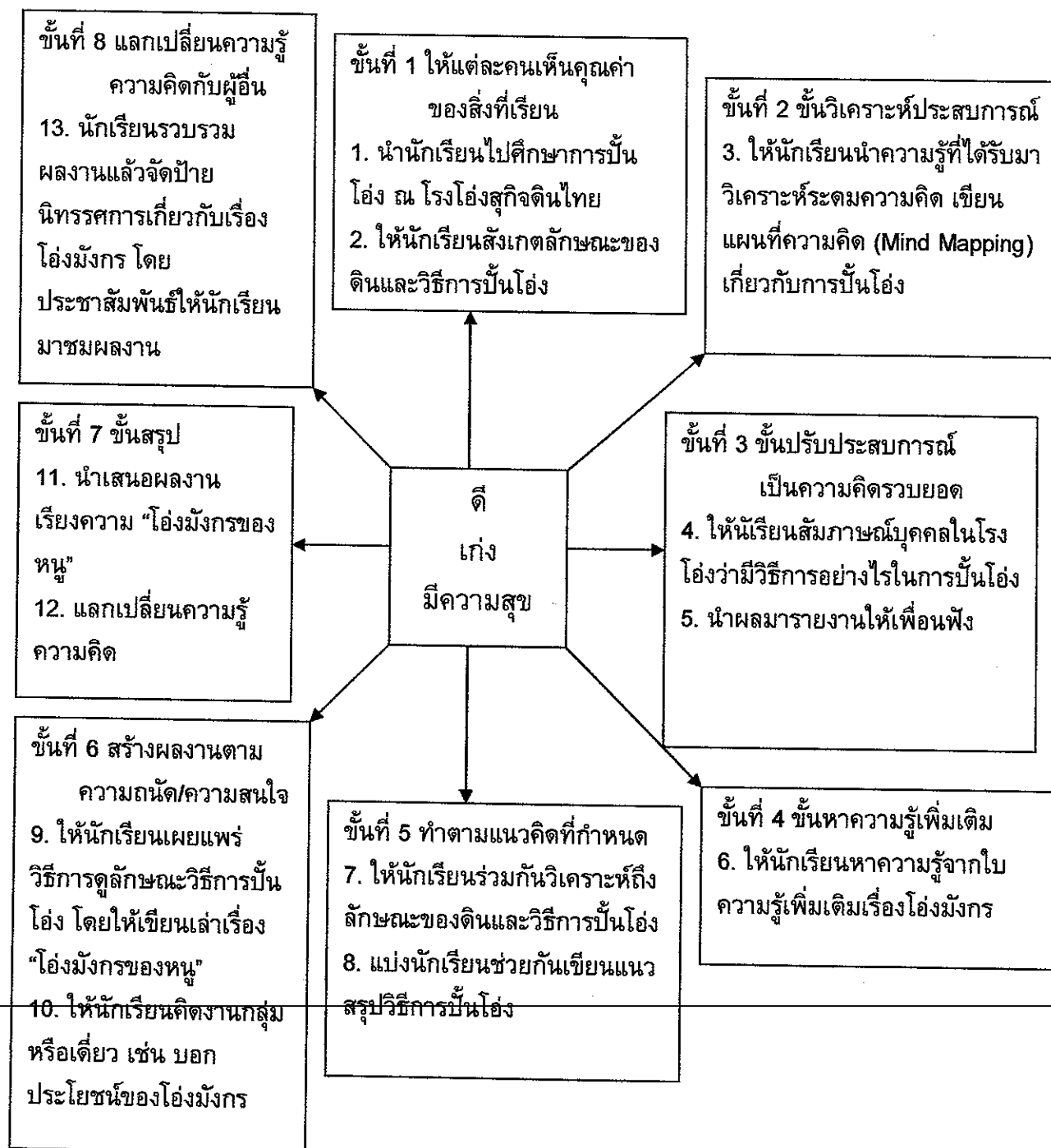
รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง โองม้งกร

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>ภาษาต่างประเทศ</u> สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร ต 1.1 เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ ต 1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น แสดงความรู้สึก โดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสม เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรีย์ภาพ	เขียนคำศัพท์ที่กำหนดเป็นภาษาอังกฤษ โอง = ดิน = สีดำ = สีน้ำตาล = สีเขียว = แต่งประโยคจากคำที่กำหนด jar = soil = black = brown = green =	1. อ่านออกเสียงกลุ่มคำง่ายๆ ได้ 2. นำเสนอกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับวัดได้

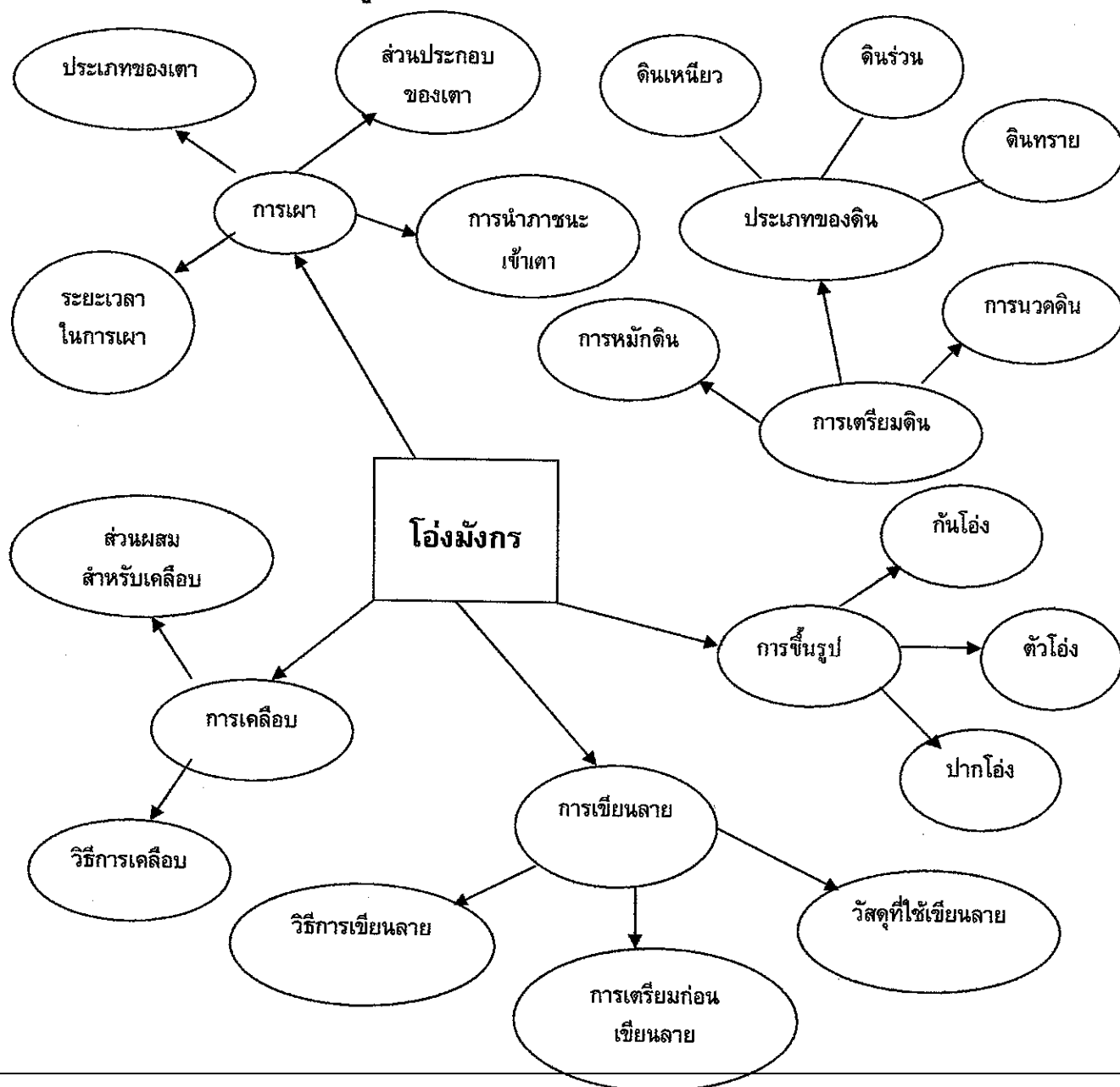
รายละเอียดในการจัดกิจกรรมบูรณาการ
เรื่อง โองมังกร

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
<u>วิทยาศาสตร์</u> สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ สิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มี กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิต วิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากร ธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสาร กับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยว ระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบ เสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์	1. ประเภทของดิน 2. ลักษณะของดิน	1. บอกองค์ประกอบของดินได้ 2. บอกและอธิบายและการจัด ประเภทของดินได้ 3. บอกประโยชน์ของดินที่มีต่อ คน สัตว์ พืช ได้

3. การวางแผนการจัดกิจกรรมตามขั้นตอน เรื่อง โองม้งกร

4. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

5. สาระสำคัญของการเรียนรู้

การเรียนรู้เรื่องโถ่งมังกร วิธีการคัดเลือกดิน การเตรียมดิน การขึ้นรูป การเขียนลาย การเคลือบ การเผา และประโยชน์ของโถ่งมังกร จะช่วยให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในการใช้ภูมิปัญญา

6. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีความสนใจใฝ่รู้ รู้จักอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา
2. เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. เพื่อให้นักเรียนมีความสุข โดยมีความรักและภาคภูมิใจในการใช้ภูมิปัญญาในการปั้นโถ่ง

7. รายละเอียดกิจกรรมตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ให้แต่ละคนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

1. นำนักเรียนไปศึกษาการปั้นโถ่ง ณ โรงโถ่งสุกิจดินไทย
2. ให้นักเรียนสังเกตลักษณะของดินและวิธีการปั้นโถ่ง

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ประสบการณ์

3. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ระดมความคิด เขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับการปั้นโถ่ง

ขั้นตอนที่ 3 ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลในโรงโถ่งว่ามีวิธีการอย่างไรในการปั้นโถ่ง
5. นำผลมารายงานให้เพื่อนฟัง

ขั้นตอนที่ 4 หาความรู้เพิ่มเติม

6. ให้นักเรียนหาความรู้จากใบความรู้เพิ่มเติมเรื่องโถ่งมังกร

ขั้นตอนที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด

7. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ถึงลักษณะของดิน และวิธีการปั้นโถ่ง
8. แบ่งนักเรียนช่วยกันเขียนแนวสรุปวิธีการปั้นโถ่งมังกร

ขั้นตอนที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัด ความสนใจ

9. ให้นักเรียนเผยแพร่วิธีการดูลักษณะวิธีการปั้นโถ่ง โดยให้เขียนเล่าเรื่อง "โถ่งมังกรของหนู"
10. ให้นักเรียนคิดงานกลุ่มหรือเดี่ยว เช่น บอกประโยชน์ของโถ่งมังกร

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุป

11. นำเสนอผลงานเรียงความ “โองมังกกรของหนู”

12. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนๆ

ขั้นตอนที่ 8 แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด

13. นักเรียนรวบรวมผลงานแล้วจัดป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องโองมังกกร โดย
ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนในโรงเรียนมาชมผลงาน

8. สื่อ

1. ใบความรู้
2. แบบบันทึกกิจกรรม
3. แบบประเมินผลกิจกรรม

9. การประเมินผล

1. แบบประเมินผลกิจกรรม
2. แบบบันทึกการประเมิน การสังเกตพฤติกรรม

10. สรุปผล

.....

.....

.....

.....

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.1

ใบความรู้ โถ่งมังกร

ความเป็นมาของโถ่งมังกรเมืองราชบุรี

งานเครื่องเคลือบดินเผา เป็นวิธีการทางศิลปะอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับการที่มนุษย์รู้จักสร้างสรรค์ศิลปะอื่นๆ (เปี่ยมสุข เจริญรุ่งเรือง : 1)

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างเมื่อใด (สำนักงานจังหวัดราชบุรี : 1) ในเขตพื้นที่จังหวัดราชบุรี มีประชากรอย่างน้อย 8 ชนเผ่าอาศัยอยู่ ที่สำคัญได้แก่ คนไทยภาคกลางพื้นถิ่น ชาวไทยจีน ชาวไทยวน ชาวไทยมอญ ชาวไทย-กระเหรี่ยง ชาวไทยลาวเวียง ชาวไทยทรงดำ และชาวไทยเขมรลาวเดิม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จังหวัดราชบุรีเพียบพร้อมไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งที่ปรากฏแก่มวลชนอย่างเด่นชัดและภูมิปัญญาที่ยังไม่ปรากฏแก่มวลชนทั่วไป (ยนต์ ชุ่มจิต. 2547:187)

โถ่งมังกร หรือโถ่งลายมังกร ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี ซึ่งปัจจุบันมีโรงงานปั้นโถ่งมากถึง 48 โรง นับว่ามากที่สุดในประเทศไทย ส่งไปจำหน่ายไกลถึงเหนือสุดยอดในสยาม ได้สุดเขตแดนไทยและไกลถึงอีสานแล้ว ยังส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ยุโรป และอเมริกา ยังเป็นตลาดปัจจุบันที่ให้ความสนใจเหมือนกัน (สุรินทร์ เหลือลมัย:65) และถ้ามองถึงจังหวัดราชบุรี “โถ่งมังกร” คือ สัญลักษณ์ที่เลื่องลือระบือไกลของจังหวัดราชบุรี ดังนั้น “โถ่งมังกร” จึงเป็นส่วนหนึ่งในคำขวัญของจังหวัดราชบุรีที่ว่า “เมืองโถ่งมังกร” (ยนต์ ชุ่มจิต. 2547:188)

ประวัติความเป็นมาของโถ่งมังกร

มูลเหตุสำคัญที่ทำให้จังหวัดราชบุรีมีโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผามากมายจนเป็นที่กล่าวขานทั่วไปนั้น เนื่องด้วยท้องทุ่งอรัญญิก ตำบลลพบุรี อำเภอมืองราชบุรี มีดินเหนียวสีแดงมันปู ซึ่งเหมาะแก่การปั้นโถ่ง หรือทำภาชนะต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาจังหวัดราชบุรียืนยงคงอยู่ตลอดมา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2476 จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าดินเหนียวในท้องทุ่งดังกล่าวจะไม่สามารถขุดมาทำอุตสาหกรรมดังกล่าวได้ต่อไปแต่ดินเหนียวในท้องทุ่งตำบลเขาแร้ง บริเวณใกล้วัดหนองหอย ก็ยังมีดินที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน (ยนต์ ชุ่มจิต. 2547:188)

นายจื่อเหม็ง แซ่ฮั้ง บ้านเดิมอยู่ที่อำเภอแต้จิ๋ว หมู่บ้านโป้วตัง ประเทศจีน มีความสนใจงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผามาแต่เด็กและได้เดินทางเข้ามาประเทศไทยเมื่อปี 2470 เพื่อมาเยี่ยมญาติที่เมืองไทย และได้ทำงานที่โรงงานเครื่องปั้นดินเผาแถวเชิงสะพานช้างอิ๋ ทำอยู่หลายปี วันหนึ่งได้เดินทางมาเยี่ยมญาติที่ราชบุรี เห็นสภาพดินของจังหวัดราชบุรี จึงได้ห่อดินกลับกรุงเทพฯ และทดลองปั้นและเผาภาชนะดินเล็กๆ ปรากฏว่าได้ชิ้นงานที่ดีได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงได้ร่วมหุ้นกับชาวจีนแต้จิ๋วคนอื่นๆ ตั้งโรงงานเก่าเซ่งหลี (ปัจจุบันเลิกกิจการแล้ว) ช่วงแรกทำไหส่งโรงงานน้ำปลา ต่อมาจึงมาผลิตโอ่งแทนไห เริ่มแรกก็ปั้นโอ่งที่ยังไม่เขียนลาย มีเพียงลายประทับเป็นรูปงายๆ เท่านั้น ต่อมามีการเขียนลายลงบนตัวโอ่ง เช่นเดียวกับโอ่งมังกรของจีน โดยการนำดินขาวจากเมืองจีนมาเขียนลายมังกรและลายอื่นๆ (ยอศแต้ว อักษร:93)

สำหรับต้นกำเนิดของโอ่งมังกรเมืองราชบุรีนั้น ทศพล แก้วทิมา (2545:49-52) ได้ศึกษาประวัติความเป็นมา โดยสัมภาษณ์เจ้าของและผู้จัดการโรงงานเครื่องเคลือบดินเผา “เก่าแซ่ไถ่” ซึ่งเป็นบุตรชายคนโตของนายจื่อเหม็ง แซ่ฮั้ง ผู้ให้กำเนิดโอ่งมังกรเมืองราชบุรี ดังข้อความต่อไปนี้

คุณสุภรัตน์ สีตะธรรมมาภรณ์ เจ้าของและผู้จัดการโรงงานเครื่องเคลือบดินเผา เก่าแซ่ไถ่ ซึ่งเป็นบุตรชายคนโตของนายจื่อเหม็ง แซ่ฮั้ง ได้เล่าให้ฟังว่า นายจื่อเหม็งเป็นช่างเขียนลวดลายในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในเมืองตั้งซุย มณฑลซึ่งเป็นบ้านเกิด มีความชำนาญทั้งการปั้นและการเขียนลวดลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ดี ในประมาณปี พ.ศ.2470 ได้เดินทางมาเยี่ยมญาติที่เมืองไทย โดยนั่งเรือมาขึ้นที่ท่าเรือคลองเตย แรกๆ ก็รับจ้างทั่วไปและทำขนมขายเพื่อหารายได้เลี้ยงปากเลี้ยงท้องและส่งกลับไปให้ญาติพี่น้องที่ประเทศจีน ต่อมาได้ทำงานที่โรงงานเครื่องปั้นดินเผา แถวเชิงสะพานช้างอิ๋ ทำอยู่ที่นั่นหลายปี มีอยู่วันหนึ่งได้เดินทางมาเยี่ยมญาติที่จังหวัดราชบุรี ก็พบแหล่งดินสำหรับทำเครื่องปั้นดินเผาโดยบังเอิญเมื่อเดินไปตามท้องนาเห็นดินจากปากภูมิสีส้มออกเหลืองๆ ดูน่าสนใจจึงเก็บใส่ห่อกลับมายังโรงงานที่กรุงเทพฯ ทดลองปั้นเป็นภาชนะเล็กๆ แล้วนำไปเผา โดยที่ไม่ให้เจ้าของโรงงานรู้ ผลที่ออกมาได้ชิ้นงานที่ดีมากสวยงาม ในประมาณปี พ.ศ.2476-2477 นายจื่อเหม็งจึงชักชวนเพื่อนๆ ที่มีเงินประมาณ 7-8 คน มีร่วมลงทุนทำเครื่องปั้นดินเผาที่จังหวัดราชบุรี ตนเองเป็นผู้จัดการ เนื่องจากมีความชำนาญในด้านนี้ โดยตั้งชื่อโรงงานว่า “เก่าเซ่งหลี” ตั้งอยู่บริเวณฝั่งตรงกันข้ามศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ะยะแรกๆ ก็มีปัญหาในการทำงานมาตลอด เนื่องจากเวลานั้นคนในท้องถิ่นไม่มีความรู้เรื่องงานเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นนายจื่อเหม็งจึงต้องทำทุกอย่างทั้งหมดทั้งปั้นเผาแล้วนำไปขายด้วยตัวเอง การขนส่งสมัยนั้นก็ยังไม่เจริญเป็นทางเกวียนขนโอ่งจากโรงงานมาลงเรือที่ท่าแม่น้ำแม่กลอง แล้วแจวเรือล่องไปขายตามชุมชนริมน้ำเรื่อยไป ส่วนใหญ่จะขายแถวดำเนินสะดวก บางนกแขวก บางตาบูน จังหวัดเพชรบุรี เมื่อขายหมดก็กลับมาผลิตใหม่ เครื่องปั้นดินเผาที่ทำขายสมัยนั้นจะเป็นกระถาง กระปุกใส่ น้ำปลา ใส่กระเทียม และไหแบบต่างๆ ในช่วงหลังๆ ได้ช่างจากเมืองจีน ช่างมาจากโรงงานอื่นๆ มาร่วมงานเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่ค่อยมีกำไร เนื่องจากสินค้าที่ผลิตออกมามีตำหนิก็ต้องทิ้งไป เพราะขณะนั้นยัง

ไม่รู้จักริธีการซ่อมแซมเหมือนสมัยปัจจุบัน ทำให้หุ่นส่วนบางคนทนไม่ไหวถอนหุ่นออกไป แต่กิจการเริ่มดีขึ้นเมื่อมีเรือมอญ (เรือขายเครื่องปั้นดินเผาของชาวปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี) มาขายที่จังหวัดราชบุรี ขากลับเรือมอญจึงซื้อเครื่องปั้นดินเผาจากโรงงานเก่าแข่งหลีไปขายด้วย จึงทำให้กิจการเริ่มดีขึ้น เมื่อมีคนกลางมารับสินค้าไปขายทางโรงงานก็เริ่มผลิตไม่ทัน หุ่นส่วนก็เริ่มแยกไปตั้งโรงงานใหม่แล้วก็ตั้งช่างฝีมือดีๆ ไปอยู่ด้วย ประมาณปี พ.ศ.2479 นายจื่อเหม็งก็เลยขอถอนหุ้นมาร่วมลงทุนกับเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่ง ตั้งโรงงานใหม่ชื่อว่า “เถ่าแซ่ไถ่” อยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ฝั่งท่าแจ่งตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยมีช่างชาวจีนมาร่วมงานหลายคน กิจการดีขึ้นจึงได้เปิดโรงงานอีก 2 แห่ง คือ เถ่าฮ่งไถ่ และที่ข้างวัดมหาธาตุ และแยกกันบริหารกิจการในเวลาต่อมา

กิจการของบรรดาโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดราชบุรีดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สินค้าอุปโภคบริโภคขาดแคลนและมีราคาแพง โถ่งใส่น้ำเริ่มขาดตลาด (สมัยนั้นเป็นสินค้านำเข้าจากประเทศจีน) โถ่งแดงของปากเกร็ดก็ทำขายไม่ทัน นายจื่อเหม็งก็เลยทดลองปั้นโถ่งใส่น้ำขาย สมัยนั้นโถ่งที่ปั้นไม่มีลวดลายอะไร ขนาดไม่ใหญ่ แรกๆ ก็มีปัญหา เพราะไม่เคยทำ รูปทรงไม่ค่อยสวย ทั้งหนาและมีน้ำหนักมาก คนไม่ค่อยนิยม โถ่งใส่น้ำจากโรงงาน “เถ่าแซ่ไถ่” ก็วิวัฒนาการมาเรื่อยๆ ลวดลายเพิ่มขึ้น การทำก็โดยแกะลวดลายที่ต้องการลงบนไหแล้วนำมาตีประทับบนตัวโถ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นรูปดอกไม้ รูปสัตว์ ลายเถาว์ลัย โถ่งจากราชบุรีเริ่มขายได้ นายจื่อเหม็งจึงล่อนำดินขาวจากประเทศจีนมาสร้างเป็นลวดลายติดข้างโถ่ง ปรากฏว่าให้ลวดลายเด่นชัดสวยงาม ลูกค้าชอบ ดังนั้นการติดลายบนโถ่งก็เริ่มแพร่หลายมากขึ้น ต่อมานายจื่อเหม็งนำดินจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีแทนดินจากประเทศจีน ซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกัน ธุรกิจโรงโถ่งหรือเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดราชบุรีขยายตัวมากขึ้น ในยุคเฟื่องฟูมีโรงโถ่งมากกว่า 40 แห่ง เช่นเดียวกับการวิวัฒนาการของลวดลายบนตัวโถ่ง หลายคนคงสงสัยว่าเจ้ามังกรได้มาฝังดอยอยู่บนโถ่งเคลือบของเมืองราชบุรีตั้งแต่เมื่อใด คำตอบที่คุณสุภรัตน์ บุตรชายคนโตของนายจื่อเหม็ง เล่าให้ฟังว่าเจ้ามังกรบนโถ่งเกิดจากการวิวัฒนาการของการสร้างลวดลายเนื่องจากคนซื้อต้องการลวดลายใหม่ๆ ช่างเขียนลายจึงต้องมีการคิดลวดลายใหม่ๆ มาติดบนโถ่งราชบุรี จนมาถึงเจ้ามังกร และในที่สุดผู้บริโภคก็นิยมซื้อแต่โถ่งเคลือบที่มีลวดลายเป็นรูปมังกรที่เลื้อยพันอยู่รอบโถ่ง และในที่สุดโรงโถ่งทุกแห่งในจังหวัดราชบุรีก็ผลิตโถ่งที่มีลวดลายเป็นมังกร จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาจากจังหวัดราชบุรี การวิวัฒนาการของลวดลายบนตัวโถ่งนับจากหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่เกิดโถ่งใส่น้ำใบแรกของจังหวัดราชบุรีจากรูปดอกไม้ รูปสัตว์นานาชนิด จนมาถึงเจ้ามังกร เห็นฟ้าต้องใช้เวลากว่า 10 ปี และมาถึงวันนี้

ขั้นตอนการทำโอ่งมังกร

การทำโอ่งมังกรมีวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบหลายอย่าง ดังนี้

1. ดินสำหรับปั้น เป็นดินสีแดง มีอยู่ทั่วไปในท้องที่อำเภอเมืองราชบุรี เป็นดินที่มีคุณภาพดีมากอยู่ที่ตำบลหลุมดิน เกาะพลับพลา เจดีย์หัก และหน้าเมือง อยู่ตามทุ่งนาทั่วไป
2. ดินสำหรับแต่งลวดลายเป็นดินขาว ซึ่งได้มาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดระยอง
3. น้ำยาเคลือบ เป็นดินที่ได้จากหน้าดินตามบ่อและท้องร่องสวน โดยใช้ดินเลน 65 ส่วน และขี้เถ้าจากฟืนหรือจากถ่านในเตาเผา 35 ส่วน นอกจากนี้ยังมีสารเคมีอื่นๆ ผสมให้เกิดสีต่างๆ ตามต้องการได้ด้วย
4. เชื้อเพลิง ใช้ฟืนทุกชนิดที่มีขนาดวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-10 เซนติเมตร ฟืนขนาด 5-10 เซนติเมตร เป็นฟืนที่ใช้เผาที่หัวเตาตามตาที่อยู่ด้านข้างบนของเตาที่ได้เจาะช่องไว้เรียงกันไปจากหัวเตาถึงท้ายเตา

โอ่งมังกรมีวิธีปั้นเหมือนโอ่งดินเผาทั่วไป แต่จะมีน้ำเคลือบที่ใช้เคลือบโอ่งและการเขียนลายมังกรซึ่งไม่เหมือนกับโอ่งของจังหวัดอื่น

การปั้นโอ่งมังกร มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมดิน

ดินปั้นโอ่งต้องเป็นดินเหนียว แต่ดินเหนียวที่นำมาปั้นโอ่งนั้นจะต้องนำมาหมักไว้ในบ่อหมักดินสองหรือสามวันก่อน ที่ต้องนำดินเหนียวมาหมักก็เพื่อให้ดินอ่อนตัวทั่วถึงกันทั้งก้อน เมื่อเอาดินเหนียวขึ้นมาจากบ่อหมักแล้วก็จะนำมาเข้าเครื่องนวด ใส่ทรายละเอียดลงไปผสมในอัตราส่วน ดินเหนียวสองส่วนทรายหนึ่งส่วน เครื่องนวดจะนวดดินเหนียวกับทรายให้คลุกเคล้าเข้าด้วยกันจนดูเหมือนเป็นเนื้อเดียวกัน ดินเหนียวที่ได้ตอนนี้จะไม่เหลวเกินไป หรือแข็งเกินไป เหมาะที่จะนำไปปั้นเป็นภาชนะและเครื่องใช้ต่างๆ

ดินผสมที่นวดออกมาจากเครื่องนวดจะเป็นดินกองใหญ่ เวลาจะนำไปปั้นภาชนะต่างๆ ช่างปั้นจึงต้องใช้เครื่องมือตัดดินแบ่งออกจากกองใหญ่ไปใช้เครื่องตัดดินของช่างปั้นเรียกกันว่าเหล็กตัด เป็นเหล็กเส้นกลมนำมาโค้งเป็นรูปตัวยูคล้ายกับคันเลื่อยฉลุที่ใช้ในงานฝีมือของนักเรียน แต่ขนาดใหญ่กว่า ปลายเหล็กเส้นรูปตัวยูนี้จะขึงลวดไว้จนถึง เส้นลวดนี้แหละเป็นเครื่องมือตัดดินออกจากกองใหญ่

2. การขึ้นรูป

เครื่องมือสำคัญในการขึ้นรูปคือแท่นหมุน แท่นหมุนเป็นแป้นไม้กลมมีแกนกลางแป้นไม้นี้หมุนได้รอบตัว จะใช้หมุนด้วยมือด้วยเท้าถีบ หรือหมุนด้วยเครื่องจักรไฟฟ้าก็ได้ ในการปั้นโอ่งจะต้องใช้คน 3 คน คือ คนเตรียมดิน ช่างปั้นและผู้ช่วย แต่ละคนจะทำงานประสานกัน คือ คนเตรียมดินจะตัดดินที่นวดแล้วนำมาตัดแบ่งเป็นก้อนให้พอเหมาะกับการปั้นภาชนะนั้นๆ เช่น บันโอ่ง คน

เตรียมดินก็ต้องแบ่งดินสำหรับต่อขอบเป็นปากโอ่งอีกส่วนหนึ่ง ดินที่ใช้ขึ้นตัวโอ่ง จะตัดเป็นก้อนสี่เหลี่ยม ส่วนดินที่ใช้ต่อขอบเป็นปากโอ่ง จะคลึงเป็นเส้นยาวเพื่อใช้วนรอบขอบตัวโอ่ง คนเตรียมดินจะยกดินที่ใช้ขึ้นตัวโอ่งวางบนแป้นหมุน ช่างปั้นก็จะเปิดเครื่องจักรเพื่อให้แป้นหมุน ขณะที่แป้นหมุนช่างปั้นก็จะใช้มือทั้งสองข้างประคองดิน ให้ขึ้นเป็นรูปตามต้องการ เมื่อได้ขนาดที่ต้องการแล้วก็จะบังคับให้แป้นหยุดหมุนบนแป้นขณะนี้ก็ได้โอ่งที่มีเฉพาะตัวและก้นโอ่งเท่านั้น ยังไม่มีขอบหรือปากโอ่ง ผู้ช่วยจะต้องยกตัวโอ่งลงจากแป้นหมุน ถ้าเป็นโอ่งขนาดเล็กก็ยกคนเดียว ถ้าเป็นโอ่งขนาดใหญ่ก็ต้องช่วยกันกับคนเตรียมดิน วิธียกโอ่งลงจากแป้นนั้น ต้องใช้เส้นเอ็นตัดกันโอ่งที่ติดอยู่กับแป้นก่อน ตัวโอ่งที่ปั้นได้ขณะที่เนื้อดินยังอ่อน ดังนั้นเมื่อยกขึ้นจากแป้น รูปทรงของโอ่งอาจจะเบี้ยวทำให้เสียทรงได้ ผู้ช่วยช่างปั้นโอ่ง จึงต้องใช้ห่วงไม้สองห่วงมาช่วยบังคับรูปทรง คือ จะวางห่วงอันเล็กไว้ที่ก้นโอ่งด้านใน และใส่ห่วงอันใหญ่ไว้ที่คอโอ่ง เมื่อยกหรือย้ายตัวโอ่งลงจากแป้น ก้นโอ่งและคอโอ่งจะยังคงสภาพเดิม ส่วนกลางโอ่งอาจเบี้ยวบิดไปบ้าง ก็ทำการตกแต่งให้คืนกลับสภาพเดิมได้ง่ายและรวดเร็ว ห่วงไม้ที่ใช้บังคับก้นโอ่งและคอโอ่งนี้ไม่มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย แต่เรียกเป็นภาษาจีนว่าโควซึ่งก็แปลว่าห่วงนั่นเอง

ตัวโอ่งเมื่อยกลงจากแป้นแล้วก็จะนำไปผึ่งลมให้หมาด ส่วนคนเตรียมดินก็จะนำดินก้อนใหม่มาวางบนแป้นหมุน ช่างปั้นก็ขึ้นตัวโอ่งอีก พอเสร็จ ผู้ช่วยก็จัดการยกไปผึ่งลม ทำเช่นนี้จนเห็นว่าได้ตัวโอ่งมากพอกับความต้องการแล้ว ก็จะไปขึ้นปากโอ่ง

การขึ้นปากโอ่งจะต้องยกตัวโอ่งวางบนแป้นหมุนอีกครั้ง แต่แป้นหมุนคราวนี้จะใช้แรงคนหมุน ช่างขึ้นปากโอ่งจะใช้ดินที่คนเตรียมดินทำเป็นเส้นไว้แล้วมาวางวนรอบคอโอ่ง ใช้เท้าถีบแป้นให้หมุน มือทั้งสองข้างก็บีบดินให้ติดกับคอโอ่งและแต่งให้เป็นปากโอ่ง พอจนจะได้ที่ก็ใช้ฟองน้ำชุบน้ำปาดวนไปรอบปากโอ่งอีกเที่ยวหนึ่ง ปากโอ่งก็จะเรียบ จากนั้นก็ยกโอ่งไปผึ่งลมไว้ที่ลาน

3. การเขียนลาย

ก่อนการเขียนลายลงบนโอ่ง จะต้องมีคนแต่งผิวโอ่งให้เรียบและแต่งรูปทรงของโอ่งให้ดีไม่เบี้ยวหรือบิดก่อน วิธีแต่งผิวโอ่งจะใช้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ ฮวยหลุบชิ้นหนึ่ง กับไม้ตี ซึ่งเป็นไม้แบนๆ ใช้ไม้อะไรก็ได้อีกชิ้นหนึ่ง

ฮวยหลุบ เป็นคำในภาษาจีนไม่มีคำไทย เครื่องมือชนิดนี้ทำด้วยดินเผาลักษณะเหมือนลูกประคบ มีที่จับอยู่กลางลูก ลูกประคบ “ฮวยหลุบ” จะเป็นลูกกลมมน เวลาตีโอ่งคนตีจะจับตรงที่จับฮวยหลุบใช้รองผิวโอ่งด้านใน ส่วนด้านนอกโอ่งก็ใช้ไม้ตี แต่งผิวโอ่งจนทั่วทั้งโอ่งและเห็นว่าดีแล้ว จึงจะเขียนลายลงบนโอ่ง

การเขียนลายลงบนโอ่ง ไม่เหมือนกับการใช้สีเขียนรูปบนกระดาษ วัสดุที่ใช้เขียนลายบนโอ่งนั้น เป็นดินเหนียวผสมกับดินขาว แต่เนื้อดินจะต้องร่อนพิเศษให้มีเนื้อละเอียดมากที่สุดเท่าที่

จะทำให้ดินเหนียวกับดินขาวผสมกันแล้วนวดจนเนื้อดินนิ่มเรียกว่าดินติดดอก ดินติดดอกนี้แหละเป็นดินสำหรับติดลายบนโอ่ง โอ่งเมื่อแต่งผิวเรียบร้อยแล้วก็จะถูกนำมาวางบนแท่นหมุนอีกครั้ง แท่นนี้จะหมุนด้วยมือ ช่างติดลายก็จะให้ดินติดดอกปั้นเป็นเส้นเล็กๆ ป้ายติดไปที่โอ่งสามตอนเพื่อเป็นการแบ่งโอ่งออกเป็นสามช่วง คือ ช่วงปากโอ่ง ตัวโอ่ง และช่วงล่างของโอ่ง แต่ละช่วงติดลายไม่เหมือนกัน

ช่วงปากโอ่ง นิยมติดลายดอกไม้หรือลายเครือเถา เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และความเป็นระเบียบสวยงาม การติดลายช่วงนี้จึงมีแบบฉลุบนแผ่นพลาสติกใสเป็นลายที่ต้องการเอาไว้ เวลาติดลาย ช่างก็นำเอาแบบฉลุมาทาบบนผิวโอ่งแล้วนำดินติดดอกกดไปตามแบบฉลุ พอยกแบบออกดินติดดอกก็จะไปติดบนผิวโอ่งเป็นลวดลายตามแบบนั้นๆ

ช่วงตัวโอ่ง นิยมเขียนเป็นรูปมังกร บางทีก็เป็นมังกรตัวเดียวคาบแก้ว บางทีก็เป็นมังกรสองตัวเกี่ยวพันกัน ช่างติดลายจะติดดินเป็นลายมังกรขึ้นจากความชำนาญ ไม่ต้องร่างเป็นรูปก่อน การเขียน หรือเรียกให้ถูกว่าติดลายมังกรนี้ถือเป็นส่วนสำคัญมาก เพราะโอ่งจะสวยสะอาดตา มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลายนี้ ช่างบางคนนอกจากติดตัวมังกรเป็นภาพแบนๆ แล้ว ส่วนที่เป็นหัวมังกรจะปั้นนูนออกมาทำให้ดูมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น

ช่วงเชิงด้านล่างโอ่งช่างจะติดลายวิธีเดียวกับช่วงปากโอ่ง แต่ลายช่วงนี้จะเป็นแบบง่าย ๆ

4. การเคลือบ

เมื่อติดลายลงบนตัวโอ่งเรียบร้อยแล้วก็ต้องนำโอ่งมาเคลือบ

น้ำที่ใช้เคลือบ คือน้ำโคลนผสมกับขี้เถ้า จะใช้เถ้าอะไรก็ได้ ในโรงงานเผาโอ่งทั่วไป จะใช้เถ้าที่ได้จากการเผาโอ่งนั่นเอง จากคำบอกเล่าของช่างเผาโอ่ง เถ้าที่ได้จากกระดูกสัตว์เมื่อนำมาทำน้ำเคลือบแล้วนำไปเผานั้นจะทำให้ลวดลายบนโอ่งสีสวยสวยกว่าเถ้าจากพืช เถ้าที่จะนำมาผสมกับน้ำโคลนจะต้องร่อนให้ละเอียด น้ำเคลือบที่ดี น้ำโคลนและเถ้าจะต้องละเอียดที่สุด

ในการเคลือบโอ่ง จะนำโอ่งไปวางหงายในกระทะใบบัว ใช้น้ำเคลือบราดให้ทั่วด้านในโอ่งก่อน จากนั้นจึงช่วยกันยกโอ่งคว่ำลงในกระทะนั้น ตักน้ำเคลือบมาราดรดผิวนอกจนทั่ว จึงช่วยกันยกโอ่งขึ้นนำไปวางหงายฝั่งลมไว้ น้ำเคลือบที่เหลืออยู่ในกระทะใบบัวก็ตักเทใส่รวมกับน้ำเคลือบที่เตรียมไว้ นำโอ่งใบใหม่มาวางบนกระทะอีก แล้วก็ทำการเคลือบตามวิธีที่กล่าวมาแล้วนี้

เมื่อจะเผาโอ่งหรือภาชนะดินอื่นๆ นั้น จะต้องเปิดประตูเตาเผาโอ่งและภาชนะที่จะเผาเข้าไปเรียงในเตาจนเต็ม จากนั้นก็ปิดประตูด้วยอิฐชนิดเดียวกับที่ใช้ก่อเตา ใส่เชื้อไฟตามตาที่อยู่รอบๆ เตาจนเต็มที่แล้วจึงก่อไฟที่ปากเตา อากาศร้อนจะวิ่งจากปากเตาไปสู่ก้นเตา ซึ่งเย็นกว่า อากาศร้อนก็จะลอยออกไปทางก้นเตา จึงทำให้เกิดแรงดูดขึ้นภายในเตา ความร้อนจากปากเตาก็จะวิ่งเข้ามาในเตาพอบพบกับเชื้อที่ใส่เอาไว้ก็เกิดการลุกไหม้ทั่วทั้งเตา

โองที่เคลือบน้ำเคลือบแล้ว นอกจากจะทำให้เกิดสีสวยเป็นมันเมื่อเผาเสร็จออกมาเป็นโอง น้ำเคลือบยังช่วยสมานรอยแผลและรูระหว่างเนื้อดิน เมื่อนำโองไปใส่ไฟน้ำก็จะไม่ซึมออกมานอกโอง

5. การเผา

การเผาโองนับเป็นกรรมวิธีขั้นสุดท้ายของการทำโอง เตาเผาโองเป็นเตาขนาดใหญ่ เรียกว่าเตาอุโมงค์

เตาอุโมงค์จะก่อด้วยอิฐเป็นรูปยาวด้านข้างเตาด้านหนึ่งจะเจาะเป็นช่องประตู เพื่อใช้เป็นทางนำโองหรือภาชนะดินอื่นๆ เข้าไปเผา และเป็นทางขนโอง หรือภาชนะดินที่เผาเสร็จแล้ว ออกจากเตาส่วนด้านข้างเตาดีกด้านหนึ่งจะก่ออิฐเรียบไปตลอด ด้านบนของเตาจะเจาะรูไว้เป็น ระยะๆ เพื่อใช้ใส่ฟืนเป็นเชื้อในการเผา รูที่เจาะไว้นี้เรียกว่า ตา จะมีตาอยู่รอบเตาทั้งสองด้าน เตา อุโมงค์หนึ่งๆ จะมีช่องประตูและตามากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของเตา เช่น เตาที่มี 4 ช่อง ประตูก็จะทำตาไว้รอบเตา 70 ตา

ปลายด้านหนึ่งของเตาอุโมงค์จะใช้เป็นเตาสำหรับก่อไฟ ส่วนปลายอีกด้านก็จะเป็น กันเตาใช้เป็นปล่องสำหรับระบายควันออกจากเตา

ปล่อยให้เกิดการลุกไหม้อยู่ในเตาติดต่อกันนาน 2 วัน วันที่สามไม่ต้องเติมเชื้อไฟอีก ไฟก็จะมอด ปล่อยให้ไหม้ 10 ถึง 12 ชั่วโมง ความร้อนในเตาก็เกือบจะหมด ตอนนี้จะเปิดช่องประตู เตา นำโองและภาชนะที่เผาออกมา คัดแยก ชนิดที่สมบูรณ์ทุกอย่างก็นำไปจำหน่าย ส่วนที่ชำรุด ซึ่งมีส่วนน้อยก็ต้องนำไปทุบทำลายใช้ถมที่ต่อไป

โองมังกรจากราชบุรีนี้ มีผู้นำไปจำหน่ายเกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย (ของดีเมือง ราชบุรี : 75-79)

โครงการ ทักษะศึกษาโรงโองม้งกร

ผู้รับผิดชอบโครงการ วิชาการโรงเรียน

สถานที่ดำเนินการ โรงโองม้งกรจิตินไทย ตำบลหลุมดิน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

1. หลักการและเหตุผล

โองม้งกรเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งของจังหวัดราชบุรีที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนจีนและนำวิธีการเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีดินที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการปั้นโองหรือภาชนะต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวราชบุรีควรจะได้เรียนรู้ถึงวิธีการปั้นโองออกมาเป็นโองม้งกร นับเป็นความภาคภูมิใจของจังหวัดราชบุรีอีกอย่างหนึ่ง ที่สามารถทำรายได้ให้กับชาวราชบุรีมานานจนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้นักเรียนรู้จักชนิดของเนื้อดินที่จะนำมาใช้ในการปั้นโอง
- 2.2 เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงในการเรียนรู้วิธีการปั้นโอง
- 2.3 เพื่อให้นักเรียนเกิดความรัก ห่วงแหนและภูมิใจในภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

3. เป้าหมาย

- 3.1 นักเรียนสามารถบอกวิธีการเตรียมดิน การปั้นโองได้
- 3.2 นักเรียนสามารถบอกลักษณะของโองม้งกรได้
- 3.3 นักเรียนสามารถบอกถึงประโยชน์ของโองม้งกรได้

4. แนวทางการดำเนินกิจกรรม

- 4.1 ประชุมครูวิชาการเพื่อดำเนินการเขียนโครงการ
- 4.2 ประชุมชี้แจงนักเรียนเกี่ยวกับโครงการ
- 4.3 ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนสนใจเรื่องเดียวกันเข้ากลุ่ม และช่วยกันวางแผนการเรียนรู้ ดังนี้

4.3.1 แบ่งกลุ่มตามความสนใจ และเลือกหัวหน้า

4.3.2 กำหนดเนื้อหาที่จะเรียนรู้ เช่น การเตรียมดิน การปักโอ่ง การขึ้นรูป การเขียนลาย การเคลือบน้ำยา การเผา ประโยชน์และแนวทางการอนุรักษ์

4.3.3 กำหนดวิธีการเรียนรู้ เช่น การสังเกตการณ์ การดู การสาธิต การสอบถาม

4.3.4 วางแผนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดงานที่ต้องทำ กำหนดคนรับผิดชอบและกำหนดเวลา

4.3.5 บันทึกผลการเรียนรู้

4.4 ขออนุญาตผู้ปกครองนักเรียน

4.5 จัดหาพาหนะและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

4.6 จัดทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน

4.7 จัดหาสื่อ เช่น ใบบันทึกกิจกรรม ดินสอ ยางลบ

4.8 ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด

5. ระยะเวลา

ศึกษาการปักโอ่ง 1 วัน

6. งบประมาณ

จากสถานศึกษา (งบประมาณรายหัวของนักเรียนที่ได้รับจัดสรรประจำปี)

7. การประเมินผลการเรียนรู้

7.1 แบบบันทึกการเรียนรู้โอ่งมังกร

7.2 แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 นักเรียนมีความรู้และเข้าใจในวิธีการปักโอ่ง

8.2 นักเรียนมีความรู้และเข้าใจในการที่จะอนุรักษ์ไว้

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ
(.....)

ตำแหน่ง.....

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ
(.....)

ตำแหน่ง.....

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.3

ที่ รบ.52006.4/

โรงเรียน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง ขออนุญาตนำนักเรียนไปทัศนศึกษาโรงโอง

เรียน ผู้ปกครองนักเรียนชั้น.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการทัศนศึกษาโรงโอง 1 ฉบับ

ด้วยโรงเรียนมีโครงการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้โรงโองสุกจินไทย ตำบลท่าแจ
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ เช่น
วัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ เช่น การเตรียมดิน การขึ้นรูป การเขียน
ลาย การเคลือบ และการเผา ประโยชน์และการอนุรักษ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
เวลา.....น. ถึงเวลา.....น. ในการไปทัศนศึกษาครั้งนี้มีความควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและ
ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา พ.ศ.2533

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

แบบตอบรับของผู้ปกครอง

ข้าพเจ้า (นาย,นาง,น.ส.).....เป็นผู้ปกครองของ (ด.ช.,ด.ญ.,
นาย,นางสาว).....นักเรียนชั้น.....โรงเรียน.....

ได้พิจารณาโครงการแล้ว ☐ อนุญาต ☐ ไม่อนุญาต

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง

(.....)

หมายเหตุ โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.4

แบบบันทึกการเรียนรู้โอ่งมังกร
แบบบันทึกที่ 1
กิจกรรม ศึกษาการปั้นโอ่ง

กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ศึกษา 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกวิธีการเตรียมดิน การขึ้นรูป การเขียนลาย การเคลือบ และการเผา
 จากการสังเกตและสอบถามลงในแบบบันทึกนี้

1. การเตรียมดิน	2. การขึ้นรูป	3. การเขียนลาย	4. การเคลือบ	5. การเผา

ผู้บันทึก.....
 (.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.5

แบบบันทึกการเรียนรู้โอ่งมังกร
แบบบันทึกที่ 2
กิจกรรม การบันทึกการสัมภาษณ์

.....
 กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้ศึกษา 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกคำตอบจากการสัมภาษณ์บุคคลในโรงโองดังรายการต่อไปนี้

ชื่อผู้สัมภาษณ์ 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ 1. 2.
 3. 4.

สถานที่

รายละเอียดการสัมภาษณ์

.....

ผู้บันทึก.....
 (.....)

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.6

แบบบันทึกการเรียนรู้โอ่งมังกร
แบบบันทึกที่ 3
กิจกรรม การเขียนเล่าเรื่อง “โอ่งมังกรของหนู”

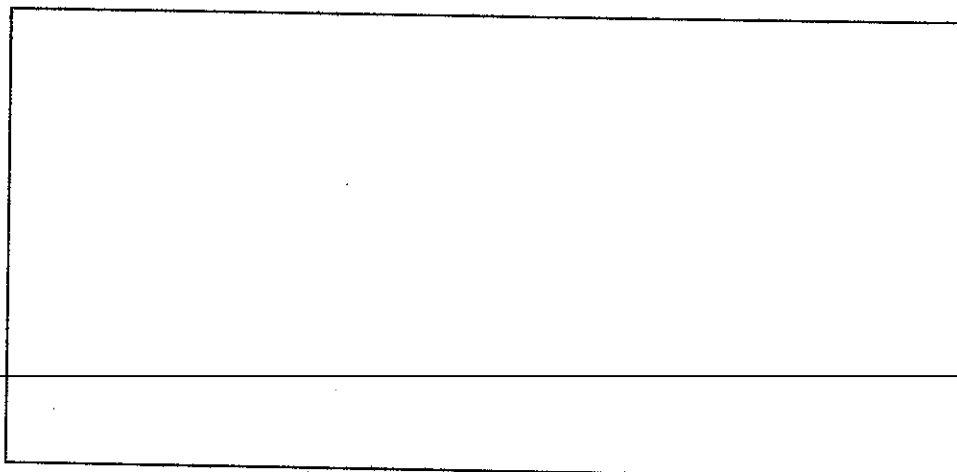
.....
 กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้ศึกษา 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเล่าเรื่องโอ่งมังกรตามความต้องการของนักเรียนในชื่อเรื่อง
 “โอ่งมังกรของหนู” พร้อมวาดรูปประกอบและระบายสีให้สวยงาม

วาดรูปประกอบ

เรื่อง “โอ่งมังกรของหนู”

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.7

แบบบันทึกการเรียนรู้ไอลังกร
แบบบันทึกที่ 4
กิจกรรมการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ชื่อ ชั้น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนคำศัพท์ที่กำหนดเป็นภาษาอังกฤษ ด้วยตัวบรรจงเต็มบรรทัดให้
 สวยงาม

1. ไอลัง =
2. ดิน =
3. สีดำ =
4. สีน้ำตาล =
5. สีเขียว =

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำคำที่กำหนดให้มาแต่งประโยคเป็นภาษาอังกฤษ

1. jar :
2. soil :
3. black :
4. brown :
5. green :

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.8

แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
การเรียนรู้โอ่งมังกร

กลุ่มที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้บันทึก (ครูผู้สอน/ผู้รับผิดชอบ)

คำชี้แจง ให้ครูผู้สอน/ผู้รับผิดชอบ ประเมินว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนรู้
เพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องตรงกับความเป็นจริง

ที่	เนื้อหาการเรียนรู้	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินได้					
2	นักเรียนสามารถบอกความสำคัญของการ ปั้นโอ่ง					
3	นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในการปั้นโอ่ง					
4	นักเรียนสามารถอธิบายถึงแนวทางอนุรักษ์ การใช้ภูมิปัญญาในการปั้นโอ่ง					
5	นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของ โอ่งมังกรได้					
	รวม					

เกณฑ์การตัดสิน

ระดับคุณภาพ

ระดับคะแนน

ดีมาก

21 – 25

ดี

16 – 20

ปานกลาง

11 – 15

พอใช้

6 – 10

ปรับปรุง

1 – 5

เอกสารประกอบ

หมายเลข 3.9

แบบทดสอบก่อน — หลังเรียน
เรื่อง โองมังก

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....
โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X บนตัวอักษรหน้าข้อความที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ดินเหนียวที่ใช้ปั้นโอง มีสีอะไร
 - ก. สีแดง
 - ข. สีเขียว
 - ค. สีดำ
2. อะไรที่ทุกคนรู้จักว่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองราชบุรี
 - ก. โอง
 - ข. โองปูนซีเมนต์
 - ค. โองลายมังกร
3. ผู้ที่นำเอาวิธีการปั้นโองมาเริ่มต้นในประเทศไทย ชื่อว่าอะไร
 - ก. นายจื่อเหม็น
 - ข. นายจื่อเหม้ง
 - ค. นายจื่อเม้ง
4. วัสดุที่ใช้เขียนลายบนโอง ได้แก่
 - ก. ดินเหนียวผสมดินขาว
 - ข. ดินเหนียวผสมสี
 - ค. ดินเหนียวละลายน้ำ
5. น้ำขี้เถ้าจากการเผาโอง มีประโยชน์อย่างไร
 - ก. ผสมน้ำฝนใช้เคลือบโอง
 - ข. ผสมน้ำโคลนกับขี้เถ้า
 - ค. ผสมกับน้ำคลอง

แบบบันทึกการประเมิน/การสังเกตพฤติกรรม

เรื่อง โอลิมปิก

ชั้น..... โรงเรียน.....

เลขที่	ศักยภาพ		ใจ			เก่ง		มีความสุข			สรุป	
	รายการประเมิน		นักเรียนเป็นคนดี สนใจใฝ่เรียนรู้	รู้จักอนุรักษ์กฎระเบียบของ ท้องถิ่น	เห็นคุณค่าของที่เกิดจาก ภูมิปัญญา	เอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ และเผยแพร่ให้คนอื่นได้	รู้จักวิธีการสังเกตการใช้ ภูมิปัญญาประกอบอาชีพ	มีความสนใจในภูมิปัญญา ท้องถิ่น	เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับภูมิปัญญา	ภูมิใจในผลงานของตนเอง และของผู้อื่น	ผ่าน	ไม่ผ่าน
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												

.....ผู้บันทึกการประเมิน
(.....)

บทที่ 5

สรุปผล

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ผู้จัดทำได้ใช้แหล่งเรียนรู้ 3 แหล่ง คือ สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหาร บุคคลสำคัญ ได้แก่ พระเทพวิสุทธิธารณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ เรื่องโองมังกกร โดยใช้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ การทัศนศึกษา กิจกรรมการสัมภาษณ์ กิจกรรมการเขียนเรื่อง กิจกรรมการเล่าเรื่อง และกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาในท้องถิ่น ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งผู้เรียนมีหน้าที่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการคิด วิเคราะห์ รู้จักการสังเกต สอบถามและสัมภาษณ์ด้วยด้วยตนเอง ฝึกความอดทน รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมภายนอกโดยตรง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ได้ปฏิบัติเอง สร้างความรู้ด้วยตนเอง เกิดความตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ เกิดความรักความผูกพันในท้องถิ่นและได้ใกล้ชิดสัมผัสกับชุมชน ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเอง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นการเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อชุมชนและท้องถิ่น สามารถช่วยสืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่น รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความรู้ที่ยั่งยืน ผู้ปกครองและผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้พร้อมกัน ซึ่งทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้หลายด้าน ซึ่งจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียน เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียน ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการนิเทศ ติดตามการทำงานของครูตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

การจัดทำคู่มือได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นนักวิชาการจำนวน 5 คน โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของคู่มือ เสร็จเรียบร้อยแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ก่อนนำไปใช้โดยคณะกรรมการ ตัวแทนผู้ใช้คู่มือ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงาน
จำนวน 15 คน ซึ่งผลการประเมินส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ผลการจัดทำคู่มือได้คู่มือที่มีรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล ๔
(วัดมหาธาตุวรวิหาร) ที่มีเนื้อหา 8 กลุ่มสาระ จากแหล่งเรียนรู้ 3 เรื่อง คือ เรื่องสถานที่สำคัญ ได้แก่
วัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องบุคคลสำคัญ ได้แก่ พระเทพวิสุทธิทวารวดี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่
เรื่องโองมังกกร ในแต่ละเรื่องจะมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ และผลการ
ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล สดประเสริฐ. (2526). การเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- กรมชลประทาน. (2541). การพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานในเขตจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานชลประทานที่ 10. อัดสำเนา.
- กรมวิชาการ. (2534). คู่มือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2538). ชุดฝึกการเขียนแผนการสอนให้สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2540). สรุปผลการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา.
- กรมวิชาการ. (2542). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2545). สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมศิลปากร. (2534). ราชบุรี. บริษัทอัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด. กรุงเทพมหานคร.
- กรณีกา ภูระหงษ์. (2547). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่องรักษ์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาหลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ประเภทวิชา ศิลปกรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีพศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). สรุปผลการประชุมสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤษฎา ยศขันธ์. (2546). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน:กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2527). หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์; และคนอื่นๆ. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ: อัลฟ่ามิเลเนียม.

- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2543). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพมหานคร. บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. (2538). *ราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปีสืบสานวัฒนธรรมไทย*. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- จารุณี อินเจตนา. (2534). *ไอลมั่งกรราชบุรี*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- จิรวรรณ สุขพัฒน์. (2543, พฤศจิกายน). “ถ้าจะหมดยุคไอลมั่งกร,” *เชรามิกส์*. 5(11): 68.
- จุฑารัตน์ ทองทิพย์. (2549). *การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหาร. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ใจทิพย์ สังขวุฒิ. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานพัสดุของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จัตรา บุนนาค และคนอื่นๆ. (2539). *เทคนิคการเขียนและการผลิตตำรา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนินทร์ ภูนาเอก. (2547). *คู่มือการสอนวิชาเครื่องรับวิทยุ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2546) วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยนันท์ บุษยรัตน์. (2534). *ราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (2545). *คู่มือการเขียนแผนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ อำเภออู่ทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ทศพล แก้วทิมา. (2545, กุมภาพันธ์). “ไอลมั่งกรเครื่องปั้นดินเผาแห่งเมืองราชบุรี,” *ที่นี่ราชบุรี*. 1(ปฐมฤกษ์): 56.

- ทัศนาศาสตร์. (2547.มกราคม-มิถุนายน). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนว
การปฏิรูปการศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 3(7):
12-18.
- ธีรารัตน์ บัวศรี. (2531). ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ:
นิคม ชมพูลง. (2545). วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษา. มหาสารคาม. อภิชาติการพิมพ์.
- บังอร ฝ่ายสัจจา. (2546). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนการศึกษานอก
โรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(หลักสูตรและการสอน). ชลบุรี:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ประกอบ ใจมั่น. (2539). การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. ปรินญาณินพนธ์
ค.ม.(โสตทัศนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ประพิณ ออกเวหา. (2535). หนังสืออ่านประกอบชุดบ้านเมืองของเรา “ราชบุรี”. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ประเวศ วะสี. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 2. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์
พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ปริศนา จันทดัด. (2547). คู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี.
ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2539). เทคนิคการเขียนและการผลิตตำรา. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ทุติยาภรณ์. (2548) บรรณทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย. สารนิพนธ์ กศ.ม.(การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิฎก บุนนาค. (2523). “ประสบการณ์และข้อเสนอแนะในการเขียนตำราและบทความทาง
วิชาการ” ในแนวทางการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
เปี่ยมสุข เจริญรุ่งเรือง. เอกสารคำสอนรายวิชาประวัติเครื่องเคลือบดินเผา ประวัติศาสตร์เครื่อง
ปั้นดินเผา เล่ม 1 ยุคโบราณและตะวันออกไกล.
- พจนพร จิตเจริญทวีโชค. (2548). คู่มือการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้าน
ท่ามะขาม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พริ้มเพรา คงชนะ. (2537). รายงานการวิเคราะห์หนังสือและคู่มือวิชาการงานการดูแลรักษาบ้าน
มัธยมศึกษาปีที่1,2 และ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.

- พันธ์ ทองชุมนุม. (2547). การสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. ปรินติ้งเฮาส์.
- พิกุล ชุสกุล. (2547). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี. (2543). ศิลปท้องถิ่นของเรา: จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: เอกสารอัดสำเนา. (เอกสารประกอบการอบรม 25-27 สิงหาคม 2543).
- พุทธทาสภิกขุ. (2535). คู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- มรกต งามภักดี. (2543). ราชบุรี. นนทบุรี: บริษัทเอิร์นเอ็นดูเคชั่น จำกัด.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2536). การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยวัฒนธรรม. ปรินญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- มาโนช บุญญานันต์. (2521). “หลักสูตรท้องถิ่นคืออะไร”. รายงานการสัมมนาหัวหน้าสถาน ศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปี 2521.
- มโน กลีบทอง. (2544). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรีและจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมพันธ์.
- ยนต์ ชุ่มจิตต์. (2547). ประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ยอดแท้ อักษรา. (2544). ราชบุรี: สุดแดนตะวันตกที่เทือกเขาตะนาวศรี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แสงแดดเพื่อนเด็ก.
- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. (2537). การศึกษาการใช้การศึกษภูมิปัญญาชาวบ้านในการศึกษานอกระบบ นอกโรงเรียนภาคตะวันออก. ปรินญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักษนก เทียนสมบูรณ์. (2547). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนดุสิต.
- รัตน บัวสนธิ์. (2533, เมษายน-พฤษภาคม). “บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น”. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 24(5): 35-38.
- (2535). “การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น:กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง”. กรุงเทพฯ: ปรินญานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

- โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร). (2549). ข้อตกลงและแผนพัฒนา (ธรรมนูญโรงเรียน). ฝ่ายวิชาการโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
- วราภรณ์ ธรรมทิพย์สกุล. (2547). การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวไทยทรงดำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสระยาไสมวิทยา อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและวิธีสอน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรพงศ์ โกมุทธรรมวิบูลย์ และคณะ. (2546). แผนการจัดการเรียนรู้ (รายชั่วโมง) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้น ป.1 ภาคเรียนที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- (2546). แผนการจัดการเรียนรู้ (รายชั่วโมง) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้น ป.1 ภาคเรียนที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- (2548). แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ) ชั้น ป.1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- (2548). แผนการจัดการเรียนรู้ (รายชั่วโมง) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้น ป.1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- วันทนี รัตนบุรี. (2550). คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะโรงเรียนอนุบาลบ้านวังทองตามแนวคิดหลักของซี ไอ เอส ที (CISST). สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา
- วิชัย ดิสสระ. (2535). หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทเซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอร์ จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. เอราวัณการพิมพ์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2538, พฤษภาคม). ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา. วารสารสังคมพัฒนา. 38(5): 6-11.
- ศรีวรรณ จันทร์หงษ์. (2542). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องงานจักสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดยกกระบัต (ชุมชนภูริ์นุสรณ์) จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2539). สยามประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศศิวิมล ศรีสุขโข. (2539). “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชา ท 035 วรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมการสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่นๆ. (2535). *เส้นทางก้าวหน้าของข้าราชการครู: คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์การพิมพ์.
- ศิริวรรณ เกตุไชโย. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงาน: การสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา. (2541). *สารคดีราชบุรีแหล่งผลิตโอ่งมังกรและสวนผักผลไม้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- ศิลปชัย ศรีธัญญา. (2549). *คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมคิด บัวเพ็งและสงวนศักดิ์ สังขบูรณ์. (2535). *ทรัพย์สินในดินราชบุรี*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรธรณี.
- สมชาย จิตรเลิศจร. (2539). *เอกสารประกอบการสอน วิชา ส071 (ท้องถิ่นของเรา) จังหวัดราชบุรี*. โรงเรียนท่ามะขามวิทยา จังหวัดราชบุรี.
- สมนึก บุญเต็ม. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง พิธีเสนเรือนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศก์). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สมัย สุทธิธรรม. (2541). *สารคดีชุดถิ่นทองของไทยราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สามารถ รอดสำราญ. (2546). *การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สาลินี อุดมผล. (2547). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการเจียรนัยนิล*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2548). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554).

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2526). ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี:

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2532). ของดีเมืองราชบุรี. บริษัท พี.ที.คอร์ปอเรชั่น จำกัด.

สำนักงานประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น. (2547). รายงานการประเมินคุณภาพ
การศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ชุมชน
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานพัฒนาอุตสาหกรรมรายวาษา. (2542). ทุ่งอรัญญิกกับการปรับปรุงคุณภาพโอ่ง. ลำปาง:
สำนักงานช. (เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่อง
เคลือบดินเผาจังหวัดราชบุรี).

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดราชบุรีประจำปี 2540. ราชบุรี:
สำนักงาน. อัดสำเนา

สำนักงานศึกษาธิการ เขต 5 ราชบุรี. (2519). ของดีเมืองราชบุรี.

สำนักพิมพ์สารคดี. (2541). สภาพที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
สารคดี.

สำนักพิมพ์สารคดี. (2544). ราชบุรี. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี. (2541). ข้อมูลจากแผนงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี.
ราชบุรี: อัดสำเนา.

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี. (2540). ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี ปี 2540.
ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

ลำลี รักสุทธิจิรวินน์ พูลสวาท. (2548). แผนการจัดการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544 ชั้นป.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.

ลำลี เก่งทอง. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็น
บุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการ
ศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้าน
จอมบึง.

สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2540, กุมภาพันธ์-กรกฎาคม). ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ ทักษะคดี 4,3.
กรุงเทพฯ:

สุภาพร ต่อมคำ. (2551). การวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะ ช่วงชั้นที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลุ่ม

นักวิชาการจำนวน 5 ท่าน

1. ดร.ราชันย์ บุญธิมา

อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. อาจารย์สุชิน ประพันธ์พจน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

จังหวัดราชบุรี

3. นายเสรี เสวครบุรี

ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองราชบุรี

4. นางกัญยรัตน์ รัตนรงค์

ศึกษานิเทศชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาราชบุรี เขต 1

5. นางสาวสมฤดี ประเคนรี

ศึกษานิเทศชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาราชบุรี เขต 1

รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน

1. นางประทุม เพิ่มวัฒนา	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
โรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์
เทศบาลเมืองโพธาราม
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. นางพรรณิ พญาลอ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
3. นายเดชา จิยจันทร์	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
4. นางสาวศรีสุดา ประเคนรี	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
5. นายสนิท มุสิกสิริ	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 ท่าน

1. นางสาวรณนา เมฆสุวรรณ	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
2. นางวิภา อุดมผล	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
3. นางสาวรัตน์ โชติศิริคุณวัฒน์	ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
4. นางสาวลี เทพอวยพร	ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
5. น.ส.สุพรรณิการ์ จิยะพานิชกุล	ครู คศ.3 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
6. นายสมเดช แก้วมณี	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
7. นางเอื้อพันธ์ พลจันทร์	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
8. นายพงษ์เทพ เอี่ยมสำราญ	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
9. น.ส.ปราณี ประวิงทรัพย์	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
10. นางปัทมา สัมฤทธิ์เดชขจร	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาล ๕ (พหลโยธินรามินทรภักดี)
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ภาคผนวก ข.
การพัฒนาคู่มือ

แบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตำแหน่ง

คำชี้แจง

1. โปรดพิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ อาชีพ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเอกสารประกอบ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

2. โปรดแสดงความคิดเห็น ลงในช่องว่างที่เว้นไว้ในแต่ละรายการ

เรื่อง	ถูกต้อง / เหมาะสม	ควรแก้ไข	ข้อเสนอแนะ
1. วัดมหาธาตุวรวิหาร 1.1 เนื้อหา 1.2 การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน 1.3 เอกสารประกอบ			
2. พระเทพวิสุทธิธารภรณ์ 2.1 เนื้อหา 2.2 การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน 2.3 เอกสารประกอบ			
3. โถงมังกร 3.1 เนื้อหา 3.2 การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน 3.3 เอกสารประกอบ			

แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ปฏิบัติจริง แล้วเขียน
เครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความเหมาะสม ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยระดับความ
เหมาะสมจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ท่านเห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	ท่านเห็นว่ามีเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	ท่านเห็นว่ามีเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	ท่านเห็นว่ามีเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	ท่านเห็นว่ามีเหมาะสมน้อยที่สุด

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	วัดมหาธาตุวรวิหาร 1.1 เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา มีความเหมาะสม 1.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนสอดคล้องกับเนื้อหา 1.3 แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับ แนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน 1.4 การประเมินการเรียนรู้จัดได้ ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมาย ที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการ เรียนรู้					
	1.5 ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมไป ปฏิบัติบริเวณแหล่งเรียนรู้ได้ 1.6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการ ปฏิบัติกิจกรรม 1.7 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ใน สถานศึกษาได้					

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
2	1.8 ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้ตามระบุในคู่มือจริง พระเทพวิสุทธิธารภรณ์ 2.1 เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม 2.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา 2.3 แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.4 การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ 2.5 ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติบริเวณแหล่งเรียนรู้ได้ 2.6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 2.7 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ 2.8 ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไป					
3	ศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้ตามระบุในคู่มือจริง โอ่งมังกร 3.1 เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม 3.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา					

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	3.3 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 3.4 สถานศึกษาสามารถติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่ระบุในคู่มือได้ 3.5 สถานศึกษาสามารถนำแนวการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในสถานศึกษาได้ 3.6 สถานศึกษาสามารถนำเนื้อหาสาระที่ระบุไว้ในคู่มือไปจัดทำสาระการเรียนรู้สู่ท้องถิ่นได้					

ภาคผนวก ค.
นโยบายการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. นโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่กำกับดูแลและสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้การศึกษา มีความเจริญก้าวหน้า สามารถอบรมเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมและประเทศชาติสืบไป (รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา สังกัด อบท. 2546 : บทนำ)

วิสัยทัศน์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

จัดการศึกษาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

ภารกิจการจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. จัดการศึกษาปฐมวัย
2. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ
4. จัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน
5. การดำเนินงานด้านศาสนา ศิลป วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน
3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับตาม ศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ได้ออกกำลังกายและฝึกฝน กีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชนเพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งด้าน

ร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้าง และพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพให้มีความก้าวหน้า ไม่เป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

นโยบายการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการพัฒนามนุษย์ที่ทุกคนให้ความสนใจและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการและสังกัดอื่นเช่นเดียวกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นสังกัดให้ความสำคัญของการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาที่มีนโยบายและสภาพการจัดการเรียนการสอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เร่งรัดจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

2. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

4. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา

จัดระบบบริหาร และการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

5. นโยบายด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

วางแผนงานบุคคล เพื่อใช้ในการประสานข้อมูล และเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์ สวัสดิการค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

6. นโยบายด้านหลักสูตร

ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลางและสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

7. นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้

จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

8. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านงบประมาณการเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษา และจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตจัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น

10. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน

ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการกิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชน อย่างหลากหลาย พอเพียง และมีประสิทธิภาพ

11. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ

สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการ นำวิทยาการต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

12. นโยบายด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บำรุงรักษา ส่งเสริมและอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอด วัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

สภาพการจัดการเรียนการสอน

ลักษณะของหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษา

ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา ได้ใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับการศึกษา และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา ได้เสริมหลักสูตรท้องถิ่นสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกเนื้อหาวิชา

สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้สอดแทรกด้านคุณธรรม จริยธรรม มุ่งให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีความเป็นไทย และมีการจัดกิจกรรมสถานักเรียนกิจกรรมชุมนุม ชมรม ดังนี้ ชุมนุมดนตรี นาฏศิลป์ ชุมนุมศิลปศึกษา ชุมนุมกีฬา ชุมนุมภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

สภาพการวัดผลและประเมินผล

การประเมินผลการเรียนรู้ สถานศึกษาได้ปฏิบัติตามคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา มีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย โดยจัดให้มีการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ด้วยการประเมินก่อนสอน ประเมินระหว่างสอน และประเมินหลังสอน มีการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนในการประเมินปลายภาคเรียน/ปลายปี ซึ่งมีวิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น สังเกต การบันทึกพฤติกรรม การประเมินตามสภาพจริงในการปฏิบัติงาน ประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน และการทดสอบกลางภาคเรียน ทดสอบปลายภาคเรียน และทดสอบปลายปี (รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา สังกัด อบท. 2546)

ภาคผนวก ง.
โรงเรียนเทศบาล ๕ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

ภาคผนวก ก.
โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

ประวัติของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เป็นโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยมีกองการศึกษาเป็นผู้ดูแลประสานงานช่วยเหลือโรงเรียน ภายใต้การบริหารงานของสำนักบริหารงานการศึกษาท้องถิ่น (สน.สท.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) จัดตั้งเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2493 ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลเจดีย์หัก 4 (วัดมหาธาตุ)” ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ถนนเขาวง ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70000 โทรศัพท์ 032-337465 (ธรรมนูญโรงเรียน. 2549:1)

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ตั้งแต่เปิดทำการสอนมาได้เปลี่ยนชื่อมาหลายครั้ง ดังนี้

พ.ศ.2493	ชื่อ โรงเรียนเทศบาลตำบลเจดีย์หัก ๔ (วัดมหาธาตุ)
13 กุมภาพันธ์ 2500	ชื่อ โรงเรียนวัดมหาธาตุ (บูรณเวชชนูปถัมภ์) ต่อมาเปลี่ยน
1 เมษายน 2506	ชื่อใหม่ตามมาตรฐานของวัดที่ได้ยกเป็นพระอารามหลวง ชื่อว่า โรงเรียนวัดมหาธาตุวรวิหาร (บูรณเวชชนูปถัมภ์) โอนมาสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ชื่อ โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) จนถึงปัจจุบัน

ปรัชญาของโรงเรียน

“คุณธรรม นำวิชา พัฒนาชีวิต”

วิสัยทัศน์

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ นักเรียนใฝ่เรียน ใฝ่เรียน มีคุณธรรม มีคุณภาพชีวิต มีการจัดการที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น ให้เป็นคนเก่ง คนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เป้าหมาย

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

1. จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ นักเรียนใฝ่เรียน ใฝ่เรียน มีคุณธรรม คุณภาพชีวิต
2. มีการจัดที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น
3. มีการเรียนการสอนนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การศึกษาของครูและบุคลากร

บุคลากรโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก	ระดับการศึกษาที่สอน
1	น.ส.ศรีสุตา ประเคนรี	คศ.3	ศศ.ม.	การสอนภาษาไทย	ผู้บริหาร
2	นายศิริชัย ไทยใหญ่	คศ.2	ค.บ.	สังคมศึกษา	ผู้บริหาร
3	นางสุชาดา ชุณหมุกดา	คศ.2	ค.บ.	ประถมศึกษา	ผู้บริหาร
4	จ.ส.อ.วินัย บุญยืน	คศ.3	ค.บ.	อูตข	มัธยมศึกษา
5	นางยุพา ศุภชัยศิริเรือง	คศ.3	ค.บ.	ไทย	ประถมศึกษา
6	นางละออ จินดา	คศ.2	ค.บ.	พละ	ประถมศึกษา
7	นายอัศวิน คงเพชรศักดิ์	คศ.1	บธ.บ.	คอม	มัธยมศึกษา
8	นางอลิสา เพชรคง	คศ.2	กศ.บ.	ประวัติ	ประถมศึกษา
9	นางสุจิตต์ อังสวัสดิ์	คศ.2	ค.บ.	ประถม	ประถมศึกษา
10	นางจรรยา น้อยพานิช	คศ.2	ค.บ.	ประถม	ประถมศึกษา
11	นายวิชัย ชูไทย	คศ.2	ค.บ.	คณิต	ประถมศึกษา
12	นางเสาวนีย์ พัฒน์ทอง	คศ.2	ป.บัณฑิต	วิชาชีพครู	ประถมศึกษา
13	นายวรรณนะ ศรีบุงจ่าว	คศ.2	ค.บ.	วิทย	ประถมศึกษา
14	นางระนอง หนูเอียด	คศ.2	ค.บ.	ไทย	ประถมศึกษา
15	นางศิริพร พ่วงแพ	คศ.2	ค.บ.	ประถม	ประถมศึกษา
16	นางพิชญา ประยูรเทพ	คศ.2	ค.บ.	ไทย	ประถมศึกษา
17	นางพิมลพรรณปิยะพงศ์เดชา	คศ.3	ค.บ.	ไทย	มัธยมศึกษา
18	นายสาทร กิมพิทักษ์	คศ.2	ค.บ.	ประถม	ประถมศึกษา
19	นางนงลักษณ์ ดีช่วย	คศ.2	ค.บ.	พละ	ประถมศึกษา
20	นางพิณทิพย์ เรืองเดช	คศ.2	ค.บ.	สังคม	ประถมศึกษา
21	นายบุญแสง ลัมรัตนเมฆา	คศ.2	ค.บ.	เกษตร	ประถมศึกษา
22	นายทนต์ อชรักษา	คศ.2	ค.บ.	ประถม	มัธยมศึกษา
23	น.ส.สุจิตต์ โชติศิริคุณวัฒน์	คศ.2	ป.บัณฑิต	วิชาชีพครู	ประถมศึกษา
24	นายสมเดช แก้วมณี	คศ.2	ค.บ.	สังคม	ประถมศึกษา
25	นายอุดม ศรีสุขวัฒน์	คศ.2	ค.บ.	บรรณารักษ์	ประถมศึกษา
26	น.ส.สุพรรณิการ์จีระพานิชกุล	คศ.3	ค.บ.	สังคม	ประถมศึกษา
27	นางกิตติยา ผลพิทักษ์	คศ.2	ค.บ.	สังคม	ประถมศึกษา
28	นางจิตนา ชูรอด	คศ.2	ค.บ.	คหกรรม	ประถมศึกษา
29	นางสายสุนี ไทยใหญ่	คศ.2	ค.บ.	คหกรรม	มัธยมศึกษา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก	ระดับการศึกษาที่สอน
30	นางละออ ชมชื่น	คศ.2	ค.บ.	สังคม	ประถมศึกษา
31	นายพนพล เพชรคง	คศ.2	ค.บ.	พละ	มัธยมศึกษา
32	นางวาสนา ทองศิริ	คศ.2	ค.บ.	ไทย	ประถมศึกษา
33	น.ส.สุชาดา จันทร์แพง	คศ.3	กศ.ม.	ประถม	มัธยมศึกษา
34	นางอุษา พบพาน	คศ.2	ค.บ.	ประถม	ประถมศึกษา
35	น.ส.รุ่งเพชร เหมือนจินดา	คศ.2	ค.บ.	อนุบาล	อนุบาล
36	นางเฉลิม แก้วมณี	คศ.2	ค.บ.	อนุบาล	อนุบาล
37	น.ส.อรพรรณ ช่างเสียง	คศ.1	ค.บ.	อังกฤษ	ประถมศึกษา
38	นายเทวณัฏ์ ชันเนียง	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	เคมี	มัธยมศึกษา
39	น.ส.ลำเพย อยู่ดี	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	อังกฤษ	มัธยมศึกษา
40	นางพิกุล พลอยมะกล้า	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ประถม	ประถมศึกษา
41	น.ส.จันทนา เกิดจันทร์ตรง	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ปฐมวัย	อนุบาล
42	นางยุพิน พวงทอง	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ปฐมวัย	อนุบาล
43	นางสุวิภาศ คาร์เพชรทา	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ประถม	อนุบาล
44	น.ส.ขนิษฐา ดันยกุล	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	คณิตศาสตร์	ประถมศึกษา
45	น.ส.ณัฏฐา ดวงเนตร	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	อังกฤษ	ประถมศึกษา
46	น.ส.ชุตินา โสสุด	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	คอมพิวเตอร์	ประถมศึกษา
47	นายวีระชัย ชาปุ	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	โสตทัศนศึกษา	ประถมศึกษา
48	นายจิรวิทย์ เล็กวังสรรค์	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ดนตรี	มัธยมศึกษา
49	น.ส.โสจริน เกษณียบุตร	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	นาฏศิลป์	ประถมศึกษา
50	นายปรัชญา ฟองน้ำ	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	พลศึกษา	มัธยมศึกษา
51	น.ส.ยุวนารี โมมาลา	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ภาษาไทย	มัธยมศึกษา
52	น.ส.ชนิตาภา ทองประทีป	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	ศิลปะ	ประถมศึกษา
53	น.ส.เปรมรัตน์ ธรรมรัตน์	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	สังคม	มัธยมศึกษา
54	น.ส.นิวิทย์ คาร์เพชรทา	ครูจ้างสอน	ป.ก.ศ.สูง	ประถมวัย	อนุบาล

ลูกจ้างประจำตำแหน่งการโรง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายพุทธชัย สุวรรณ	ภารโรง
2	นายเชิดศักดิ์ ชูกะสี	ภารโรง

คนครัว/พี่เลี้ยงเด็กอนุบาล

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นางจันทิพา สีทองสุข	แม่ครัว
2	นางสุนนา กตเวที	แม่ครัว
3	นางสมพิศ พุ่มไม้ใหญ่	พี่เลี้ยงเด็กอนุบาล

นักเรียน

ระดับชั้น	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	อื่นๆ
ระดับชั้นอนุบาล	1	7	-	-	-
ช่วงชั้นที่ 1	-	15	-	-	-
ช่วงชั้นที่ 2	-	18	-	-	1
ช่วงชั้นที่ 3	-	10	2	-	-
บุคลากร	6	-	-	-	-
รวม	7	50	2	-	1

อัตรากำลังของสถานศึกษาแห่งนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 60 คน ประกอบด้วย

ข้าราชการครู	53	คน
ครูจ้างสอน	1	คน
ลูกจ้างประจำ	3	คน
ลูกจ้างชั่วคราว	3	คน

ข้อมูลจำนวนนักเรียน

ระดับชั้นอนุบาล	จำนวน 212 คน	6 ห้องเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษา	จำนวน 641 คน	20 ห้องเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษา	จำนวน 310 คน	6 ห้องเรียน
รวมทั้งสิ้น	1,163 คน	32 ห้องเรียน

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ขยันเรียน
2. รักกีฬา
3. มีวินัย ใฝ่คุณธรรม
4. รู้จักเทคโนโลยี
5. รักสิ่งแวดล้อม

สัญลักษณ์

สีประจำโรงเรียน คือ สีขาว-ชมพู

ที่ตั้ง

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ตั้งอยู่ในวัดมหาธาตุวรวิหาร แต่มีอาณาเขตแยกมาจากวัด ตั้งอยู่ถนนเขางู ซอย 2 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70000 หมายเลขโทรศัพท์ (032)337-465

ปัจจุบันมีเนื้อที่ 5 ไร่ 20 ตารางวา มีรั้วรอบบริเวณ มีอาคารเรียน 6 หลัง ดังนี้

อาคาร 1 เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ให้เป็นห้องพิเศษ เช่น ห้องสมุด, ห้องบริการสื่อการเรียนการสอน, ห้องพลศึกษา, ห้องแนะแนว, ห้องโสตฯ และห้องศิลปะ

อาคาร 2 เป็นอาคาร ค.ล.ส. 2 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียนของนักเรียนอนุบาลและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2, ห้องพิเศษนาฏศิลป์

อาคาร 3 เป็นอาคาร ค.ล.ส. 3 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียนเป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ห้องพยาบาล และห้องคหกรรม

อาคาร 4 เป็นอาคาร ค.ล.ส. 3 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียน เป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ชั้นล่างใช้เป็นห้องสมุด มีห้องพิเศษ ห้องวิทยาศาสตร์และห้องปฏิบัติการทางภาษา

อาคาร 5 เป็นอาคาร ค.ล.ส. 4 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียนเป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา, ห้องวิชาการ, ห้องคอมพิวเตอร์, ห้องวัดผลประเมินผล ชั้นล่างเป็นที่จัดกิจกรรมต่างๆ

อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว เป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นอนุบาล

อาคารประกอบ 3 หลัง คือ อาคารโรงฝึกงาน, เรือนเกษตร และโรงอาหาร

ชุมชนรอบสถานศึกษา

1. ชุมชนที่ 13 ชุมชนมหาธาตุสุมานา อยู่ทางทิศเหนือของโรงเรียน
2. ชุมชนที่ 16 ชุมชนมหาธาตุสุมนตา อยู่ทางทิศใต้ของโรงเรียน
3. ชุมชนที่ 19 ชุมชนมหาธาตุสมังคี (ท่าเสา) อยู่ทางทิศเหนือของโรงเรียน
4. วัดมหาธาตุวรวิหาร อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตก ประกอบด้วยส่วนที่เป็นวัดโบราณสถาน (พระปรางค์), สำนักวิปัสสนากรรมฐานและสำนักประชุมชนารี (แม่ชี) ชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ซึ่งน่าจะถือว่าอยู่รอบๆ โรงเรียนได้เพราะนักเรียนที่มาเรียนจะมาจากชุมชนต่อไปนี้เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกัน ได้แก่
5. ชุมชนวัดเขาเหลื่ออยู่ติดกับชุมชนมหาธาตุสุมนตา
6. ชุมชนร่มรืนพัฒนา อยู่คนละฟากถนนกับวัดมหาธาตุวรวิหาร
7. ชุมชนสันคู อยู่คนละฟากถนนกับชุมชนวัดเขาเหลื่อ

ลักษณะชุมชน

โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในวัดมหาธาตุวรวิหารมีอาณาเขตแยกจากวัด ชุมชนที่รอบโรงเรียน ประกอบด้วยวัดมหาธาตุวรวิหาร ชุมชนมหาธาตุสุมานา, ชุมชนมหาธาตุสุมนตาและชุมชนใกล้เคียงอีก 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดเขาเหลื่อ, ชุมชนสันคูและชุมชนร่มรืนพัฒนา

1. วัดมหาธาตุวรวิหาร ประกอบด้วยอาณาเขตวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาประมาณ 50 รูป ส่วนที่เป็นโบราณสถานคือ บริเวณพระปรางค์, ส่วนที่เป็นศูนย์วิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นที่ฝึกปฏิบัติธรรมของผู้ที่สนใจทั่วไป ประมาณ 30-40 คน และสำนักประชุมชนารี เป็นส่วนที่อยู่ของคณะแม่ชี อยู่ในความดูแลของวัดมหาธาตุวรวิหารดูแลอยู่

2. ชุมชนมหาธาตุสุมานา (ชุมชนที่ 13) อยู่ติดถนนเขางูและถนนเพชรเกษม จำนวนครัวเรือน ประมาณ 105 ครัวเรือน, จำนวนประชากร ประมาณ 500-600 คน, อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง, การค้าขายเล็กๆน้อยๆ ส่วนน้อยที่ทำไร่ผัก, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 3,500-7,000 บาท

3. ชุมชนมหาธาตุสุมนตา (ชุมชนที่ 16) อยู่ริมถนนเขางู ซอย 2 อยู่ด้านทิศใต้หรือด้านหลังของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร), จำนวนครัวเรือน ประมาณ 50 ครัวเรือน, จำนวนประชากร ประมาณ 300 คน, อาชีพรับราชการ ค้าขาย คฤหบดี, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 8,000-10,000 บาท

4. **ชุมชนวัดเขาเหลื่อ** (ชุมชนที่ 15) เขตติดต่อชุมชนมหาธาตุสุมนันตา, จำนวนครัวเรือน ประมาณ 108 ครัวเรือน, จำนวนประชากร ประมาณ 600 คน, อาชีพรับจ้างทั่วไป, ค้าขายเล็กน้อย, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 4,000-7,000 บาท

5. **ชุมชนสันคู้** อยู่บนถนนแขวงคนละฟากถนนกับชุมชนวัดเขาเหลื่อ จำนวนครัวเรือน ประมาณ 50 ครัวเรือน, จำนวนประชากร ประมาณ 300 คน, อาชีพรับจ้างทั่วไป, ค้าขายเล็กน้อย, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 5,000-8,000 บาท

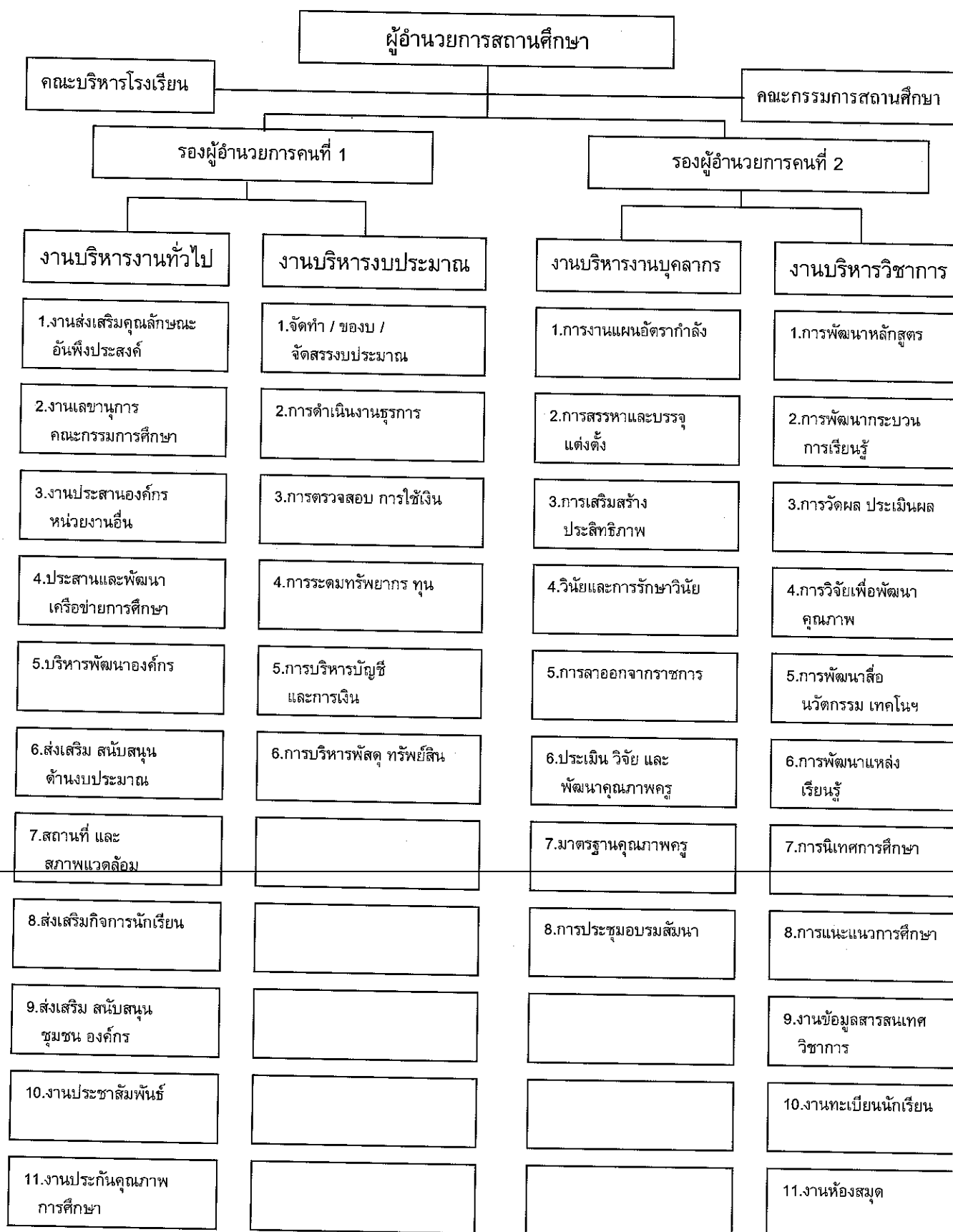
6. **ชุมชนร่มรื่นพัฒนา** อยู่ริมถนนเพชรเกษมสายเก่ารอยต่อถนนแขวง ตรงข้ามด้านหลังวัดมหาธาตุวรวิหาร, จำนวนครัวเรือน ประมาณ 50 ครัวเรือน, จำนวนประชากร ประมาณ 300 คน, อาชีพรับจ้างทั่วไป, ค้าขายเล็กน้อย, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 3,500-7,000 บาท

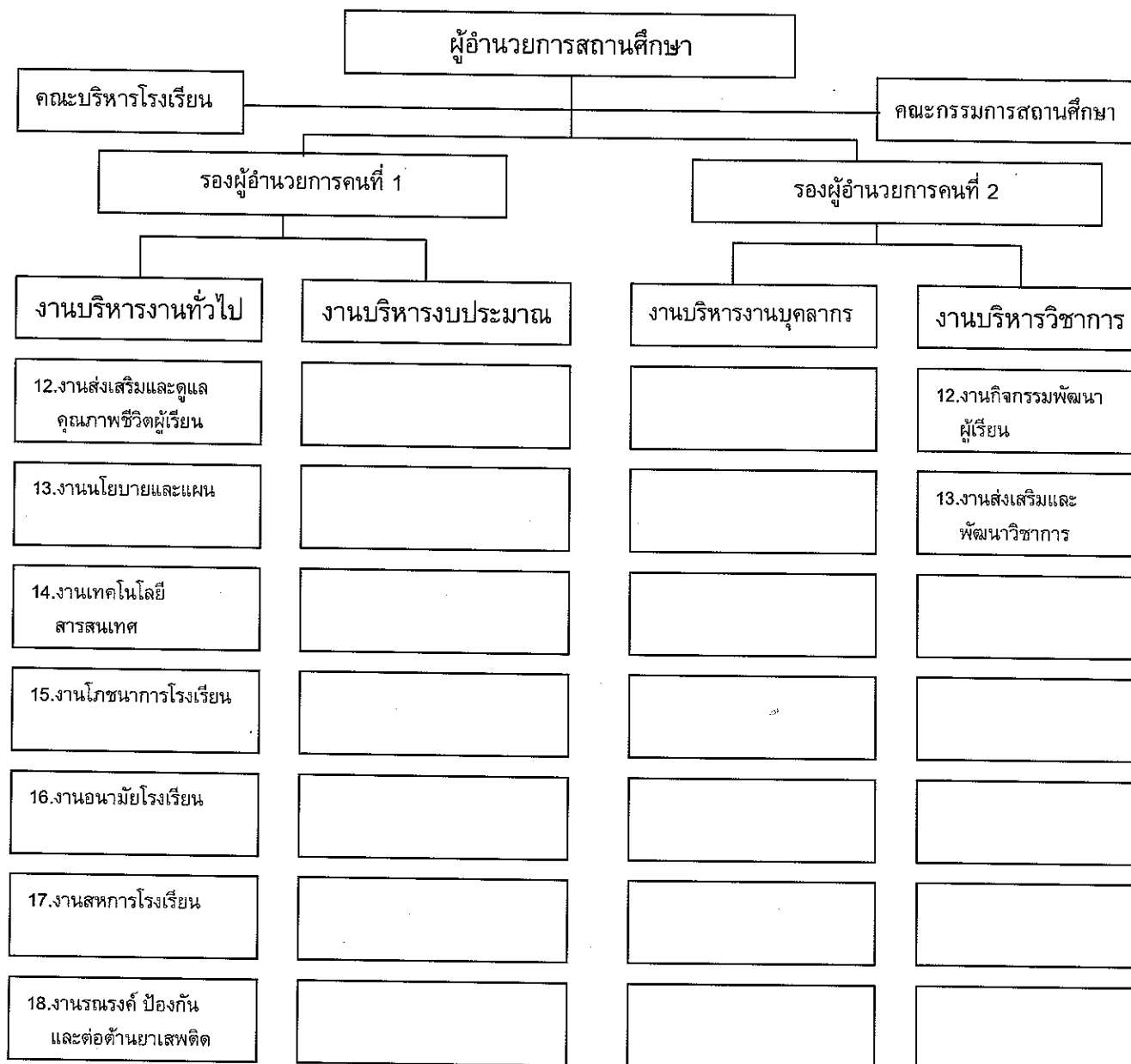
7. **ชุมชนมหาธาตุสมังคี (ท่าเสา)** อยู่ติดกับชุมชนมหาธาตุสุมนันตา ตั้งเป็นชุมชนเมื่อ 19 ธ.ค.44 ประชากรส่วนใหญ่ที่เป็นคนท้องถิ่น มีฐานะดี ประชากรที่มาอาศัยที่หลังโดยการเช่าบ้าน, เช่าที่ปลูกที่อยู่อาศัย จะมีอาชีพค้าขายเล็กน้อยหรือรับจ้างทั่วไป และถ่ายเทไปมา การนำเด็กไปเข้าเรียน มีปัญหาที่เด็กขาดเรียน ตามตัวไม่ค่อยพบ สาเหตุเพราะพ่อแม่ทำงาน ไม่มีเวลาให้, พ่อแม่ไม่สนใจ, พ่อแม่ยากจน, ย้ายที่อยู่บ่อยๆ ไม่ทำเรื่องให้ถูกต้อง

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นางสาวศรีสุตา ประเคนรี ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๔
(วัดมหาธาตุวรวิหาร)
2. นายศิริชัย ไทยใหญ่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายบริหารงาน
ทั่วไปและฝ่ายบริหารการเงิน-งบประมาณ
3. นางสุชาดา ชุณหภูมุดา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ
และฝ่ายบริหารงานบุคลากร

โครงสร้างงานบริหารโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

นโยบายของโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)

มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นคนดีมีคุณธรรม มีคุณภาพชีวิต มีการจัดการที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ภาคผนวก จ.

หนังสือราชการ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5730

ที่ ศร 0519.12/2196

วันที่ 4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

เนื่องด้วย นางสุชาดา ชุมหมุกดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในห้องลิ้นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวงรัตน์ เกษรณพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์วราพันธ์ บุญธินา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสุชาดา ชุมหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

๒๕๕๑ Cer

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0510.12/2199

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

เนื่องด้วย นางสาวดา ชุมหมุกดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยได้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุชิน ประพันธ์พจน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดา ชุมหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๒๕๕๑

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเชษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-4460-440

ที่ ศธ 0519.12/2193

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ถนนวิภาวดี 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

เนื่องด้วย นางสาวคา หุหมุกดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์เสรี เสวตบุรุษ ผู้อำนวยการกองการศึกษานิเทศเมืองราชบุรี เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา/ อาจารย์พรณี พญาผล ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดช่องลม)/ อาจารย์เดชา จิตจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสัตตนารถปริวัตร)/ อาจารย์ศรีสุดา ประเลมรี ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 4 (วัดมหาธาตุวรวิหาร) และ อาจารย์สนธิ มุสิกศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 5 (พหลโยธินราชนิกุล) เป็นผู้ช่วยอาจารย์ตรวจสอบแบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวคา หุหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อניתัด โทรทัศน์ 089-4460-440

ที่ ศธ 0519.12/๑1๙4

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองโพธาราม จังหวัดราชบุรี

เนื่องด้วย นางสุชาดา ชุมหมุกดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษมแพทย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ประทุม เพ็ญวัฒนา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสุชาดา ชุมหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ ชีระเศรษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-4460-440

ที่ ศธ 0519.12/2.195

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตุนนวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

เนื่องด้วย นางสุชาดา ชุมหมุกดา นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นางกันยรัตน์ รัตนรงค์ ศึกษาานิเทศชำนาญการฯ และ นางสาวสมฤดี ประเคนรี ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการฯ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสุชาดา ชุมหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษียร จีระเชษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรทัศน์ 089-4460-440

ที่ ศษ 0519.12/9 197

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 1 วัดสัตตนารถปริวัตร

เนื่องด้วย นางสาวดา พูนหมุกดา นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุวรรณา แสงสุวรรณ ครู กศ.2 และ อาจารย์วีณา อุดมผล ครู กศ.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดา พูนหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท 089-4460-440

ที่ ศท. 0519.12/9๖ ๐๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๔ มีนาคม 2551

เรื่อง ขอบัญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดช่องลม)

เนื่องด้วย นางสาวดา ชูณมุขดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยให้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์เอื้อพันธ์ พลจันทร์ ครู คศ.2 และ อาจารย์พงษ์เทพ เอี่ยมคำราญ ครู คศ.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดา ชูณมุขดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเชษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-4460-440

ที่ ศธ 0519.12/2.19.8

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๖ เทพนิมิตประชาสรรค์ เทศบาลเมืองราชบุรี

เนื่องด้วย นางสาวดา ชุมหมุกดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง "คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุภารัตน์ โชติศิริคุณวัฒน์ ครุ คศ.3 และ อาจารย์สุมาลี เทพอวยพร ครุ คศ.3 เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ งบประมาณตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดา ชุมหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

17/39

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อวิสิศ โทรศัทพ์ 089-4460-440

ที่ ศบ 0519.12/9 / ๙๙

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร เทศบาลเมืองราชบุรี

เนื่องด้วย นางสาวชอุ่มกมล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ภูมิปัญญาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุพรรณิการ์ จิระพานิชกุล ครุ ศศ.3 และ อาจารย์สมเดช แก้วมณี ครุ ศศ.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวชอุ่มกมล และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระพานิชกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 089-4460-440

ที่ ศธ 0519.12/วอ ๕ 1

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตุนวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล 5 (พลโยธินรามินทรภักดี)

เนื่องด้วย นางสาวดา ขุนหมุกดา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร)” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ปรางดี ประวิงทรัพย์ ครู คศ.2 และ อาจารย์ไพทมา สัมฤทธิ์โคตรขจร ครู คศ.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดา ขุนหมุกดา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จิระเดชกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร: 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-4460-440

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสุชาดา ชุนหมุกดา
วันเดือนปีเกิด	31 ตุลาคม 2498
สถานที่เกิด	29 หมู่ที่ 4 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	97/1 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ถนนเขาวง ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2517	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) จากวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ.2519	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2545	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.) สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ.2551	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2527	โรงเรียนเทศบาล ๓ (เทศบาลสงเคราะห์) ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ.2547	โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดช่องลม) ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ.2548-ปัจจุบัน	โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี